

**ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES



ΣΧΟΛΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

**ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΣΤΟΝ
ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΙΡΗΝΗ ΜΑΡΙΑ ΦΟΥΡΝΑΡΑΚΗ

ΑΘΗΝΑ, 2022

Επιβλέπουσα καθηγήτρια

Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Τριμελής Επιτροπή

Μαρία-Ντανιέλλα Μαρούδα, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Νικόλαος Τσαγκουριάς , Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του
Sheffield

Νίκος Ζάικος , Αναπληρωτής Καθηγητής Διεθνούς Δίκαιου

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES



**SCHOOL OF INTERNATIONAL STUDIES COMMUNICATION &
CULTURE**

**DEPARTMENT OF INTERNATIONAL, EUROPEAN AND AREA STUDIES
INTERNATIONAL LAW AND DIPLOMATIC STUDIES**

**INTERNATIONAL RESPONSIBILITY FOR VIOLATIONS OF
INTERNATIONAL LAW IN THE WAR OF RUSSIA AGAINST
UKRAINE**

MASTER'S DIPLOMATIC THESIS

EIRINI MARIA FOURNARAKI

ATHENS , 2022

Supervisor Professor

Maria -Daniella Marouda , As. Prof. Panteion University



Copyright © Ειρήνη Μαρία Φουρναράκη

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Στον πολυαγαπημένο μου μπαμπά ,
που χωρίς αυτόν δεν θα έφτανα έως εδώ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Res.	Resolution (Ψήφισμα)
ΣΑ/ΗΕ	Συμβούλιο Ασφάλειας των Ηνωμένων Εθνών
ICJ	Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΓΣ	Γενική Συνέλευση
ΕΛΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
R2P	Responsibility to Protect (Ευθύνη Προστασίας)
ΔΑΔ	Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο
ΔΚ	Διεθνή Κοινότητα
UII	Ουκρανική Διεθνής Λεγεώνα
ΓΓ	Γενικός Γραμματέας
ΣΓ	Σύμβαση της Γενεύης
ΔΠΔ	Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	8
ABSTRACT.....	9
ΜΕΡΟΣ Α- ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΟ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο – ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΜΕΡΩΝ.....	11
1.1 ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΑΡΘΡΟΥ 51 ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ.....	11
1.2 ΤΟ ΠΑΡΑΝΟΜΟ ΤΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΒΑΣΕΙ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ.....	11
1.3 ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο – ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ.....	13
2.1 Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ 2022	13
2.2 Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΡΩΝΤΕΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑΣ – ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ.....	16
3.1 ΠΡΑΣΙΝΑ ΜΙΚΡΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΚΙΑ.....	16
3.2 ΤΑΓΜΑ ΑΖΟΦ.....	17
3.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ LEVEE EN MASSE ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ.....	19
3.4 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ LEVEE EN MASSE ΣΤΟΝ ΟΥΚΡΑΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ.....	21
3.5 Η ΧΡΗΣΗ ΞΕΝΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ.....	22
3.6 ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ.....	23
3.7 ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΡΩΣΙΑΣ.....	24
3.8 ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΟ ΠΟΛΕΜΟ ΟΥΚΡΑΝΙΑ -ΡΩΣΙΑ.....	25
3.9 ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΙ-WAGNER.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο – Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΡΩΝΤΩΝ ΣΤΟ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑΣ – ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ	30
4.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ.....	30
4.2 ΝΑΤΟ.....	31
4.3 ΠΑΡΟΧΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ.....	32
4.4 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑΣ.....	35
ΜΕΡΟΣ Β – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1- ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΟ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑ ΚΑΤΑ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ	36
1.1 ΥΠΟΘΕΣΗ ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ.....	36
1.2 ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΕΛΛΑΦΟΣ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ ΚΑΤΑ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ	38

<i>1.3 ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑΣ ΚΑΙ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΕΛΔΑΦΟΣ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ ΜΕ ΤΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ -ΡΩΣΙΑ</i>	39
<i>1.4 ΥΠΟΘΕΣΗ TADIC</i>	40
<i>1.5 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ</i>	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΧΡΗΣΗ PMSCS ΣΕ ΕΝΟΠΛΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ	42
<i>2.1 ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΟΝΤΡΕ (MONTREUX DOCUMENT)</i>	42
<i>2.2 ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ PMSCS ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ</i>	43
<i>2.3 ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ PMSCS</i>	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο – PMSCS ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑΣ – ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ	45
<i>3.1 Η ΧΡΗΣΗ PMSCS ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ</i>	45
<i>3.2 ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΕΤΑΞΥ ΜΙΣΘΟΦΟΡΩΝ ΚΑΙ PMSCS</i>	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΡΩΣΙΑΣ ΕΝΩΠΙΩΝ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ	47
<i>4.1 ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΙΜΩΡΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑΣ (ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΚΑΤΑ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ)</i>	47
<i>4.2 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ICJ</i>	48
<i>4.3 ΔΙΑΤΑΞΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΡΩΣΙΑ</i>	51
<i>4.4 ΣΗΜΑΣΙΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ</i>	51
<i>4.5 ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ</i>	52
<i>4.6 ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ</i>	53
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	54
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	56
ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	56

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τον Φεβρουάριο του 2022 η ανθρωπότητα ήρθε αντιμέτωπη με μία πρωτοφανή παραβίαση διεθνούς δικαίου εκ μέρους της Ρωσίας , η οποία προέβη σε παραβίαση της εδαφικής ακεραιότητας της Ουκρανίας κάνοντας εισβολή. Αυτή η κίνηση η οποία παραβιάζει έναν από τους βασικούς κανόνες διεθνούς δικαίου καταδικάστηκε από την πλειοψηφία των κρατών της διεθνούς κοινότητας. Η παραβίαση αυτή ενδεχομένως να αλλάξει τον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου καθώς πλέον πέρα από τις παραδοσιακές μεθόδους , γίνεται χρήση μεθόδων που εμπίπτουν στον τομέα της τεχνολογίας.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας μου , θα γίνει αναφορά στα επιχειρήματα τόσο της Ουκρανίας όσο και της Ρωσίας οι οποίες χρησιμοποιούν βία παρά την ρητή απαγόρευση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Εν προκειμένω , η Ουκρανία κάνει επίκληση του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας όπως προβλέπεται στο άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών , σε αντίθεση με την Ρωσία η οποία κάνει επίκληση του ίδιου δικαιώματος από μια άλλη οπτική. Επιπλέον , θα γίνει αναφορά στην αλλαγή της στάσης της Ρωσίας πριν και μετά την εισβολή που πραγματοποίησε τον Φεβρουάριο του 2022 καθώς και στους δρώντες που εμπλέκονται στον εν λόγω πόλεμο. Αντίστοιχα , θα τονιστεί ο ρόλος που διαδραματίζουν άλλοι εξωτερικοί δρώντες , οι οποίοι παίζουν καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις.

Στο δεύτερο μέρος θα αναφερθούν δικαστικές υποθέσεις που παρουσιάζουν αρκετές ομοιότητες με τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στον πόλεμο Ρωσίας εναντίον Ουκρανίας. Επιπρόσθετα , επιλέγω να αναφέρω την χρήση των ιδιωτικών στρατιωτικών εταιριών ασφαλείας στον εν λόγω πόλεμο.

Τέλος , θεωρώ άκρως σημαντικό να αναφερθεί η προσφυγή της Ουκρανίας ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης εναντίον της Ρωσίας καθώς για πρώτη φορά οι διαδικασίες κινήθηκαν αρκετά γρήγορα προκειμένου να καταδικαστούν οι βιαιότητες που έχει πράξει η Ρωσία. Εν κατακλείδι , θα παρουσιαστούν ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με τον πόλεμο που διεξάγεται την δεδομένη στιγμή.

ABSTRACT

In February 2022, humanity was faced with an unprecedented violation of international law by Russia, which violated the territorial integrity of Ukraine by invading. This move, which violates one of the jus cogens rules, article 2 p.4 of the United Nations Charter, was condemned by the majority of the states of the international community. This breach was possibly going to change the way war is conducted as now beyond traditional methods, methods that fall into the field of technology are being used. These changes in the way , war is conducted confront international law and force it to make changes that must be adapted to today's conditions.

In the first chapter of my paper, reference will be made to the arguments of both Ukraine and Russia which use force despite the express prohibition of the United Nations Charter. In this case, Ukraine invokes the right of self-defense as provided for in Article 51 of the United Nations Charter in contrast to Russia which invokes the same right from another perspective. In addition, there will be a reference to the change in Russia's attitude before and after the invasion it carried out in February 2022 as well as to the actors involved in the war. Accordingly, the role played by other external actors, who play a decisive role in the developments, will be emphasized.

In the second part, cases that show several similarities with the developments in the war between Russia and Ukraine will be mentioned. These cases before the International Court of Justice in The Hague have undoubtedly played an important role in the development of International Law. Be that as it may, I choose to mention the use of PMSCs in both armed conflicts and in this case the war between Russia and Ukraine.

Finally, I consider it extremely important to mention Ukraine's appeal before the International Court of Justice against Russia, as for the first time the proceedings were moved quickly enough to condemn Russia's violence. Suffice it to say , some conclusions will be presented that arise from the general situation that prevails both in Ukraine and in the whole world.

ΜΕΡΟΣ Α- ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΟ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑΣ ΚΑΤΑ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο – ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΜΕΡΩΝ

1.1 ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΑΡΘΡΟΥ 51 ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Στις 24 Φεβρουαρίου 2022 η Ρωσία προέβη σε εισβολή στο έδαφος της Ουκρανίας διαπράττοντας μια άκρως παράνομη πράξη βάσει διεθνούς δικαίου. Συγκεκριμένα , η χρήση βίας απαγορεύεται βάσει του άρθρου 2 π. 4 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών εκτός και αν εμπίπτει στην εξαίρεση η οποία αναγράφεται στον στο άρθρο 51 του Χάρτη. Εν προκειμένω , πρόκειται για το νόμιμο δικαίωμα των κρατών στην νόμιμη άμυνα. Ενώ λοιπόν η Ρωσία επικαλέστηκε το άρθρο 51 του Χάρτη των Η.Ε. προκειμένου να ασκήσει βία απέναντι στην Ουκρανία υπάρχουν ουσιώδη κενά σε αυτό το επιχείρημα. Συγκεκριμένα , το άρθρο 51 ορίζει ρητά ότι ένα κριτήριο πριν την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος είναι η ένοπλη επίθεση, στοιχείο που δεν υπάρχει στην περίπτωση αυτή καθώς η Ουκρανία δεν προέβη σε αυτή την πράξη στο έδαφος της Ρωσίας.

Επιπλέον , η Ρωσία επικαλέστηκε το εν λόγω δικαίωμα με σκοπό να υπερασπιστεί τις επαρχίες Ντονεσκ και Λουχανσκ. Πράγματι , αξίζει να αναφερθεί ότι τα κράτη έχουν το δικαίωμα στη συλλογική νόμιμη άμυνα, εντούτοις , οι εν λόγω επαρχίες έχουν αναγνωριστεί ως κράτη μόνο από την Ρωσία και όχι από το σύνολο της διεθνούς κοινότητας ούτε έχουν προσχωρήσει στον οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών ώστε να δεσμεύονται από τον Χάρτη.

Ακόμα , το δικαίωμα άσκησης της νόμιμης άμυνας συναντάται στο άρθρο 21 στα άρθρα της Επιτροπής περί διεθνούς ευθύνης. Το εν λόγω άρθρο δηλώνει, όπως και ο Χάρτης του ΟΗΕ, ότι επιτρέπεται η ατομική και συλλογική νόμιμη άμυνα της Ουκρανίας ως απάντηση στην ένοπλη επίθεση που δέχθηκε από την Ρωσία.

1.2 ΤΟ ΠΑΡΑΝΟΜΟ ΤΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΒΑΣΕΙ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία αποτελεί παραβίαση της απαγόρευσης της χρήσης βίας σύμφωνα με το άρθρο 2 π. 4 του Χάρτη των ΗΕ. ¹Υπάρχουν δύο εξαιρέσεις σε αυτή την απαγόρευση της χρήσης βίας αφενός για αυτοάμυνα σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη αφετέρου για τις επιχειρήσεις συλλογικής ασφάλειας με εντολή του Συμβουλίου Ασφαλείας. Η χρήση βίας που δεν εμπίπτει σε αυτές τις εξαιρέσεις είναι πράξη επιθετικότητας. Ο Πούτιν έχει προβάλει μια σειρά από επιχειρήματα υπερασπίζοντας τη χρήση βίας από τη Ρωσία , χρησιμοποιώντας επιχειρήματα που παραπέμπουν σε επεμβάσεις ανθρωπιστικής βοήθειας , επιχείρημα προστασίας των υπηκόων, επιχείρημα προληπτικής αυτοάμυνας, καθώς και

¹ Ηνωμένα Έθνη, Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, 24 Οκτωβρίου 1945, 1 UNTS XVI

επιχείρημα συλλογικής αυτοάμυνας.² Ωστόσο, σύμφωνα με τις πρόσφατες υποβολές της Ρωσίας στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, αποφάσισε να υπερασπιστεί τη χρήση βίας ως μορφή συλλογικής αυτοάμυνας σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη του ΟΗΕ για τις ανεξάρτητες δημοκρατίες του Ντόνετσκ και του Λουχάνσκ.

Ο Γενικός Γραμματέας των Η.Ε. ενημερώθηκε για την εισβολή μέσα από μία κοινοποίηση που προέβη η Ρωσία σύμφωνα με την οποία ενημέρωνε ότι θα ασκήσει το άρθρο 51 του Χάρτη για τις ανεξάρτητες δημοκρατίες του Ντόνετσκ και του Λουχάνσκ.³ Η απειλή ή η χρήση βίας από ένα κράτος ενάντια στην εδαφική ακεραιότητα ή πολιτική ανεξαρτησία ενός άλλου κράτους απαγορεύεται βάσει του άρθρου 2 π. 4 του Χάρτη των ΗΕ και θεωρείται μέρος του εθιμικού δικαίου.⁴

1.3 ΕΠΙΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Η Ουκρανία μετά την εισβολή της Ρωσίας στο έδαφός δύναται να ασκήσει το δικαίωμα στην νόμιμη άμυνα το οποίο αναγράφεται στο άρθρο 51 του Χάρτη των Η.Ε. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, η Ουκρανία μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα στην νόμιμη άμυνα με στόχο να αμυνθεί απέναντι στην εισβολή της Ρωσίας. Όπως ορίζει ξεκάθαρα το άρθρο, απαραίτητο στοιχείο για να ενεργοποιηθεί αυτή η εξαίρεση είναι η προηγούμενη ένοπλη επίθεση πράγμα το οποίο ισχύει στην συγκεκριμένη περίπτωση. Επιπρόσθετα, το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση Congo v. Uganda τόνισε την σημασία ύπαρξης ένοπλης επίθεσης ως προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας από ένα κράτος. Συγκεκριμένα τόνισε ότι ενώ η Ουγκάντα είχε υποστηρίξει ότι δρα στο πλαίσιο της νόμιμης άμυνας, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν είχε προηγηθεί ένοπλη επίθεση από τις ένοπλες δυνάμεις του Κογκό.⁵ Αντίστοιχα στην υπόθεση της Νικαράγουας φαίνεται η σημασία της ένοπλης επίθεσης αφού το δικαστήριο αποφάσισε να κατηγοριοποιήσει την μορφή βίας που ενεργοποιεί αυτό το δικαίωμα. Εν προκειμένω, η ένοπλη επίθεση πρέπει να παρουσιάσει έναν ορισμένο βαθμό σοβαρότητας.⁶ Επομένως, πράξεις

²Milanovic, M. (2022), What is Russia's Legal Justification for Using Force against Ukraine? Available at : <https://www.ejiltalk.org/what-is-russias-legal-justification-for-using-force-against-ukraine/>

³ ICJ, Ισχυρισμοί Γενοκτονίας βάσει της Σύμβασης για την Πρόληψη και Τιμωρία του Εγκλήματος της Γενοκτονίας (Ουκρανία κατά Ρωσικής Ομοσπονδίας), Έγγραφο (με παραρτήματα) από τη Ρωσική Ομοσπονδία που εκθέτει τη θέση της σχετικά με την υποτιθέμενη «έλλειψη δικαιοδοσίας» του Δικαστηρίου στην υπόθεση

⁴ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment [1986] ICJ Rep 14 ('Nicaragua Judgment'), para. 195.

⁵ Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), ICJ Rep. 2005, p.58, para.140

⁶ Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. USA) (Merits), ICJ Rep. 1986, p. 101, para. 19

ελάσσονας σοβαρότητας δεν θεωρούνται τέτοιες που να μπορούν να δικαιολογήσουν πράξη βίας ως εξαίρεση.⁷

Εντούτοις, το δικαίωμα στην νόμιμη άμυνα πέρα από την δυνατότητα του κράτους να το ασκήσει μεμονωμένα, έχει την δυνατότητα να ζητήσει την συνδρομή άλλων κρατών.⁸ Η Ουκρανία όντως προέβη στην επίκληση βοήθειας προς τα δυτικά κράτη με στόχο να αντιμετωπίσει την εισβολή στο έδαφος της από τις Ρωσικές ένοπλες δυνάμεις. Η συλλογική νόμιμη άμυνα έχει ασκηθεί στην επίθεση της Βόρειας Κορέας κατά της Νότιας Κορέας το 1950 καθώς και στην εισβολή και κατοχή του Κουβέιτ από το Ιράκ το 1990. Το Res. 83 (1950)⁹ συνέστησε στα μέλη του ΟΗΕ να παράσχουν την απαραίτητη βοήθεια στη Νότια Κορέα «για να αποκρούσει την ένοπλη επίθεση».

Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στην περίπτωση της Ουκρανίας δεν έχουν ληφθεί ψηφίσματα καθώς και αποφάσεις καθώς η Ρωσία αποτελεί μόνιμο μέλος του ΣΑ πράγμα το οποίο σημαίνει ότι έχει το δικαίωμα να ασκήσει βέτο. Εντούτοις, παρά την αδράνεια του ΣΑ, η ΓΣ ενέκρινε Ψήφισμα στις 24 Μαρτίου 2022 - ES-11/2 σύμφωνα με το οποίο αφενός καλείται η Ρωσία να σταματήσει την παράνομη πράξη προς την Ουκρανία αφετέρου επιβεβαιώνεται στην δέκατη παράγραφο του ψηφίσματος η συμμετοχή της Λευκορωσίας στην παράνομη χρήση βίας κατά της Ουκρανίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο – ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

2.1 Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ ΤΟΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ 2022

Αρχικά είναι σημαντικό να παρατηρηθεί ότι η στάση της Ρωσίας προς την Ουκρανία αλλάζει άρδην μετά την εισβολή. Συγκεκριμένα η Ρωσία πριν την εισβολή λειτουργεί έμμεσα στο έδαφος της Ουκρανίας έχοντας μια σκιάδη παρουσία στην περιοχή. Αυτό φαίνεται κυρίως από τον τρόπο που προσάρτησε η Ρωσία την Κριμαία. Στην ουσία η Ρωσία ήταν στην περιοχή αφενός μέσα από τους αυτονομιστές αφετέρου μέσα από τους πράσινους μικρούς στρατιώτες. Η Ρωσία προχώρησε σε δημοψήφισμα με στόχο να προσαρτήσει την Κριμαία χωρίς άμεση παρουσία στην περιοχή.

Αναμφίβολα η προσάρτηση της Κριμαίας από την Ρωσία παραβιάζει ένα μεγάλο εύρος βασικών αρχών του διεθνούς δικαίου και συνθηκών που εγγυώνται την εδαφική ακεραιότητα, το απαραβίαστο των συνόρων καθώς και την ασφάλεια της Ουκρανίας. Μετά την προσάρτηση της Κριμαίας, η ΓΣ των ΗΕ ψήφισε το Res. 68/262 σύμφωνα με το οποίο επιβεβαιώνεται η εδαφική ακεραιότητα της Ουκρανίας

⁷ Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. USA) (Merits), ICJ Rep. 1986, p. 101, para. 191

⁸Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. USA),. Para 194-195, 196-199, and 232-236

⁹ Security Council Resolution 83 (1950)

συμπεριλαμβανομένης της Κριμαίας. Παρόλου που τα ψηφίσματα είναι μη δεσμευτικά κείμενα, το γεγονός ότι η μεγάλη πλειοψηφία στήριξε το ψήφισμα δείχνει έκδηλα την στάση της διεθνούς κοινότητας.

Ωστόσο η Ρωσία είχε προβάλει πρόσθετα επιχειρήματα προκειμένου να δικαιολογήσει την χρήση βίας στην Κριμαία. Συγκεκριμένα θεωρεί την παρέμβαση της, ως άσκηση του δικαιώματος της νόμιμης άμυνας, ως ένα νόμιμο τρόπο να προστατεύσει τους Ρώσους που ζουν στο εξωτερικό και ως νόμιμη παρέμβαση για ανθρωπιστικούς σκοπούς. Επομένως το κύριο επιχείρημα για επέμβαση στην Κριμαία είναι ότι ενεργούσε στα πλαίσια της νόμιμης άμυνας. Το δόγμα της αυτοάμυνας επιτρέπει στα κράτη να χρησιμοποιήσουν βία για αυτοάμυνα εάν αντιμετωπίσουν «ένοπλη επίθεση». Επίσης τα κράτη δεν μπορούν να χρησιμοποιούν το εν λόγω δόγμα για συμφέροντα ασφάλειας που αντιλαμβάνονται τα ίδια¹⁰. Επιπλέον, η απάντηση ενός κράτους σε αυτοάμυνα πρέπει να είναι «ανάλογη» με την ένοπλη επίθεση, «απαραίτητη», και η απόκρουση της ένοπλης επίθεσης να είναι ο μόνος στόχος της αυτοάμυνας.

Ακόμα και αν δεχτεί κάποιος το επιχείρημα ότι η Ρωσία δρούσε προληπτικά στα πλαίσια της νόμιμης άμυνας στην περιοχή της Κριμαίας, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) στη υπόθεση Ουκρανία v. Ρωσία (Re Crimea) διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε εκ μέρους της Ρωσίας κάποια απόδειξη που να ενίσχυε το επιχείρημα της.¹¹

Σχετικά με το επιχείρημα της Ρωσίας για την προστασία των Ρώσων στην Κριμαία είναι υπό αμφιβολία. Ακόμα και αν υποστηριχθεί ότι το δόγμα αυτό επιτρέπει σε ένα κράτος να χρησιμοποιήσει βία στο έδαφος άλλου κράτους, το δόγμα δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην περίπτωση των Ρώσων στην Κριμαία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κανένα από τα τρία κριτήρια δεν εκπληρώνονται στην περίπτωση αυτή. Πρώτα, παρά τα επιχειρήματα της Ρωσίας, δεν υπάρχει απόδειξη ότι οι Ρώσοι στην Κριμαία βρίσκονταν μπροστά σε μία επικείμενη απειλή ή τραυματισμό από πλευράς της Ουκρανίας. Δεύτερον, δεν υπάρχει απόδειξη ότι η Ουκρανία είτε είχε αποτύχει είτε ήταν ανίκανη να προστατεύσει τους Ρώσους κατοίκους στην Κριμαία. Τρίτον, οι πράξεις της Ρωσίας δεν περιορίζονταν μόνο στο να προστατεύσουν είτε να σώσουν τους κατοίκους. Επομένως, η επέμβαση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ως μία επιχείρηση με απώτερο στόχο να προστατέψουν τους Ρώσους στην Κριμαία σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.¹²

Επιπρόσθετα είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η Ρωσία πρόβαλε το επιχείρημα ευθύνης προστασίας για τους Ρωσόφωνους πληθυσμούς στην Κριμαία προκειμένου να δικαιολογήσει την χρήση βίας. Σύμφωνα με το δόγμα αυτό, κάθε κράτος έχει την ευθύνη να προστατεύσει τους πληθυσμούς του από γενοκτονία, εγκλήματα πολέμου, εθνοκάθαρση καθώς και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Ωστόσο παρά την προβολή αυτού του επιχειρήματος εκ μέρους της Ρωσίας η κατάσταση που επικρατούσε τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο του 2014 δεν δικαιολογούσε την επίκληση αυτού του δόγματος. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι

¹⁰ Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), Judgment, [2005] ICJ Rep 168 ('Armed Activities Judgment'), para. 148.

¹¹ Ukraine v. Russia (re Crimea), paras. 324 and 326.

¹² C. Waldock, 'The regulation of the use of force by individual states in international law' (1951) 81 Recueil des Cours 451, p. 467.

δεν υπήρχε καμία πληροφορία που να δείχνει ότι η Ουκρανία δεν μπορούσε να προστατεύσει τους Ρωσόφωνους πληθυσμούς στην Κριμαία ή ότι διαπράττονταν γενοκτονία, εγκλήματα πολέμου, εθνοκάθαρση ή και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας από την Ουκρανία απέναντι σε αυτούς τους πληθυσμούς. Εντούτοις ακόμα και αν οι συνθήκες επέβαλαν την εκπλήρωση αυτού του δόγματος, προκειμένου να ενεργοποιηθεί αυτό θα έπρεπε πρώτα να υπάρχει έγκριση από το ΣΑ των ΗΕ.¹³

Τέλος, η Ρωσία υποστήριξε ότι η χρήση βίας στην Κριμαία αποτελούσε ανθρωπιστική παρέμβαση για την αποτροπή δίκης του Ρωσόφωνου πληθυσμού ή των Ρώσων στην Κριμαία. Ωστόσο, η χρήση βίας στην Κριμαία δεν πληροί τα κριτήρια της ανθρωπιστικής επέμβασης, καθώς δεν υπήρχε κατάσταση ακραίας ανθρωπιστικής δυσφορίας στη Κριμαία που να απαιτούσε άμεση και επείγουσα ανακούφιση ούτε είχαν κινδυνεύσει ζωές.

Είναι εμφανές ότι η Ρωσία στην περίπτωση της Κριμαίας αρχικά διατήρησε ένα έμμεσο ρόλο εμπλοκής καθώς είχε δηλώσει ότι δεν υπήρχε παρουσία Ρωσικών ενόπλων δυνάμεων. Αντιθέτως, οι εξεγέρσεις έγιναν από τοπικές δυνάμεις που ήθελαν η περιοχή να αυτονομηθεί. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να αγνοηθεί η παρουσία των μικρών πράσινων στρατιωτών που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην προσάρτηση της Κριμαίας στην Ρωσία.¹⁴¹⁵¹⁶ Ωστόσο, ο πρόεδρος Πούτιν δήλωνε ότι πρόκειται για ομάδες τοπικής πολιτοφυλακής καθώς δεν είχαν οποιαδήποτε σχέση με την Ρωσία. Στις 27 Φεβρουαρίου 2014, η Ρωσία αύξησε δραματικά την στρατιωτική της παρουσία στην Κριμαία.¹⁷ Παρά την αρχική άρνηση του Προέδρου Πούτιν για εμπλοκή της Ρωσίας στην Κριμαία, στις 17 Απριλίου 2014, παραδέχτηκε δημόσια για πρώτη φορά ότι οι Ρωσικές ειδικές δυνάμεις συμμετείχαν στα γεγονότα της Κριμαίας, με σκοπό την προστασία των ντόπιων και τη δημιουργία συνθηκών για δημοψήφισμα.

Η Ρωσία έχοντας αυξήσει τις δυνάμεις τις στην περιοχή, αναγκάστηκαν οι Ουκρανικές δυνάμεις να παραδοθούν και να υπογράψουν συμφωνία εκεχειρίας με τις Ρωσικές δυνάμεις.¹⁸ Είναι εμφανές ότι η Ρωσία χειρίστηκε την κατάσταση με τρόπο που να μην φανεί η άμεση εμπλοκή και κατά συνέπεια να επωμιστεί αφενός την διεθνή κατακραυγή αφετέρου την παραβίαση σειράς κανόνων διεθνούς δικαίου. Παράλληλα η Ρωσία συνέχισε να εδραιώνει την κυριαρχία της στην Κριμαία και

¹³ Global Right Compliance “International and Defining Russia’s Involvement in Crimea and Donbas” 13 February 2022 p.20

¹⁴ Matisek, J.(2021), from little green men to little blue helmets: imagining the future of russian aggression—and what to do about it, Available at : <https://mwi.usma.edu/from-little-green-men-to-little-blue-helmets-imagining-the-future-of-russian-aggression-and-what-to-do-about-it/>

¹⁵ Shevchenko, Vitaly (2014), Little green men" or "Russian invaders. Available at : <https://www.bbc.com/news/world-europe-26532154>

¹⁶ Guardian, (2014), Crimean parliament seized by unknown pro-Russian gunmen’. Available at : <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/27/crimean-parliament-seized-by-unknown-pro-russian-gunmen>

¹⁷ Ukraine v. Russia (Re Crimea), paras. 48, 202-208.

¹⁸ Reuters Staff, (2014), The agreement was signed on 16 March 2014. Reuters, Ukraine, Russia agree Crimea truce until March 21. Available at : <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-truce-idUSBREA2F0DP20140316>

ακύρωσε τη συνθήκη του 2010 που είχε παρατείνει τη μίσθωσή της στο λιμάνι της Σεβαστούπολης με αντάλλαγμα μια έκπτωση στο φυσικό αέριο.¹⁹

2.2 Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΒΟΛΗ

Είναι φανερό ότι η Ρωσία ακολούθησε ένα διαφορετικό μοτίβο στην περίπτωση του Φεβρουαρίου 2022 σε σχέση με την Κριμαία εμφανίζοντας ωστόσο πολλά κοινά σημεία. Συγκεκριμένα, η Ρωσία αυτή την φορά προχώρησε σε εισβολή δηλαδή σε παραβίαση της εδαφικής ακεραιότητας και κυριαρχίας του εδάφους της Ουκρανίας κάτι το οποίο δεν συνέβη στην περίπτωση της Κριμαίας καθώς εκεί επικαλέστηκε μια σειρά από επιχειρήματα με απώτερο στόχο να δικαιολογήσει την παρέμβασή της. Επιπρόσθετα, στην περίπτωση της Κριμαίας είναι έκδηλο ότι χρησιμοποίησε άλλους δρώντες σε αντίθεση με την εισβολή την οποία πραγματοποίησε η ίδια τον Φεβρουάριο του 2022 κηρύσσοντας πόλεμο στην Ουκρανία. Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι η Ρωσία αρχικά χρησιμοποιεί μια στρατηγική στην οποία δεν είναι άμεσα φανερός ο ρόλος της παρά μόνο στην φάση της προσάρτησης, ενώ στην τωρινή φάση η Ρωσία αγνοώντας μια σειρά κανόνων διεθνούς δικαίου εισβάλλει στο έδαφος της Ουκρανίας. Το κοινό σημείο που μπορεί να εντοπιστεί είναι η προσάρτηση περιοχών που έγινε με ίδιο τρόπο δηλαδή αυτονομούνται οι περιοχές με την βοήθεια της Ρωσίας και μετά λαμβάνει χώρα η διεξαγωγή δημοψηφισμάτων προκειμένου να γίνει η προσάρτηση. Η Ρωσία πλέον έχει στραφεί έκδηλα απέναντι στην Ουκρανία και κατ'έκταση στη Δύση. Επιπλέον, δεν διστάζει να επιτεθεί στην Ουκρανία χωρίς να κάνει διάκριση στρατιωτικών και μη στόχων καθώς επιτίθεται σε κατοικημένες περιοχές αγνοώντας μια σειρά κανόνων ΔΑΔ. Το χτύπημα σε νοσοκομεία, σχολεία καθώς και κρατικές υποδομές σκοτώνοντας αμάχους είναι η πιο τρανή απόδειξη αυτού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - ΔΡΩΝΤΕΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑΣ – ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

3.1 ΠΡΑΣΙΝΑ ΜΙΚΡΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΚΙΑ

Τα πράσινα μικρά στρατιωτάκια χρησιμοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό στην Κριμαία. Αυτό φάνηκε από το γεγονός ότι, στις 27 Φεβρουαρίου 2014, η Ρωσία αύξησε δραματικά την στρατιωτική της παρουσία στην Κριμαία²⁰ χρησιμοποιώντας εκατό άνδρες βαριά οπλισμένους με στρατιωτικές στολές οι οποίοι αργότερα επιβεβαιώθηκε ότι ήταν Ρωσικές Ειδικές Δυνάμεις.²¹ Κατά την παρουσία τους στην Κριμαία είχαν σημαντικό ρόλο καθώς κατέλαβαν κυβερνητικά κτήρια.²² Συγκεκριμένα, έχοντας τον έλεγχο του Κοινοβουλίου της Κριμαίας, όρισαν ως de facto πρωθυπουργό τον Sergey Aksyonov αντικαθιστώντας τον νόμιμο εκλεγμένο Anatoliy Mohilyov²³

¹⁹ Britannica, (2022)“ the crisis in Crimea and eastern Ukraine”. Available at : <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Russian-invasion-of-Ukraine>

²⁰ Ukraine v. Russia (Re Crimea), paras. 48, 202-208.

²¹ Ukraine v. Russia (re Crimea), paras. 42-44.

²² Ukraine v. Russia (re Crimea), para. 42

²³ Government of the Republic of Crimea, ‘Aksyonov Sergey Valerievich’; Ukrainska Pravda, ‘Anatoliy Mohilyov on the loss of Crimea: ‘The security forces had a proUkrainian position’ (27 February 2018)

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η Ρωσία χρησιμοποιεί τα πράσινα μικρά στρατιωτάκια ως κάλυμμα στις επιχειρήσεις της στην Κριμαία. Ωστόσο, η Μόσχα ισχυρίστηκε ότι είναι τοπικές δυνάμεις «αυτοάμυνας» οι οποίες επρόκειτο να αντισταθούν στη νέα κυβέρνηση του Κιέβου. Η Ρωσία αρνήθηκε ότι οι Ρωσικές στρατιωτικές δυνάμεις διαδραμάτισαν οποιοδήποτε ρόλο στην αναταραχή στην Κριμαία.

Παρά το γεγονός ότι η Ρωσία αρνήθηκε την οποιαδήποτε διασύνδεση με τα πράσινα μικρά στρατιωτάκια, είναι ευρέως αποδεκτό ότι ανήκουν στις Ρωσικές ένοπλες δυνάμεις (Spetsnaz). Ωστόσο, προκειμένου να αποδειχθεί αν η δράση τους μπορεί να αποδοθεί στην Ρωσία, πρέπει να εξετασθεί είτε αν δρούσαν για λογαριασμό της είτε αν είχαν σταλεί αντί των Ρωσικών δυνάμεων.

3.2 ΤΑΓΜΑ AZOV

Το τάγμα Azov συστάθηκε το Μάιο του 2014 με απώτερο σκοπό να αντιμετωπίσει τις φιλορωσικές δυνάμεις στον πόλεμο του Ντονμπάς. Εντούτοις, ενώ ξεκίνησε ως μια εθελοντική παραστρατιωτική πολιτοφυλακή, ενσωματώθηκε στην Εθνική Φρουρά της Ουκρανίας στις 11 Νοεμβρίου 2014.²⁴ Μάλιστα στις δηλώσεις που έκανε ο Ουκρανός Πρόεδρος στην Ελληνική Βουλή τόνισε ότι το τάγμα Azov αποτελεί μέρος των Ουκρανικών ενόπλων δυνάμεων.²⁵ ²⁶Μετά την επίσημη εγγραφή του στην Εθνική Φρουρά, το Azov έλαβε επίσημη χρηματοδότηση από το Ουκρανικό υπουργείο εσωτερικών. Ωστόσο, είναι σημαντικό να διαπιστωθεί αν το τάγμα Azov δρα εκ μέρους της Ουκρανίας καθώς τότε θα αποδοθούν οι πράξεις του από εκείνη την στιγμή στην Ουκρανία. Αυτό σημαίνει ότι η Ουκρανία θα φέρει ευθύνη για κάθε πράξη του τάγματος. Ενώ η Ουκρανία είναι συμβαλλόμενο μέρος στην Σύμβαση του ΟΗΕ για τους μισθοφόρους, η οποία απαγορεύει στα κράτη να στρατολογούν, να χρησιμοποιούν, να χρηματοδοτούν και να εκπαιδεύουν μισθοφόρους, μετά την κατάσταση στο Ντονμπας οι Ουκρανικές αρχές έχουν νομιμοποιήσει τα σώματα εθελοντών στο εσωτερικό δίκαιο και τα έχουν θέσει υπό υπεύθυνη διοίκηση.²⁷

Το τάγμα Azov έχει χαρακτηριστεί αρκετές φορές ως μια ναζιστική οργάνωση με ακροδεξιά στοιχεία η οποία έχει προβεί σε πληθώρα παραβιάσεων του διεθνούς δικαίου. Συγκεκριμένα, η έκθεση του 2016 από το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών της Ύπατης Αρμοστείας για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OCHA) κατηγόρησε το σύνταγμα του Azov για παραβίαση του ΔΑΔ.²⁸ Η έκθεση κατηγορεί το τάγμα για

²⁴ Umland, Andreas. "Irregular Militias and Radical Nationalism in Post-Euromaidan Ukraine: The Prehistory and Emergence of the "Azov" Battalion in 2014." *Terrorism and Political Violence*. 2019. 31(1): 105-131

²⁵ Information Agency, (2016), Azov regiment announces creation of own party. Available at : <https://www.unian.info/politics/1526119-azov-regiment-announces-creation-of-own-party.html>

²⁶ Al Jazeera, (2022), Profile: Who Are Ukraine's Far-Right Azov Regiment?. Available at : <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/1/who-are-the-azov-regiment>

²⁷ Nuzov, I, (2022), Mercenary or Combatant? Ukraine's International Legion of Territorial Defense under International Humanitarian Law. Available at : <https://www.ejiltalk.org/mercenary-or-combatant-ukraines-international-legion-of-territorial-defense-under-international-humanitarian-law/>

²⁸ Office of the High Commissioner for Human Rights, (2016), Report on the human rights situation in Ukraine 16 November 2015 to 15 February 2016. Available at: <https://www.refworld.org/docid/56d952d84.html>

βιασμό και βασανισμό κρατουμένων στην περιοχή του Ντονμπάς.²⁹ Ακόμα, έχουν κατηγορήσει μαχητές του Αζον, για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων βασανιστηρίων, απαγωγών και εξωδικαστικών εκτελέσεων.³⁰

Μετά από μια σειρά κατηγοριών απέναντι στο τάγμα για χρήση τόσο νεοναζιστικής ιδεολογίας όσο και τακτικών, τον Ιούνιο του 2015, ο Καναδάς καθώς και οι Ηνωμένες Πολιτείες ανακοίνωσαν ότι οι δικές τους δυνάμεις δεν θα υποστηρίξουν ούτε θα εκπαιδεύσουν το τάγμα Αζον. Επιπλέον, το 2016, το Facebook χαρακτήρισε για πρώτη φορά το τάγμα του Αζον ως «επικίνδυνη οργάνωση».³¹ Ωστόσο όταν η Ρωσία προέβη σε εισβολή στην Ουκρανία άρθηκε ο αποκλεισμός από την εν λόγω διαδικτυακή πλατφόρμα στο πλαίσιο υπεράσπισης της Ουκρανίας.³² Το τάγμα Αζον κλήθηκε στην ουσία το 2014 να αντιμετωπίσει τους αυτονομιστές που είχαν ξεσηκωθεί στις περιοχές του Ντονεσκ και Λουχανσκ καλύπτοντας τις αδυναμίες του ουκρανικού στρατού.³³ Ωστόσο, το πιο σημαντικό κατόρθωμα του εν λόγω τάγματος ήταν η ανακατάληψη της πόλης της Μαριούπολης η οποία ήταν στρατηγικής σημασίας καθώς συνδέεται με την Κριμαία.³⁴

Το τάγμα Αζον έχει χρησιμοποιηθεί εκ μέρους της Ρωσίας προκειμένου να δείξει ότι η Ουκρανία έχει κυβέρνηση με ναζιστική ιδεολογία προβάλλοντας ισχυρισμούς ότι η κυβέρνηση συνεργάζεται με οργανώσεις με ναζιστική ιδεολογία.³⁵ Άλλωστε, ο πρόεδρος της Ρωσίας όταν προέβη στην εισβολή δήλωσε στο διάγγελμα του ότι ο σκοπό της ειδικής στρατιωτικής επιχείρησης είναι η απελευθέρωση της Ουκρανίας από τους Ναζιστές.³⁶ Μάλιστα το Ανώτατο Δικαστήριο της Ρωσίας έχει χαρακτηρίσει το ακροδεξιό τάγμα Αζον ως τρομοκρατική οργάνωση η οποία ανήκει στην Εθνική Φρουρά της Ουκρανίας.³⁷

Σχετικά με το εάν η Ουκρανία μπορεί να θεωρηθεί ότι φέρει ευθύνη για τις πράξεις του τάγματος, η απάντηση μπορεί να δοθεί εάν όντως το τάγμα έχει σταλθεί και λειτουργεί εκ μέρους της Ουκρανίας. Από την στιγμή που το τάγμα αποτελεί μέρος της Εθνικής Φρουράς της χώρας τότε η Ουκρανία οφείλει να επωμιστεί την ευθύνη για

²⁹ Al Jazeera, (2022), Profile: Who Are Ukraine's Far-Right Azov Regiment. Available at : <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/1/who-are-the-azov-regiment>

³⁰ Sampath. C, (2022), The neo-Nazis of Ukraine. Available at : <https://www.thehindu.com/news/international/the-azov-battalion-the-neo-nazis-of-ukraine/article65239935.ece>

³¹ Al Jazeera, (2022), Profile: Who are Ukraine's Far-Right Azov Regiment. Available at : <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/1/who-are-the-azov-regiment>

³² Urooba. J, (2022), Facebook is reversing its ban on posts praising Ukraine's far-right Azov Battalion, report says. Available at : <https://www.businessinsider.com/facebook-reverses-ban-praise-ukraine-far-right-forces-2022-2>

³³ Krushelnick. A, (2014), "The Battle for Mariupol." Available at <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-battle-for-mariupol/>

³⁴ Al Jazeera, (2014), Ukrainian Troops Regain Mariupol. Available at : <https://www.aljazeera.com/news/2014/6/13/ukrainian-troops-regain-port-city-of-mariupol>

³⁵ AP News, (2022), Russia declares Ukrainian military unit a terrorist group. Available at : <https://apnews.com/article/russia-ukraine-moscow-terrorism-prisoners-of-war-466551889d896819b6fa465eb4e3b1b>

³⁶ Sampath. C, (2022), The neo-Nazis of Ukraine. Available at : <https://www.thehindu.com/news/international/the-azov-battalion-the-neo-nazis-of-ukraine/article65239935.ece>

³⁷ Voa News, (2022), Russia High Court Labels Ukraine's Azov Regiment 'Terrorist' Group. Available at : <https://www.voanews.com/a/russia-high-court-labels-ukraine-s-azov-regiment-terrorist-group/6683665.html>

όσες παραβιάσεις έχουν διαπράξει. Ωστόσο είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι η Ουκρανία έχει ευθύνη μόνο για τις πράξεις που έγιναν με την ενσωμάτωση του τάγματος στις ένοπλες δυνάμεις και όχι για προηγούμενες. Σύμφωνα με τα άρθρα περί διεθνούς ευθύνης των κρατών, το άρθρο 4 δηλώνει ότι η συμπεριφορά των οργάνων ενός κράτους μπορεί να εγείρει ευθύνη για το εν λόγω κράτος.³⁸ Η αναφορά σε «Κρατικό όργανο» καλύπτει όλες τις ατομικές ή συλλογικές οντότητες που απαρτίζουν την οργάνωση του Κράτους και ενεργούν για λογαριασμό του.³⁹ Επομένως, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο γίνεται ξεκάθαρο ότι από την στιγμή της ενσωμάτωσης του τάγματος στην Εθνική Φρουρά τότε, η Ουκρανία φέρει ευθύνη για τις πράξεις του.

Ωστόσο, μία άλλη εκδοχή είναι να δρα το τάγμα για λογαριασμό της Ουκρανίας δηλαδή αντί αυτής. Αυτή η περίπτωση υπάρχει στο άρθρο 8 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης. Συγκεκριμένα, η συμπεριφορά ενός ατόμου ή μιας ομάδας προσώπων θα θεωρείται πράξη κράτους βάσει του διεθνούς δικαίου εάν το άτομο ή η ομάδα προσώπων ενεργεί σύμφωνα με τις οδηγίες ή υπό την διεύθυνση ή τον έλεγχο του εν λόγω κράτους κατά την εκτέλεση της συμπεριφοράς.⁴⁰

Η περίπτωση του τάγματος μπορεί να θεωρηθεί ότι εντάσσεται στο παραπάνω άρθρο αν λάβουμε υπόψη ότι το τάγμα χρησιμοποιήθηκε ως βοηθητικό όργανο του Ουκρανικού στρατού προκειμένου να βοηθήσει στην αντιμετώπιση της Ρωσικής εισβολής. Στο σχολιασμό του άρθρου 8 των άρθρων περί ευθύνης των κρατών τονίζεται ότι είναι μια συνήθης πρακτική των κρατών τα κρατικά όργανα να συμπληρώνουν την δική τους δυναμική με το να προσλαμβάνουν ιδιωτικές οντότητες ως βοηθητικές, χωρίς να εντάσσονται ωστόσο στην δομή του κράτους.⁴¹

Στην περίπτωση του άρθρου 8 θα πρέπει να αναφερθεί ότι η Ουκρανία θα ήταν πίσω από κάθε πράξη του τάγματος δημιουργώντας μια πραγματική σχέση. Επομένως, ο βαθμός ελέγχου που πρέπει να ασκείται από το κράτος προκειμένου να αποδοθεί η συμπεριφορά ήταν ένα βασικό ζήτημα που εξετάστηκε στις Στρατιωτικές και Παραστρατιωτικές Δραστηριότητες στην υπόθεση της Νικαράγουας. Το ερώτημα ήταν αν η συμπεριφορά των *contras* αποδιδόταν στις Ηνωμένες Πολιτείες πράγμα που να την καθιστά υπεύθυνη για παραβιάσεις του ΔΑΔ που διαπράχθηκαν από τους *contras*. Το Διεθνές Δικαστήριο υποστήριξε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν υπεύθυνες για τον «σχεδιασμό, κατεύθυνση και υποστήριξη» που δόθηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ωστόσο, απέρριψε τον ισχυρισμό της Νικαράγουας ότι όλη η συμπεριφορά των *contras* μπορούσε να αποδοθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες λόγω του ελέγχου πάνω τους. Είναι αρκετά δύσκολο να αποδειχθεί ότι μια χώρα είναι πίσω από κάθε κίνηση και πράξη μιας οργάνωσης λόγω έλλειψης στοιχείων. Εν προκειμένω, το τάγμα για να ενταχθεί στην περίπτωση του άρθρου 8 θα πρέπει να αποδειχθεί ότι η Ουκρανία ήλεγχε κάθε πράξη τους.

3.3 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ LEVEE EN MASSE ΣΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

Κατά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, ο πρόεδρος Zelensky στο διάγγελμα του κάλεσε τον Ουκρανικό λαό να πάρει τα όπλα προκειμένου να

³⁸ Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001, Article 4

³⁹ Draft articles of Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001, Article 4

⁴⁰ Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001, Article 8

⁴¹ Draft articles of Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001, Article 8 p.47

αντιμετωπίσει τον εισβολέα. Αυτό το κάλεσμα θυμίζει τον όρο του *levée en masse* ο οποίος συναντάται στην Μάχη της Κρήτης. Τα χαρακτηριστικά του εν λόγω όρου είναι συγκεκριμένα αφού δίνει καθεστώς αιχμαλώτου καθώς και όλα τα προνόμια σε άμαχο πληθυσμό που μάχεται προς υπεράσπιση της πατρίδας του. Στην ουσία, πρόκειται για κατοίκους μιας μη κατεχόμενης περιοχής οι οποίοι παίρνουν αυθόρμητα τα όπλα για να αντισταθούν σε μια δύναμη εισβολής χωρίς την ευκαιρία να σχηματίσουν μια κανονική ένοπλη μονάδα. Ο Κώδικας Lieber, η Διακήρυξη των Βρυξελλών, οι Κανονισμοί της Χάγης και η Τρίτη Σύμβαση της Γενεύης (GC III) αναφέρουν ρητά το ειδικό καθεστώς που δίνεται στους κατοίκους που συμμετέχουν στο *levée en masse*. Συγκεκριμένα, το άρθρο 4 π.6 της Τρίτης Σύμβασης της Γενεύης δίνει ρητά το δικαίωμα στους κατοίκους που συμμετέχουν στην μαζική κινητοποίηση, κατά τη σύλληψη τους, το καθεστώς αιχμαλώτου πολέμου. Ωστόσο, υπάρχει διαφωνία σχετικά με το πώς πρέπει να αντιμετωπιστούν αυτοί που συμμετέχουν στο κάλεσμα της μαζικής κινητοποίησης. Αφενός, υπάρχει η άποψη ότι από την στιγμή που λαμβάνουν τα όπλα είναι μόνιμος στόχος του αντιπάλου, υπέρμαχος αυτής της άποψης είναι οι Ηνωμένες Πολιτείες. Αφετέρου, ο ΟΗΕ καθώς και ο Ερυθρός Σταυρός υποστηρίζουν ότι ο άμαχος πληθυσμός που παίρνει τα όπλα μπορεί να στοχοποιηθεί μόνο όσο πολεμά.⁴²

Ωστόσο πρέπει να γίνει κατανοητό ότι υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί προκειμένου να μην υπάρχει ευκολία χρήσης του όρου εκ μέρους των κρατών. Εν προκειμένω, υπάρχει ο χρονικός προσδιορισμός, δηλαδή αφορά μόνο όσους πήραν τα όπλα την στιγμή της εισβολής για να αμυνθούν. Η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού στο σχολιασμό της προς την Τρίτη Σύμβαση της Γενεύης τονίζει ότι προκειμένου να γίνει χρήση του εν λόγω όρου οι κάτοικοι δεν δύνανται να έχουν χρόνο να ενταχθούν στις τακτικές δυνάμεις του κράτους.⁴³

Επιπλέον, ένας δεύτερος περιορισμός είναι το στοιχείο του αυθόρμητισμού όπου οι κάτοικοι στο άκουσμα της εισβολής παίρνουν αυθόρμητα τα όπλα. Αυτό συνεπάγεται με το γεγονός ότι οι κάτοικοι δεν χρειάζεται να τηρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 1 του Κανονισμού της Χάγης. Επομένως, οι κάτοικοι δεν χρειάζεται να έχουν διακριτό σήμα στην στολή τους καθώς δεν είχαν χρόνο να οργανωθούν, το ορατό όπλο είναι αρκετό.⁴⁴

Εντούτοις, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι αυτοί που συμμετέχουν μαζικά έχουν την υποχρέωση να σέβονται τις Συμβάσεις της Γενεύης καθώς και τους νόμους και έθιμα πολέμου.⁴⁵

⁴²Hakemy. S, *Levee en masse: The old law of war guiding Ukraine's citizen soldiers* Available at : <https://www.thenationalnews.com/opinion/comment/2022/02/28/levee-en-masse-the-old-law-of-war-guiding-ukraines-citizen-soldiers/>

⁴³ Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949. commentary of 2020, article 4 : prisoners of war,. Available at : <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Comment.xsp?action=openDocument&documentId=1796813618ABDA06C12585850057AB95>

⁴⁴ Wallace. D, *levée en masse in Ukraine: applications, implications, and open questions*. Available at : <https://lieber.westpoint.edu/levee-en-masse-ukraine-applications-implications-open-questions/>

⁴⁵ Hakemy. S, (2022), *Levee en masse: The old law of war guiding Ukraine's citizen soldiers*. Available at : <https://www.thenationalnews.com/opinion/comment/2022/02/28/levee-en-masse-the-old-law-of-war-guiding-ukraines-citizen-soldiers/>

Αυτό που έχει αλλάξει στην περίπτωση της Ουκρανίας είναι ότι η κυβέρνηση με την χρήση των κοινωνικών δικτύων όχι μόνο καλεί οποιονδήποτε θέλει να υπερασπιστεί την πατρίδα να λάβει τα όπλα αλλά και παρέχει οδηγίες για αυτοσχέδια μολότοφ. Στην περίπτωση της Ουκρανίας υπάρχει μια σύγχυση για την χρήση του όρου καθώς καλεί μέσω των κοινωνικών δικτύων ανθρώπους ανεξαρτήτου καταγωγής να συνεισφέρουν πολεμικά στον πόλεμο. Ακόμα , οι οδηγίες που δίνει στο τρόπο με τον οποίο να πολεμήσουν τον εχθρό δημιουργεί γκρίζα σημεία στον αν τηρούνται τα κριτήρια του levee en masse.⁴⁶

3.4 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ LEVEE EN MASSE ΣΤΟΝ ΟΥΚΡΑΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

Στις 26 Φεβρουαρίου λίγες μέρες μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης της Ουκρανίας και υπουργός Ψηφιακού Μετασχηματισμού ανακοίνωσε σε tweet την δημιουργία «στρατού πληροφορικής». Ωστόσο μαζί με αυτή την ανακοίνωση στο twitter δημοσίευσε μια σειρά από στόχους στο διαδίκτυο συμπεριλαμβανομένου επιχειρήσεις , τράπεζες καθώς και δημόσιες υπηρεσίες. Πράγματι η ανταπόκριση ήταν άμεση καθώς χτυπήθηκαν ιστοσελίδες του Υπουργείου Άμυνας και Εξωτερικών της Ρωσίας. Ωστόσο , η Λευκορωσία δεν έμεινε αλώβητη από αυτή την κίνηση του Κιέβου καθώς στοχοποιήθηκαν δομές του κράτους λόγω της παροχής έμπρακτης βοήθειας στην Μόσχα. Συγκεκριμένα χτυπήθηκε το σιδηροδρομικό δίκτυο της Λευκορωσίας προκειμένου να διακοπεί η μεταφορά στρατευμάτων και εξοπλισμού στην Ρωσία.

Ενώ η ανταπόκριση ήταν πράγματι άμεση , τίθεται το ζήτημα του καθεστώτος αυτών των ανθρώπων στον πόλεμο βάσει ΔΑΔ. Αρχικά είναι αδιαμφισβήτητο ότι υπάρχει διεθνής σύρραξη καθώς υπάρχει εμπλοκή δύο χωρών. Επομένως , μπορεί κανείς να αναρωτηθεί αν αυτοί οι άνθρωποι δικαιούνται καθεστώς μαχητή συμπεριλαμβανομένου όλων των υποχρεώσεων και προνομίων αν συλληφθούν από τον αντίπαλο ή αν παραμένουν άμαχοι. Επιπρόσθετα , έχει γίνει συζήτηση αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ο όρος levee en masse με πιο σύγχρονους όρους . Είναι εξόχως σημαντικό να κατηγοριοποιηθούν αυτοί οι άνθρωποι που συμμετέχουν στον στρατό πληροφορικής καθώς ανάλογα με την κατηγοριοποίηση αλλάζουν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους. Αν δηλαδή αποκτήσουν το καθεστώς μαχητή αυτό σημαίνει ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν οποιαδήποτε μορφή βίας θανατηφόρα ή μη με στόχο να πλήξουν τον αντίπαλο, αντίστοιχα αν συλληφθούν απολαμβάνουν τα προνόμια του αιχμαλώτου πολέμου. Εν αντίθεση αν κατηγοριοποιηθούν στον άμαχο πληθυσμό τότε δεν είναι στρατιωτικός στόχος του αντιπάλου κατά την διάρκεια μη συμμετοχής τους στην σύγκρουση σύμφωνα με το άρθρο 51 π. 3 του συμπληρωματικού πρωτόκολλου των Συμβάσεων της Γενεύης⁴⁷ και κατ' επέκταση δεν δικαιούνται το καθεστώς αιχμαλώτου πολέμου στην περίπτωση σύλληψής τους. Ο ορισμός του μαχητή ορίζει ότι οι μαχητές είναι μέλη των τακτικών ενόπλων δυνάμεων ενός συμβαλλόμενου μέρους στην ένοπλη σύγκρουση ή πολιτοφυλακών και ομάδων εθελοντών που έχουν ενσωματωθεί στις ένοπλες δυνάμεις σύμφωνα με το με το άρθρο 4(A) της Σύμβασης

⁴⁶ Hakemy, S, (2022) ,Levee en masse: The old law of war guiding Ukraine's citizen soldiers. Available at : <https://www.thenationalnews.com/opinion/comment/2022/02/28/levee-en-masse-the-old-law-of-war-guiding-ukraines-citizen-soldiers/>

⁴⁷ Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977.

III της Γενεύης⁴⁸ και σε συνδυασμό με τα άρθρα 43 και 44⁴⁹ του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου I.⁵⁰

Προκειμένου να εξεταστεί αν ο στρατός πληροφορικής μπορεί πράγματι να κατηγοριοποιηθεί στην περίπτωση του *levee en masse* θα πρέπει πρώτα να διαπιστωθεί αν πληρούνται τα κριτήρια. Οι προϋποθέσεις του *levee en masse* βρίσκονται στο άρθρο 4(A)(6) της Σύμβασης III της Γενεύης, σύμφωνα με το οποίο, οι συμμετέχοντες σε ένα μαζικό κάλεσμα είναι «κάτοικοι μη κατεχόμενης περιοχής, οι οποίοι κατά την προσέγγιση του εχθρού παίρνουν αυθόρμητα τα όπλα για να αντισταθούν στις δυνάμεις εισβολής, χωρίς να έχουν χρόνο να συγκροτηθούν σε τακτικές ένοπλες μονάδες, υπό την προϋπόθεση ότι φέρουν όπλα ανοιχτά και σέβονται τους νόμους και τα έθιμα του πολέμου».⁵¹

Σχετικά με το αν ο στρατός πληροφορικής μπορεί να θεωρηθεί ως μια πιο σύγχρονη μορφή του όρου *levee en masse* είναι πολύ δύσκολο να ικανοποιηθούν τα κριτήρια. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αρχικά αν και υπάρχει κάλεσμα από την Ουκρανική κυβέρνηση να συνεισφέρουν χτυπώντας Ρωσικούς στόχους, δεν ικανοποιούν την ουσία του όρου ότι δηλαδή στην όψη του εχθρού παίρνουν αυθόρμητα τα όπλα για να αντισταθούν. Επιπρόσθετα, αν και δεν αναφέρεται τι όπλο πρέπει να έχουν, ο στρατός πληροφορικής μπορεί από οποιοδήποτε σημείο της γης να εξαπολύει μέσω ενός υπολογιστή επιθέσεις κατά του αντιπάλου. Ακόμα, μπορεί να μην είναι μόνο κάτοικοι της Ουκρανίας αφού η δημοσίευση που έγινε στο twitter καλούσε οποιονδήποτε επιθυμούσε να συνεισφέρει γι' αυτό και η λίστα ήταν στα αγγλικά. Επομένως είναι φανερό ότι υπάρχουν δυσκολίες ικανοποίησης του όρου με αποτέλεσμα να μην κατατάσσεται ο στρατός πληροφορικής σε μαχητές και κατ'έπекταση να μην δικαιούνται το καθεστώς αιχμαλώτου.

Ωστόσο η Ουκρανία από την στιγμή που έχει ζητήσει βοήθεια και κατ'έπекταση δρουν για λογαριασμό της, οποιαδήποτε επίθεση διεξάγεται σε Ρωσικούς στόχους την διεθνή ευθύνη φέρει η Ουκρανική πλευρά. Στην ουσία όπως αναφέρεται στο άρθρο 8 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης τα άτομα αυτά δρουν βοηθητικά στο να αντιμετωπιστεί η εισβολή και άρα φέρει ευθύνη για τις πράξεις τους.

3.5 Η ΧΡΗΣΗ ΞΕΝΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

Είναι φανερό ότι η Ουκρανική Κυβέρνηση μετά την εισβολή, προέβη στην έκκληση ξένων μαχητών προκειμένου να πολεμήσουν στο πεδίο μάχης ενάντια στον εισβολέα. Εν προκειμένω, οι ξένοι μαχητές προέρχονται από Δυτικές χώρες πράγμα που είναι επιδιωκόμενο από την Ουκρανία η οποία στοχεύει να διεθνοποιήσει αφενός την σύγκρουση αφετέρου θέλει να δημιουργήσει τετελεσμένα προκαλώντας έναν πόλεμο μεταξύ της Δύσης και της Ρωσίας. Ο ρόλος αυτών των μαχητών είναι κυρίως

⁴⁸ Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949, PRISONERS OF WAR ARTICLE 4

⁴⁹ Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977. COMBATANTS AND PRISONERS OF WAR Article 44

⁵⁰ Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977. ARMED FORCES Article 43

⁵¹ Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949. PRISONERS OF WAR, ARTICLE 4

προπαγανδιστικός στοχεύοντας την κοινή γνώμη και αυτός είναι ο λόγος που δεν επιλέγονται μαχητές από την Αφρικανική ήπειρο.

Στόχος της Ουκρανικής κυβέρνησης είναι να ενταχθούν αυτοί οι ξένοι μαχητές στην Ουκρανική Διεθνή Λεγεώνα (UIL) στον αγώνα κατά της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Ωστόσο, η Ουκρανία συνεχώς αποφεύγει να παρουσιάσει τον ακριβή αριθμό αυτών που εθελοντικά επιθυμούν να ενταχθούν στην μάχη ενάντια στην Ρωσία. Ενώ είναι αρκετά σύνηθες να συμμετέχουν στους πολέμους άτομα της διασποράς της χώρας που μάχεται, αυτό είναι ένα φαινόμενο που δεν είναι τυγχάνει εφαρμογή στην περίπτωση της Ουκρανίας. Εν αντιθέσει, η Ουκρανία επιδιώκει όλο και περισσότερο να εντάσσει στρατιώτες από χώρες της Δύσης καθώς αυτό που διαφέρει είναι ο σκοπός της χρήσης τους ο οποίος είναι καθαρά προπαγανδιστικός. Αυτό γίνεται αντιληπτό από το γεγονός ότι ο Zelensky περιέγραψε τη σύγκρουση ως «την αρχή ενός πολέμου ενάντια στην Ευρώπη, ενάντια στις ευρωπαϊκές δομές».⁵² Επομένως, είναι αντιληπτό ότι με το να αγωνίζονται και κατ' επέκταση να πεθαίνουν δυτικοί στο πόλεμο μετατρέπεται σιωπηρά σε πόλεμο μεταξύ της Δύσης και της Ρωσίας.⁵³

Επιπλέον τίθεται το ζήτημα του ρόλου των χωρών που κατάγονται οι ξένοι μαχητές. Εν προκειμένω, προκύπτουν θέματα όπως η διαχείριση αιχμαλώτων πολέμου στην περίπτωση που συλληφθούν από την Ρωσία. Στην ουσία, είναι αναμφίβολο αν η Ουκρανία θα προβάλλει αξιώσεις με τον ίδιο σθεναρό τρόπο όμοιο με αυτόν προς τους Ουκρανούς πολίτες. Αντίστοιχα τίθεται το ερώτημα αν οι χώρες καταγωγής των ξένων μαχητών είναι διατεθειμένες να αναμειχθούν και να προστατεύσουν τα δικαιώματα που ανακύπτουν από τις Συμβάσεις της Γενεύης αυτών των ατόμων ή προτιμούν να διατηρήσουν μια ουδέτερη στάση στην σύγκρουση προκειμένου να μην έρθουν σε αντιπαράθεση με την Ρωσική πλευρά.

Είναι όμως σημαντικό να αξιολογηθεί η σημασία και η συνεισφορά αυτών των ξένων μαχητών στο πόλεμο ενάντια στην Ρωσία. Είναι φανερό ότι πράγματι στην αρχή εξυπηρέτησαν τον σκοπό του Κιέβου ο οποίος ήταν καθαρά προπαγανδιστικός κάτι το οποίο όμως δεν συνεχίστηκε κατά την πάροδο του πολέμου.⁵⁴

3.6 ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

Είναι αδιαμφισβήτητο ότι οι πράξεις των τακτικών ενόπλων δυνάμεων της Ουκρανίας είναι δυνατόν να εγείρουν διεθνή ευθύνη για την χώρα. Εν προκειμένω το άρθρο 4 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης ορίζει ότι η συμπεριφορά οργάνου του Κράτους αποδίδεται σε αυτό το κράτος ανεξάρτητα με το εάν η εξουσία που ασκεί είναι «νομοθετική, εκτελεστική, δικαστική ή οποιοσδήποτε άλλη λειτουργία».⁵⁵ Επομένως, η Ουκρανία φέρει τυχόν ευθύνη για οποιαδήποτε παραβίαση πράξει ο στρατός της.

⁵² Zelensky, V. (2022). Appeal to foreign citizens to help Ukraine in fighting against Russia's aggression. President of Ukraine Official Website. Available at :president.gov.ua/en/news/zvernennya-do-gromadyan-inozemnih-derzhav-yaki-pragnut-dopom-73213

⁵³ Naman Karl-Thomas Habtom, (2022), The Composition and Challenges of Foreign Fighters in Ukraine. Available at : <https://sjms.nu/articles/10.31374/sjms.151>

⁵⁴ Naman Karl-Thomas Habtom, (2022), The Composition and Challenges of Foreign Fighters in Ukraine. Available at : <https://sjms.nu/articles/10.31374/sjms.151>

⁵⁵ Draft articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries – 2001 p. 41

Το γεγονός ότι η Ουκρανία δέχθηκε εισβολή από την Ρωσία δεν σημαίνει ότι έχει την δυνατότητα να παραβιάζει βασικές αρχές διεθνούς δικαίου. Συγκεκριμένα υπάρχουν στο διαδίκτυο βίντεο τα οποία απεικονίζουν την εκτέλεση αιχμαλώτων πολέμου από Ουκρανούς στρατιώτες. Αυτό αποτελεί παραβίαση των συνθηκών της Γενεύης σύμφωνα με τις οποίες ο αιχμάλωτος πολέμου προστατεύεται στην περίπτωση που βρεθεί στα χέρια του αντιπάλου.⁵⁶

Επιπρόσθετα , ο Ουκρανικός στρατός δεν προστατεύει τον άμαχο πληθυσμό με αποτέλεσμα να τον καθιστά ευάλωτο από επιθέσεις εκ μέρους της Ρωσίας. Εν προκειμένω, έχει εγκαταστήσει βάσεις καθώς και οπλικά συστήματα σε κατοικημένες περιοχές με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν οι άμαχοι. Επομένως , οι τακτικές που χρησιμοποιεί ο Ουκρανικός στρατός θέτει σε κίνδυνο τον άμαχο πληθυσμό ο οποίος προστατεύεται ρητά από τις Συμβάσεις της Γενεύης. Οι Ρωσικές δυνάμεις έπληξαν πολλά από τα σχολεία που χρησιμοποιούν οι Ουκρανικές δυνάμεις. Σε τουλάχιστον τρεις πόλεις, μετά τον ρωσικό βομβαρδισμό των σχολείων, Ουκρανοί στρατιώτες μετακόμισαν σε άλλα σχολεία κοντά, θέτοντας τις γύρω γειτονιές σε κίνδυνο παρόμοιων επιθέσεων.^{57 58}

Ωστόσο , θα μπορούσε να συμπεραθεί το γεγονός ότι από την στιγμή που η Ουκρανία δρα στο πλαίσιο της νόμιμης άμυνας βάσει του άρθρου 51 του Χάρτη Η.Ε. ο Ουκρανικός στρατός είναι ελεύθερος να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο προκειμένου να αποκρούσει τις Ρωσικές ένοπλες δυνάμεις. Αντίστοιχα βάσει του άρθρου 21 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης , αποκλείεται το άδικο πράξης ενός κράτους αν η πράξη συνιστά νόμιμο μέτρο αυτοάμυνας λαμβάνονται σύμφωνα με τον Χάρτη των Η.Ε. Εντούτοις , αυτό δεν σημαίνει ότι η Ουκρανία πρέπει να παραβιάσει κανόνες διεθνούς δικαίου.

3.7 ΤΑΚΤΙΚΕΣ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΡΩΣΙΑΣ

Οι τακτικές ένοπλες δυνάμεις της Ρωσίας στοχεύουν υποδομές αμάχων κάτι που προφανώς είναι παράνομο στο ΔΑΔ καθώς οι άμαχοι δεν μπορούν να είναι στρατιωτικοί στόχοι. Ωστόσο , στοχεύουν πολυκατοικίες, νοσοκομεία, εργοστάσια, καταστήματα, εκκλησίες, σχολεία και πολιτιστικούς χώρους.⁵⁹

Επιπρόσθετα , η Ρωσία χρησιμοποιεί τακτικές πολιορκίας με απώτερο στόχο να λιμοκτονήσουν οι άμαχοι κάτι που θα τους αναγκάσει να παραδοθούν είτε να φύγουν ως πρόσφυγες πράξεις οι οποίες στοιχειοθετούν εγκλήματα πολέμου εκ μέρους της Ρωσίας. Βάσει της έκθεσης της Διεθνούς Αμνηστίας , παρατηρείται η μη διάκριση

⁵⁶ Grynszpan. E, Vincent F.,(2022), Ukraine's military accused of war crimes against Russian troops. Available at : https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/04/09/ukraine-s-military-accused-of-war-crimes-against-russian-troop_5980121_4.html

⁵⁷ Amnesty International, (2022), Ukraine: Ukrainian fighting tactics endanger civilians . Available at : <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/08/ukraine-ukrainian-fighting-tactics-endanger-civilians/>

⁵⁸ Amnesty International, (2022), Ukraine: Ukrainian fighting tactics endanger civilians .Available at : <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/08/ukraine-ukrainian-fighting-tactics-endanger-civilians/>

⁵⁹ David J. Scheffer , (2022), Can Russia Be Held Accountable for War Crimes in Ukraine? Available at : <https://www.cfr.org/article/can-russia-be-held-accountable-war-crimes-ukraine>

στόχων εκ μέρους της Ρωσίας.⁶⁰ Συγκεκριμένα , γίνεται χρήση πυρομαχικών διασποράς ή των λεγόμενων βομβών κενού σε περιοχές αμάχων κάτι που καθιστά ανέφικτη την διάκριση μεταξύ αμάχων και μαχητών. Επιπλέον , η χρήση χημικών και βιολογικών όπλων εναντίον οποιουδήποτε στόχου -πολιτικού ή στρατιωτικού- θα ήταν παράνομη βάσει του ΔΑΔ .⁶¹

Η εισβολή της Ρωσίας ενδεχομένως περιλαμβάνει εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, τα οποία είναι εκείνα που διαπράττονται ως μέρος εκτεταμένων ή συστηματικών επιθέσεων που απευθύνονται σε άμαχο πληθυσμό, με γνώση αυτών των επιθέσεων.⁶² Τέτοια εγκλήματα αποτελούν δολοφονία, βίαιη μεταφορά πληθυσμού, σοβαρή στέρηση της σωματικής ελευθερίας κατά παράβαση θεμελιωδών κανόνων του διεθνούς δικαίου, δίωξη κατά αναγνωρίσιμων ομάδων αμάχων, σεξουαλική βία και απάνθρωπες πράξεις παρόμοιου χαρακτήρα που προκαλούν σκόπιμα μεγάλο πόνο ή σοβαρό τραυματισμό στο σώμα ή στην ψυχική ή σωματική υγεία.⁶³

Μερικά από τα εκτεταμένα εγκλήματα πολέμου και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας που καταγράφονται στην Ουκρανία αποτελούν εκτελέσεις με συνοπτικές διαδικασίες, βασανιστήρια και τη σοβαρή κακοποίηση αμάχων που διαπράττονται από τον ρωσικό στρατό.⁶⁴

Επιπλέον, υπάρχουν αναφορές ότι τα Ρωσικά στρατεύματα εμποδίζουν την ανθρωπιστική βοήθεια σε άμαχους στην Μαριούπολη πράγμα που αναγράφεται στα άρθρα 38, 39, 55 και 71 της Τέταρτης Σύμβασης της Γενεύης και του κοινού άρθρου 3. Είναι φανερό ότι βάσει τακτικής η Ρωσία στοχεύει τον άμαχο πληθυσμό με απώτερο στόχο να διαδοθεί η αντίληψη ότι η Ουκρανική κυβέρνηση είναι υπαίτια γι' αυτά που επωμίζονται. Ωστόσο , αυτή η στρατηγική αποτελεί κατάφωρη παραβίαση του ΔΑΔ.

3.8 ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΤΟ ΠΟΛΕΜΟ ΟΥΚΡΑΝΙΑ -ΡΩΣΙΑ

Ο πόλεμος μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας έχει αποτελέσει μεγάλο πλήγμα για τα δικαιώματα των πολιτών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μεγάλος αριθμός ατόμων έχει υποστεί μαζικές καταστροφές σε αστικές υποδομές , κατοικίες, αυθαίρετη κράτηση , αναγκαστική εξαφάνιση, βασανιστήρια , κακομεταχείριση , και σεξουαλική βία.⁶⁵ Η εν λόγω έκθεση βασίζεται σε πορίσματα της Αποστολής Παρακολούθησης

⁶⁰ David J. Scheffer , (2022) , Ukraine: Ukrainian fighting tactics endanger civilians .Available at : <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/08/ukraine-ukrainian-fighting-tactics-endanger-civilians/>

⁶¹ David J. Scheffer , (2022), Can Russia Be Held Accountable for War Crimes in Ukraine? .Available at : <https://www.cfr.org/article/can-russia-be-held-accountable-war-crimes-ukraine>

⁶² David J. Scheffer , (2022), Can Russia Be Held Accountable for War Crimes in Ukraine ?. Available at : <https://www.cfr.org/article/can-russia-be-held-accountable-war-crimes-ukraine>

⁶³ David J. Scheffer , (2022), Can Russia Be Held Accountable for War Crimes in Ukraine ?. Available at : <https://www.cfr.org/article/can-russia-be-held-accountable-war-crimes-ukraine>

⁶⁴ James A. Goldston, (2022), How to Hold Russia Accountable for War Crimes in Ukraine. Available at : <https://www.opensocietyfoundations.org/explainers/how-to-hold-russia-accountable-for-war-crimes-in-ukraine>

⁶⁵ United Nations Human Rights, (2022) , The situation of human rights in Ukraine in the context of the armed attack by the Russian Federation, 24 February to 15 May 2022. Available at : <https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/situation-human-rights-ukraine-context-armed-attack-russian-federation>

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ στην Ουκρανία (HRMMU) και καλύπτει την περίοδο από τις 24 Φεβρουαρίου έως τις 15 Μαΐου 2022. Μέσα από την έκθεση γίνεται φανερό ότι διαπράττονται δολοφονίες αμάχων , βασανιστήρια καθώς και εξαφανίσεις κάτι που είναι παράνομο όπως αναγράφεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η έκθεση καταγράφει παράνομες δολοφονίες, συμπεριλαμβανομένων συνοπτικών εκτελέσεων αμάχων που σημειώθηκαν σε περισσότερους από 30 οικισμούς στις περιοχές του Κιέβου, του Τσερνιχίφ, του Χάρκοβο και του Σούμι, που διαπράχθηκαν από τις ρωσικές ένοπλες δυνάμεις ενώ ήλεγχαν αυτές τις περιοχές στα τέλη Φεβρουαρίου και Μαρτίου.⁶⁶

3.9 ΜΙΣΘΟΦΟΡΟΙ-WAGNER

Η χρήση μισθοφόρων για λογαριασμό των κρατών δεν είναι ένα νέο φαινόμενο , ωστόσο στον πόλεμο μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας έχει πάρει μια νέα πνοή. Άλλωστε , είναι μια τακτική που χρησιμοποιεί η Μόσχα σε πολέμους που έχει αναμειχθεί όπως αυτόν της Συρίας και της Λιβύης.⁶⁷ Αντίστοιχα , η Τουρκία χρησιμοποιεί ομάδες πολιτοφυλακής για να επιδιώξει τους στόχους της στην Συρία , τη Λιβύη και το Ναγκόρνο Καραμπάχ. Πολλές φορές η χρήση μισθοφόρων με στόχο την εξυπηρέτηση συμφερόντων ενός κράτους λειτουργεί αποτελεσματικά από πλευράς διεθνούς δικαίου καθώς είναι δύσκολο να αποδειχθεί η σχέση μεταξύ της ομάδας και του κράτους και κατ' επέκταση να αποδοθεί ευθύνη στο κράτος για παραβιάσεις της ομάδας. Στην προκειμένη περίπτωση φαίνεται ότι η χρήση μισθοφόρων εκ μέρους της Ρωσίας είναι επιτακτική ανάγκη καθώς αντιμετωπίζει έλλειψη στο στρατιωτικό προσωπικό. Αυτό γίνεται φανερό και από το γεγονός ότι στις 20 Σεπτέμβρη κήρυξε το Κρεμλίνο μερική επιστράτευση. Οι μισθοφόροι έχουν απαγορευτεί από διάφορες συνθήκες, όπως η Σύμβαση του ΟΗΕ για τους μισθοφόρους, η οποία απαγορεύει στα κράτη να στρατολογούν, να χρησιμοποιούν, να χρηματοδοτούν και να εκπαιδεύουν μισθοφόρους. Τόσο η Ρωσία όσο και η Ουκρανία έχουν επικυρώσει αυτή την συνθήκη πράγμα το οποίο σημαίνει ότι έχουν καταστήσει έγκλημα το να είναι κάποιος μισθοφόρος.⁶⁸

Ο ορισμός του μισθοφόρου εντοπίζεται στο άρθρο 47⁶⁹ του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου των Συμβάσεων της Γενεύης σύμφωνα με το οποίο ορίζεται κάποιος που πληροί τα έξι κριτήρια, και συγκεκριμένα: 1) στρατολογείτε τοπικά ή από το εξωτερικό για να πολεμήσει σε ένοπλη σύγκρουση , 2) συμμετέχει άμεσα στις εχθροπραξίες , 3) υποκινείται από την επιθυμία για ιδιωτικό κέρδος με το οποίο ένα μέρος στη σύγκρουση υπόσχεται υλική αποζημίωση πέραν αυτής που καταβάλλεται σε

⁶⁶ United Nations Human Rights, (2022) , The situation of human rights in Ukraine in the context of the armed attack by the Russian Federation, 24 February to 15 May 2022. Available at : <https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/situation-human-rights-ukraine-context-armed-attack-russian-federation>

⁶⁷ Maddocks. J, Russia, the wagner group, and the issue of attribution. Available at : <https://lieber.westpoint.edu/russia-wagner-group-attribution/>

⁶⁸ Nuzov. I, (2022) ,Mercenary or Combatant? Ukraine's International Legion of Territorial Defense under International Humanitarian Law . Available at : <https://www.ejiltalk.org/mercenary-or-combatant-ukraines-international-legion-of-territorial-defense-under-international-humanitarian-law/>

⁶⁹ Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977.

MERCENARIES , Article 47

μαχητές ή ένοπλες δυνάμεις παρόμοιων βαθμών , 4) δεν είναι ούτε υπήκοος ενός μέρους στη σύγκρουση ούτε κάτοικος εδάφους που ελέγχεται από ένα μέρος 5) δεν είναι μέλος των ενόπλων δυνάμεων ενός συμβαλλόμενου μέρους στη σύγκρουση και 6) δεν έχει σταλεί σε επίσημο καθήκον από άλλο κράτος που δεν είναι μέρος στη σύγκρουση. Ο σχολιασμός του ICRC στο άρθρο 47 ⁷⁰προβλέπει ότι τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων ενός μέρους στη σύγκρουση που δεν είναι υπήκοοι αυτού του μέρους και που δεν πληρούν και τις έξι προϋποθέσεις του ορισμού του μισθοφόρου δικαιούνται καθεστώς αιχμαλώτου. Σύμφωνα με το Σχόλιο, αρκεί τα κράτη που τους απασχολούν να τα κάνουν μέλη των ενόπλων δυνάμεών τους για να μην είναι πλέον μισθοφόροι.

Η χρήση μισθοφόρων δεν απαγορεύεται σε μια διεθνή σύγκρουση , ωστόσο τα άτομα αυτά αν συλληφθούν από το αντίπαλο μέρος δεν δικαιούνται καθεστώς αιχμαλώτου με όλα τα προνόμια που έχει το εν λόγω καθεστώς. Αυτό συμβαίνει καθώς έχουν προσληφθεί από μια ιδιωτική εταιρεία και αμείβονται. Ωστόσο , σύμφωνα με το άρθρο 5 της Τρίτης Σύμβασης της Γενεύης, τα άτομα αυτά θα δικαιούνται προστασία αιχμαλώτων πολέμου εν αναμονή του καθορισμού του νομικού τους καθεστώτος από αρμόδιο δικαστήριο.⁷¹

Προκειμένου ένα κράτος να φέρει ευθύνη για τις πράξεις των μισθοφόρων ή μίας άλλης ιδιωτικής εταιρείας θα πρέπει να αποδειχθεί η ουσιώδη σχέση που έχουν δηλαδή είτε ότι έχουν σταλεί αντί του κράτους είτε ότι δρουν για λογαριασμό του. Εν προκειμένω, στην περίπτωση που η ομάδα Wagner δέχεται εντολές για κάθε πράξη η οποία παραβιάζει το διεθνές δίκαιο τότε όντως η Ρωσία φέρει ευθύνη.

Το άρθρο 4 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης ορίζει ότι ένα κράτος φέρει ευθύνη για πράξεις των οργάνων του που παραβιάζουν τις διεθνείς νομικές υποχρεώσεις της χώρας. Στην περίπτωση αυτή κατατάσσονται οι τακτικές ένοπλες δυνάμεις της Ρωσίας εάν κάνουν πράξεις αντίθετες με το διεθνές δίκαιο. Ωστόσο , στην κατηγορία αυτή δεν εντάσσονται οι μισθοφόροι της ομάδας Wagner καθώς δεν υπάρχει κάποιος νόμος που να ενσωματώνει τους μισθοφόρους σε όργανα του κράτους της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

Επιπρόσθετα το άρθρο 5 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης ορίζει ότι εάν ένα κράτος εξουσιοδοτήσει έναν ιδιωτικό φορέα να εκτελεί δημόσιες λειτουργίες για λογαριασμό του, και αυτό γίνεται σύμφωνα με το εσωτερικό του δίκαιο, η συμπεριφορά του φορέα όταν ενεργεί υπό την ιδιότητά του αυτή αποδίδεται στο κράτος. Ενώ λοιπόν στο άρθρο αυτό μπορεί όντως να εμπίπτει η ομάδα Wagner καθώς γίνεται αντιληπτό ότι δρα για λογαριασμό της Ρωσίας δεν υπάρχει κάποιος εσωτερικός νόμος που να το επιβεβαιώνει.

Ακόμα προκειμένου να αποδοθεί η συμπεριφορά ενός δρώντα σε ένα κράτος όπως ορίζει το άρθρο 8 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης δεν είναι αρκετή μόνο η χρηματοδότηση ή η εκπαίδευση των μισθοφόρων αλλά να λειτουργούν σύμφωνα με τις οδηγίες του κράτους ή υπό την καθοδήγηση ή τον έλεγχό του. Στην ουσία να

⁷⁰ Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977. COMMENTARY OF 1987
MERCENARIES

⁷¹ Lawless. R, (2022) , ARE MERCENARIES IN UKRAINE? . Available at :
<https://lieber.westpoint.edu/are-mercenaires-in-ukraine/>

βρίσκονται πίσω από κάθε πράξη. Αυτό το διατυπώνει το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση της Νικαράγουας με το αν οι ΗΠΑ φέρουν ευθύνη για την δράση των *contras*.

Σχετικά με το άρθρο 8 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης αναδεικνύεται ένα άλλο κριτήριο το οποίο είναι αυτό του αποτελεσματικού ελέγχου. Στην ουσία, η χώρα θα πρέπει να είναι πίσω από κάθε πράξη που παραβιάζει το διεθνές δίκαιο. Ωστόσο είναι αρκετά δύσκολο να εξεταστεί ένα τέτοιο κριτήριο και επομένως να αποδοθούν ευθύνες στην Ρωσία.

Εντούτοις δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι η ομάδα Wagner δρα ως βοηθητικό όργανο των ρωσικών ενόπλων δυνάμεων σε πολλές περιοχές που διεξάγονται ένοπλες συγκρούσεις για προώθηση Ρωσικών συμφερόντων. Επομένως, θα μπορούσε να συμπεραθεί ότι η Μόσχα έχει εξουσιοδοτήσει την εν λόγω ομάδα να κάνει χρήση κυβερνητικής εξουσίας, πράγμα που μπορεί να εντοπιστεί στο άρθρο 5 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης. Στην προκειμένη περίπτωση μπορεί να έχει γίνει εξουσιοδότηση άσκησης κυβερνητικής εξουσίας με άτυπα μέσα εκτός του εσωτερικού δικαίου. Αυτό το στοιχείο που δεν είναι φανερό μεταξύ της ομάδας και της Ρωσίας έχει ως αποτέλεσμα την δυσκολία απόδειξης της πραγματικής σχέσης μεταξύ των δύο. Η ομάδα Wagner αποτελεί την περίπτωση της χρήσης από τη Ρωσία οντοτήτων εκτός της δομής του κράτους για την επίτευξη των εξ εδαφικών στόχων της, αποφεύγοντας παράλληλα τη διεθνή ευθύνη και διατηρώντας την εύλογη άρνηση.

Αναμφίβολα, η καταλληλότερη βάση για να αποδοθεί η συμπεριφορά των πληρεξουσίων στα αντίστοιχα κράτη είναι η ανάθεση των κρατικών λειτουργιών αυτών των κρατών σε μια ιδιωτική οντότητα. Κάθε κράτος ουσιαστικά αναθέτει τον ρόλο των ενόπλων δυνάμεών του σε μια ομάδα μισθοφόρων ή μια ιδιωτική ομάδα πολιτοφυλακής. Έχει γίνει γνωστό ότι στους Ρώσους κατάδικους προσφέρεται ελευθερία και οικονομικές ανταμοιβές εάν συμφωνήσουν να πολεμήσουν στην Ουκρανία με την ομάδα Wagner. Από αυτό μπορεί να γίνει αντιληπτό ότι εκπρόσωποι της ομάδας έχουν αποκτήσει πρόσβαση σε Ρωσικές φυλακές με την ανοχή της Ρωσικής Κυβέρνησης.⁷²

Το ζήτημα που τίθεται σχετικά με την εύρεση απόδοσης των πράξεων αυτής της ομάδας είναι ότι έχει διαπράξει τόσο παραβιάσεις του ΔΑΔ όσο και εγκλήματα πολέμου. Εν προκειμένω, τον Μάιο του 2022, το Ουκρανικό κράτος κατηγόρησε τους μαχητές του Wagner για τη βάνανση δολοφονία ενός Ουκρανού δημάρχου χωριού και της οικογένειάς του. Η ομάδα διέπραξε το έγκλημα μαζί με Ρώσους στρατιώτες. Επιπλέον, έχουν εκτελέσει και βασανίσει Ουκρανούς αμάχους στην Μπουτσα κάτι που αποτελεί κατάφωρη παραβίαση των Συμβάσεων της Γενεύης για την προστασία του αμάχου πληθυσμού ο οποίος δεν αποτελεί στρατιωτικό στόχο. Επιπρόσθετα, τον Μάρτιο του 2021, αρκετές Ομάδες Εργασίας και Ειδικοί Εισηγητές του ΟΗΕ κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η Ομάδα Wagner διέπραξε συστηματικά παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων⁷³, όπως σεξουαλική βία, συνοπτικές εκτελέσεις,

⁷² Brugen. I., (2022), Russian Prisoners Offered Freedom If They Join Fight Against Ukraine: Report. Available at : <https://www.newsweek.com/russian-prisoners-offered-freedom-amnesty-join-ukraine-war-donbas-wagner-group-1721695>

⁷³ United Nation Human Rights, (2021), CAR: Experts alarmed by government's use of "Russian trainers". Available at : <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/03/car-experts-alarmed-governments-use-russian-trainers-close-contacts-un>

αυθαίρετες κρατήσεις, λεηλασίες, αναγκαστικές εξαφανίσεις και βασανιστήρια κατά τη διάρκεια ανακρίσεων.⁷⁴

Επιπλέον το ουσιώδες ζήτημα είναι ότι η Ρωσία προκειμένου να αποφύγει την εφαρμογή των Συμβάσεων της Γενεύης δεν αναγνωρίζει ότι υπάρχει διεθνής ένοπλη σύρραξη μεταξύ αυτής και της Ουκρανίας αλλά ότι διεξάγει μία ειδική επιχείρηση προκειμένου να προστατεύσει τους Ρώσους που ζουν σε επαρχίες της Ουκρανίας. Για να φέρει ευθύνη το κράτος, δεν είναι απαραίτητο να εκδώσει συγκεκριμένες οδηγίες για τη διάπραξη παραβιάσεων του ΔΑΔ.⁷⁵ Εν αντίθεση το κριτήριο που παρουσιάζεται στην υπόθεση Νικαράγουα είναι αυστηρότερο με αποτέλεσμα να δυσκολεύει την εύρεση ουσιώδους σχέσης μεταξύ της χώρας και της ομάδας βάσει του αποτελεσματικού ελέγχου.

Ωστόσο, δεν μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι η ομάδα πολέμησε ως *de facto* βοηθητική μονάδα του Ρωσικού στρατού κατά τη διάρκεια του πολέμου που υποστηρίχθηκε από τη Ρωσία στην ανατολική Ουκρανία το 2014-2015, την Συρία, την Λιβύη και άλλες Αφρικανικές χώρες.⁷⁶ Από την άλλη πλευρά το άρθρο 13 του Ρωσικού Συντάγματος αναγράφει ότι καθιστά κακούργημα τη στρατολόγηση, την εκπαίδευση και τη χρηματοδότηση μισθοφόρων και την υπηρετήση ως μισθοφόρος στη μάχη. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο η ομάδα Wagner θεωρείται από την Ρωσική νομοθεσία ως εγκληματική οργάνωση. Αυτά τα δύο στοιχεία αναμφίβολα ηθελημένα ή και όχι προκαλούν μια σύγχυση που δεν διευκολύνει την εύρεση σχέσης μεταξύ των δυο.

Επιπλέον, η Ουκρανική πλευρά υποστηρίζει ένθερμα ότι η ομάδα διαπράττει κατάφωρες παραβιάσεις ΔΑΔ. Προκειμένου να αποδειχθεί αυτό θα πρέπει να συλληχθούν στοιχεία όπως αναγνωρίσιμα αντικείμενα της ομάδας, μαρτυρίες καθώς και δημοσιεύσεις στα κοινωνικά δίκτυα.⁷⁷ Σχετικά με την εκπαίδευση των μελών της ομάδας Wagner είναι γνωστό ότι εκπαιδούνται ανοιχτά στην τοποθεσία δίπλα στη βάση της αερομεταφερόμενης μονάδας καθώς και με τον ρωσικό στρατό.⁷⁸ Όσον αφορά την χρηματοδότηση θα ήταν δύσκολο να εντοπιστεί η ρωσική κρατική χρηματοδότηση της Wagner, καθώς χρηματοδοτείται μέσω εταιρειών που συνδέονται με τον κ. Prigozhin, μέλος του στενού κύκλου του Πούτιν. Ωστόσο ακόμα και αν πληρούνταν τα παραπάνω δυο κριτήρια δεν είναι αρκετά ώστε να αποδειχθεί ότι η ομάδα Wagner δρα για λογαριασμό της Ρωσίας. Εντούτοις έχει αποδειχθεί ότι η ομάδα Wagner χρησιμοποιεί όπλα του ρωσικού στρατού στις μάχες κάτι που και πάλι δεν επαρκεί.

⁷⁴ Human rights violations by private military and security companies, particularly the Wagner Group European Parliament resolution of 25 November 2021 on the human rights violations by private military and security companies, particularly the Wagner Group (2021/2982(RSP)) (2022/C 224/11), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021IP0482>

⁷⁵ Charlie Dunlap, J.D, (2022), Guest Post: “Wagner Group Atrocities – Holding Russia Accountable Under Prosecutor v. Tadic?”. Available at :<https://sites.duke.edu/lawfire/2022/08/13/guest-post-wagner-group-atrocities-holding-russia-accountable-under-prosecutor-v-tadic/>

⁷⁶ Marten, K, (2019), Russia’s use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group. Available at : <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1060586X.2019.1591142>

⁷⁷ Charlie Dunlap, J.D, (2022), Guest Post: “Wagner Group Atrocities – Holding Russia Accountable Under Prosecutor v. Tadic?”. Available at :<https://sites.duke.edu/lawfire/2022/08/13/guest-post-wagner-group-atrocities-holding-russia-accountable-under-prosecutor-v-tadic/>

⁷⁸ CSIS, (2020), Band of Brothers: The Wagner Group and the Russian State. Available at : <https://www.csis.org/blogs/post-soviet-post/band-brothers-wagner-group-and-russian-state>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΡΩΝΤΩΝ ΣΤΟ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑΣ – ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

4.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καταδίκασε τόσο με την ρητορική της όσο και με τις πράξεις της την παράνομη εισβολή της Ρωσίας στο έδαφος της Ουκρανίας. Οι ηγέτες των κρατών μελών της Ε.Ε. ζήτησαν επανειλημμένα από το Πούτιν να σταματήσει αυτή την παράνομη πράξη κάτι που δεν απέδωσε καρπούς αφού η σύγκρουση ακόμα συνεχίζεται. Οι ηγέτες της ΕΕ υπογράμμισαν ότι η Ρωσία, η Λευκορωσία και όλοι όσοι είναι υπεύθυνοι για εγκλήματα πολέμου και για τα άλλα σοβαρότερα εγκλήματα θα πρέπει να λογοδοτήσουν για τις ενέργειές τους σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.

Η έξοδος προσφύγων από την Ουκρανία είναι από τις μεγαλύτερες που έχει δει η ανθρωπότητα μετά το Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Πάνω από δύο εκατομμύρια Ουκρανοί έχουν εγκαταλείψει τη χώρα σε λιγότερο από δύο εβδομάδες και έχουν εισέλθει σε γειτονικά κράτη, γεγονός που ανάγκασε την ΕΕ να ενεργοποιήσει νόμο που δεν είχε χρησιμοποιηθεί ποτέ ξανά για τη φιλοξενία των προσφύγων.⁷⁹ Επρόκειτο για την Οδηγία Προσωρινής Προστασίας, η οποία αποτελεί ένα εξαιρετικό σύστημα που παρέχει άμεση και προσωρινή προστασία σε εκτοπισμένους που προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ. Εν προκειμένω, αφορά την οδηγία που χρησιμοποιήθηκε για την παροχή προσωρινής προστασίας στους Ουκρανούς που διαφεύγουν από τη στρατιωτική επίθεση που πράττουν οι ρωσικές δυνάμεις. Η εν λόγω οδηγία σχεδιάστηκε το 2001 για να παρέχει άμεση βοήθεια και προστασία στους πρόσφυγες πολέμου. Το θετικό με την εν λόγω οδηγία είναι ότι επιτρέπει την πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα, την αγορά εργασίας, την υγειονομική περίθαλψη, τη στέγαση, την επαγγελματική βοήθεια και την κοινωνική πρόνοια.⁸⁰ Στην ουσία η Οδηγία για την Προσωρινή Προστασία παρακάμπτει την παραδοσιακή δύσκαμπτη και μακροχρόνια διαδικασία ασύλου και προσφέρει μια γρήγορη και απλοποιημένη διαδρομή πρόσβασης στην προστασία σε ολόκληρη την Ε.Ε. Δίνονται άδειες παραμονής στους Ουκρανούς πρόσφυγες οι οποίες θα παραταθούν αυτόματα για έναν ακόμα χρόνο.

Εντούτοις, η Ε.Ε. έχει προβεί σε μια σειρά από κυρώσεις τόσο στοχευμένες σε πρόσωπα όσο και οικονομικές με στόχο την αποδυνάμωση της οικονομίας της Ρωσίας. Στις 25 Φεβρουαρίου επιβλήθηκαν κυρώσεις στον πρόεδρο της Ρωσίας Βλαντίμιρ Πούτιν καθώς και στον Σεργκέι Λαβρόφ.⁸¹ Οι στοχευμένες κυρώσεις έχουν στόχο να περιορίσουν εκείνους που λαμβάνουν τις αποφάσεις και όχι το σύνολο του λαού. Στον παρελθόν λοιπόν είχε παρατηρηθεί με τις γενικές κυρώσεις ότι επιβαρυνόταν περισσότερο ο λαός παρά αυτοί που λάμβαναν τις αποφάσεις. Συνολικά έχουν

⁷⁹ Jorge Liboreiro & Christopher Pitchers, (2022), EU countries agree to host Ukrainian refugees under exceptional protection scheme Access to the comments. Available at : <https://www.euronews.com/my-europe/2022/03/03/eu-countries-agree-to-trigger-a-never-used-law-to-host-ukrainian-refugees>

⁸⁰ Jorge Liboreiro & Christopher Pitchers, (2022), EU countries agree to host Ukrainian refugees under exceptional protection scheme Access to the comments. Available at : <https://www.euronews.com/my-europe/2022/03/03/eu-countries-agree-to-trigger-a-never-used-law-to-host-ukrainian-refugees>

⁸¹ EU response to Russia's invasion of Ukraine, European Union. Available at : <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>

υιοθετηθεί οκτώ πακέτα κυρώσεων με το τελευταίο να επιβλήθηκε στις 6 Οκτωβρίου 2022.⁸²

Ακόμα η Ε.Ε. έχει εφαρμόσει αφενός μηχανισμό για την υποδοχή προσφύγων από την Ουκρανία αφετέρου παρέχει οικονομική βοήθεια στην Μολδαβία και αντίστοιχα στην Ουκρανία. Επιπλέον παρέχει οικονομική βοήθεια για την υποστήριξη ενόπλων δυνάμεων της Ουκρανίας.⁸³

4.2 NATO

Θα μπορούσε να υπονοηθεί ότι το NATO ενδεχομένως έχει μεγάλη ευθύνη για την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η Ουκρανία ανακοίνωσε την επιθυμία της να αποτελέσει μέρος του οργανισμού , απόφαση που αποτελούσε κόκκινη γραμμή για την Ρωσία , η οποία δεν θα επέτρεπε να έχει δυτικά στρατεύματα στα σύνορα της. Ο λόγος ήταν ότι της προκαλούσε ανησυχία για μια ενδεχόμενη εισβολή από δυτικά στρατεύματα στα σύνορά της. Η επιμονή της Ουκρανίας γι' αυτή την απόφαση αποτέλεσε έναν από τους λόγους που η Ρωσία προέβη σε αυτή την παράνομη πράξη. Όντως η Ρωσία μπορεί να ανησυχούσε δικαιολογημένα αλλά δεν γίνεται βάσει διεθνούς δικαίου μία χώρα να καθορίζει το μέλλον άλλου κράτους.

Ωστόσο , η στάση του NATO μετά την εισβολή δεν ήταν η αναμενόμενη όπως πίστευε η Ουκρανία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το NATO διατήρησε μια χλιαρή στάση απέναντι στην Ρωσία χωρίς ουσιώδη υποστήριξη προς την Ουκρανία. Συγκεκριμένα , η Ουκρανία επιζητούσε την άμεση εμπλοκή του NATO στέλλοντας στρατιωτικό εξοπλισμό, στρατό καθώς και κυρώσεις προς την Ρωσία κάτι όμως που δεν συνέβη.

Βάσει του καταστατικού του NATO στο άρθρο 5 , ορίζεται ότι τα κράτη είναι υποχρεωμένα να συμβάλουν αμυντικά όταν ένα κράτος του οργανισμού δέχεται επίθεση. Ωστόσο , στην προκειμένη φάση η Ουκρανία δεν αποτελούσε κράτος μέλος του NATO ώστε τα υπόλοιπα κράτη να αναγκαστούν να συνδράμουν. Ακόμα , πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ενδεχομένως όλα τα κράτη να μην ήθελαν να αναμειχθούν στον πόλεμο λόγω ιδίων συμφερόντων. Εν προκειμένω , η Τουρκία αν και καταδίκασε την εισβολή διατηρεί άριστες σχέσεις με την Ρωσία οι οποίες αποτυπώνονται σε μορφές οικονομικής συνεργασίας. Ακόμα και η προοπτική ένταξή της Σουηδίας στο NATO υποσκάπτεται από την Τουρκία με στόχο την ευχαρίστηση της Ρωσίας. Επομένως, θα ήταν πολύ δύσκολο όλα τα κράτη σαν οργανισμός να είχαν μια πιο σθεναρή στάση.

Επιπρόσθετα , τα κράτη μέλη του NATO επικεντρώθηκαν στην διμερή υποστήριξη καθώς και στην παροχή όπλων και εξοπλισμού, γεγονός που αναμφίβολα βοηθά την Ουκρανία να διατηρήσει το δικαίωμα της στην αυτοάμυνα, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Ακόμα το NATO ως οργανισμός αποφάσισε να παρέχει αφενός οικονομική αφετέρου

⁸² EU response to Russia's invasion of Ukraine, European Union . Available at : <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>

⁸³ EU response to Russia's invasion of Ukraine, European Union . Available at : <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>

ανθρωπιστική βοήθεια, η οποία περιλαμβάνει την φιλοξενία εκατομμυρίων προσφύγων σε χώρες σε όλη τη Συμμαχία.⁸⁴

Οι κινήσεις του NATO είναι πολύ προσεκτικές καθώς δεν θέλει ο οργανισμός να στραφεί άμεσα απέναντι στην Ρωσία. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι όταν ζητήθηκε από το NATO να επιβάλει ζώνες απαγόρευσης πτήσεων δεν ήταν ένα εφικτό σενάριο. Η επιβολή απαγόρευσης πτήσεων σημαίνει ότι οι δυτικές χώρες μέλη του NATO θα αναπτύξουν τα μαχητικά τους για να διώξουν τις ρωσικές δυνάμεις, οι οποίες βομβαρδίζουν πόλεις της Ουκρανίας. Για την επιβολή του, πρέπει να αναπτυχθούν αεροσκάφη επιτήρησης και μαχητικά αεροσκάφη για τον εντοπισμό, εάν είναι απαραίτητο και κατ'επέκταση συνεπάγεται η κατάρριψη όλων όσων παραβιάζουν τους όρους. Ωστόσο μια κατάρριψη ρωσικού αεροσκάφους αυτομάτως θα σήμαινε κήρυξη πολέμου προς την Ρωσία από τα κράτη μέλη του NATO κάτι που σε καμία περίπτωση δεν θα ήθελε ο οργανισμός.

Ωστόσο, τόσο το NATO όσο και οι ΗΠΑ έχουν συνεισφέρει στην παροχή στρατιωτικού εξοπλισμού προς την Ουκρανία όπως αντιαερματικούς και αντιαεροπορικούς πυραύλους που παρασχέθηκαν σε χρόνο ρεκόρ προκειμένου η χώρα να αντιμετωπίσει την εισβολή.⁸⁵ Η παροχή οπλισμού δεν μπορεί να εγείρει διεθνή ευθύνη καθώς δεν αποτελεί επαρκή κριτήριο που να στοιχειοθετεί την συγκεκριμένη κατηγορία όπως άλλωστε διατυπώθηκε στην υπόθεση της Νικαράγουας.

4.3 ΠΑΡΟΧΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Μετά την εισβολή που δέχθηκε η Ουκρανία στο έδαφος της, δυτικά κράτη έσπευσαν να συνδράμουν με κάθε τρόπο προκειμένου η χώρα να μπορέσει να ασκήσει το νόμιμο δικαίωμα της στην νόμιμη άμυνα απέναντι στην Ρωσία όπως αναγράφεται στο άρθρο 51 του Καταστατικού Χάρτη των Η.Ε. Τα μέλη του NATO έχουν εγκρίνει και μεταφέρει θανατηφόρα όπλα στην Ουκρανία προκειμένου να την βοηθήσουν να αντιμετωπίσει την Ρωσία.⁸⁶ Ωστόσο μπορεί να υποστηριχθεί ότι αυτή η παροχή βοήθειας προς την Ουκρανία παραβιάζει τον νόμο της ουδετερότητας σε μία ένοπλη σύγκρουση. Συγκεκριμένα, ο εν λόγω νόμος περί ουδετερότητας τρίτων κρατών⁸⁷ εντοπίζεται σε δύο συμβάσεις της Χάγης του 1907 αφενός στην Σύμβαση (V) για τον σεβασμό των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των ουδέτερων δυνάμεων σε περίπτωση πολέμου στη γη⁸⁸ αφετέρου στην Σύμβαση (XIII) σχετικά με τα

⁸⁴ NATO, (2022), Relations with Ukraine. Available at : https://www-nato-int.translate.goog/cps/en/natohq/topics_37750.htm?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=el&_x_tr_hl=el&_x_tr_pto=sc

⁸⁵ Sanger, E, Schmitt, E., Cooper, H. and Vogel, K., (2022) Arming Ukraine: 17,000 Anti-Tank Weapons in 6 Days and a Clandestine Cybercorps. Available at : <https://www.nytimes.com/2022/03/06/us/politics/us-ukraine-weapons.html>

⁸⁶ Michael N. Schmitt, (2022), Providing Arms and Materiel to Ukraine: Neutrality, Co-Belligerency, And the Use of Force. Available at : <https://lieber.westpoint.edu/ukraine-neutrality-co-belligerency-use-of-force/>

⁸⁷ Michael N. Schmitt, (2022), Providing Arms and Materiel to Ukraine: Neutrality, Co-Belligerency, And the Use of Force. Available at : <https://lieber.westpoint.edu/ukraine-neutrality-co-belligerency-use-of-force>

⁸⁸ Convention (V) respecting the Rights and Duties of Neutral Powers and Persons in Case of War on Land. The Hague, 18 October 1907.

δικαιώματα και τα καθήκοντα των ουδέτερων δυνάμεων στον ναυτικό πόλεμο.⁸⁹ Επομένως , βάσει των παραπάνω συνθηκών ουδέτερα κράτη οφείλουν να μην παράσχουν οποιαδήποτε μορφή βοήθειας σε μέρος μίας σύγκρουσης έναντι του αντιπάλου.

Τίθενται λοιπόν δύο απόψεις περί του νόμου της ουδετερότητας , από την μία πλευρά , αυτοί που παρέχουν στρατιωτική καθώς και οικονομική βοήθεια στην Ουκρανία παραβιάζουν τις διεθνείς τους υποχρεώσεις. Από την άλλη πλευρά , ο νόμος περί ουδετερότητας έχει παρέλθει σε παρακμή ⁹⁰ και έχει αντικατασταθεί με το δικαίωμα στην συλλογική νόμιμη άμυνα όπως καταγράφεται στον Καταστατικό Χάρτη των Η.Ε. Στην ουσία , από την στιγμή που η Ουκρανία δέχεται επίθεση από την Ρωσία τότε ασκεί το δικαίωμα στην νόμιμη άμυνα και έχει την δυνατότητα να ζητήσει συνδρομή από τα υπόλοιπα κράτη για να αντιμετωπίσει την εισβολή στα πλαίσια του δικαίωματος της συλλογικής άμυνας.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τόσο η Ουκρανία όσο και η Ρωσία είναι συμβαλλόμενα μέρη και στις δύο παραπάνω συνθήκες. Ωστόσο , αυτές οι δυο συμβάσεις αποτελούν μέρος του εθμικού δικαίου πράγμα που σημαίνει ότι δεσμεύονται και τα υπόλοιπα μέρη. Επομένως , ο νόμος περί ουδετερότητας αποτελεί μέρος του εθμικού δικαίου κάτι που διατυπώθηκε στην Συμβουλευτική Γνώμη του ICJ του 1996⁹¹ σχετικά με τη νομιμότητα της απειλής ή της χρήσης πυρηνικών όπλων. Επομένως τα κράτη που έχουν παράσχει όπλα στην Ουκρανία και δεν είναι συμβαλλόμενα μέρη δεσμεύονται εξίσου από τον νόμο αυτό όπως για παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο.

Σημαντικός πρέπει να θεωρείται ο ρόλος του ΣΑ καθώς βάσει του άρθρου 5 π.2 του καταστατικού Χάρτη των ΗΕ , μπορεί να εξουσιοδοτήσει τα κράτη να προβούν όσα το επιθυμούν σε μία ενέργεια. Το ΣΑ θα μπορούσε επίσης να επιτρέψει στα κράτη να παρέχουν απευθείας στρατιωτικό εξοπλισμό ή άλλη βοήθεια σε έναν εμπόλεμο. Εντούτοις , στην περίπτωση της Ουκρανίας το ΣΑ έχει πέσει σε αδράνεια εξαιτίας του δικαίωματος που έχουν τα πέντε μόνιμα μέλη στο veto , με αποτέλεσμα να μην υπάρχει κάποια ουσιώδη απόφαση για την Ουκρανία λόγω του δικαιώματος veto που ασκεί η Ρωσία.

Σχετικά με το εάν είναι παράνομη η παροχή όπλων στην Ουκρανία και κατ' επέκταση αν φέρουν ευθύνη για αυτή την πράξη , την απάντηση δίνει το διεθνές Δικαστήριο στην περίπτωση της Νικαράγουας , το οποίο διατύπωσε ότι μια μορφή συλλογικής αυτοάμυνας είναι η παροχή υλικής υποστήριξης⁹². Εν προκειμένω η Ουκρανία έχει το δικαίωμα στην αυτοάμυνα και κατ' επέκταση στο συλλογικό δικαίωμα αυτοάμυνας απέναντι στην επιθετικότητα της Ρωσίας. Επομένως, η παροχή όπλων στην Ουκρανία δεν μπορεί να θεωρηθεί διεθνώς παράνομη πράξη που μπορεί να εγείρει ευθύνη για αυτά τα κράτη. Αυτό το επιχείρημα εντοπίζεται και στο άρθρο 21 των άρθρων περί ευθύνης του κράτους, το οποίο ορίζει ότι «αποκλείεται το αδίκημα

⁸⁹ Convention (XIII) concerning the Rights and Duties of Neutral Powers in Naval War. The Hague, 18 October 1907.

⁹⁰ James Farrant, 'Modern Maritime Neutrality Law' [2014] 90 International Law Studies 198, 222

⁹¹ Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons (n 16) [88]

⁹² Nicaragua (n 12) [229]

μιας πράξης ενός κράτους εάν η πράξη συνιστά νόμιμο μέτρο αυτοάμυνας που λαμβάνεται σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών».

Αυτό που ενδιαφέρει τον νόμο περί ουδετερότητας είναι η απαγόρευση οποιουδήποτε κράτους να παράσχει τέτοια μορφή βοήθειάς που να επηρεάσει την έκβαση του πολέμου.⁹³ Εν αντιθέσει, η παροχή πληροφοριών στην Ουκρανία για Ρωσικούς στόχους σε καμία περίπτωση δεν είναι τέτοιας κλίμακας που να θεωρείται παραβίαση του νόμου της ουδετερότητας. Σχετικά με την παροχή υλικής υποστήριξης, το άρθρο 6 της Σύμβασης της Χάγης XIII ορίζει ρητά ότι «απαγορεύεται η παροχή, με οποιονδήποτε τρόπο, άμεσα ή έμμεσα, από μια ουδέτερη δύναμη σε εμπόλεμη δύναμη, πολεμικών πλοίων, πυρομαχικών ή πολεμικού υλικού οποιουδήποτε είδους», εντούτοις, πρόκειται για ένα άρθρο που εφαρμόζεται σε ένοπλες συγκρούσεις στην θάλασσα.

Τα άρθρα περί διεθνούς ευθύνης και συγκεκριμένα το άρθρο 16, ορίζει ότι «το κράτος που βοηθά ένα άλλο κράτος στη διάπραξη μιας διεθνώς παράνομης πράξης είναι διεθνώς υπεύθυνο». Στην περίπτωση αυτή ενδεχομένως συμπεριλαμβάνεται η παροχή όπλων στην Ουκρανία αν ληφθεί υπόψη ότι πρόκειται για μια παράνομη πράξη. Άλλωστε η Ρωσία έχει δηλώσει ότι μπορεί νόμιμα να στοχεύσει τα όπλα που παρέχουν τα δυτικά κράτη στην Ουκρανία. Ο Υπουργός Εξωτερικών της Ρωσίας κατέστησε σαφή την θέση της Ρωσίας σε αυτό το ζήτημα, δηλώνοντας ότι «οποιοδήποτε φορτίο που θα εισέλθει στο έδαφος της Ουκρανίας, το οποίο θα θεωρήσουμε... [που φέρει] όπλα, θα γίνει νόμιμος στόχος».

Επομένως, η παροχή όπλων στην Ουκρανία δεν μπορεί να θεωρηθεί παράνομη από την στιγμή που η Ουκρανία ασκεί νόμιμα το δικαίωμα της στην αυτοάμυνα αφού δέχθηκε εισβολή από την Ρωσία. Άρα, νόμιμα ασκείται το δικαίωμα στην συλλογική αυτοάμυνα μέσα από την παροχή όπλων από τα Δυτικά κράτη. Τα όπλα θα πρέπει να δίνονται με σκοπό να αντιμετωπιστεί ο εχθρός χωρίς αυτό να συμπεριλαμβάνει παραβιάσεις δικαίου. Τα δυτικά κράτη πράγματι θα μπορούσαν να φέρουν διεθνή ευθύνη στην περίπτωση που έστελναν στρατό στην Ουκρανία ο οποίος διέπραττε εγκλήματα πολέμου.

Από την άλλη πλευρά η Ρωσία θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι είναι παράνομη η παροχή όπλων στην Ουκρανία καθώς παραβιάζεται η αρχή της ουδετερότητας. Όπως άλλωστε έχει υποστηρίξει δεν έχει προβεί σε εισβολή αλλά σε μια ειδική επιχείρηση προστασίας ρωσφωνων που υποφέρουν από την ναζιστική Ουκρανική κυβέρνηση. Κατ' επέκταση δεν κάνει αποδεκτό ούτε το δικαίωμα στην νόμιμη άμυνα που επικαλείται η Ουκρανία και άρα την συνδρομή άλλων χωρών στο πλαίσιο της συλλογικής άμυνας γι' αυτό και έχει δηλώσει ότι τα δυτικά όπλα και εξοπλισμός αποτελούν νόμιμο στόχο γι' αυτήν.

Επομένως, είναι η οπτική με την οποία κάποιος αντιμετωπίζει την παράνομη ή μη παροχή όπλων και εξοπλισμού εκ μέρους των Δυτικών χωρών στην Ουκρανία καθώς και τους νομικούς κανόνες που επικαλείται και κάνει χρήση. Υπάρχει μια λεπτή ισορροπία που πρέπει να ληφθεί υπόψη ανάλογα με την οπτική που έχει ο καθένας

⁹³ Jeremy K. Davis, 'Bilateral Defense-Related Treaties and the Dilemma Posed by the Law of Neutrality' (2020) 11 Harvard National Security Law Journal 455, 466 ('Neutral states must refrain from assisting one belligerent to the detriment of the other and must refrain from harming one belligerent and thereby advantaging the other'.)

απέναντι σε αυτό το ζήτημα. Η πορεία του πολέμου ο οποίος αυτή την στιγμή βρίσκεται εν εξελίξει θα δείξει αν οι δυτικές χώρες μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για την βοήθεια τους στην Ουκρανία.

4.4 ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑΣ

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ο ρόλος που η Λευκορωσία έχει επιλέξει να έχει στο πόλεμο της Ρωσίας απέναντι στην Ουκρανία. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η Λευκορωσία έχει εμπλακεί στο πόλεμο σε ένα σημαντικό βαθμό στο πλευρό της Ρωσίας. Συγκεκριμένα, η Ρωσία χρησιμοποιεί το έδαφος της εν λόγω χώρας προκειμένου να διευκολυνθεί η επίθεση της στην Ουκρανία. Εν παραδείγματι, στις 24 Φεβρουαρίου 2022, ρωσικά στρατεύματα εισήλθαν στην Ουκρανία από την Κριμαία στα νότια, από τη Ρωσία στα ανατολικά και από τη Λευκορωσία στα βόρεια. Ακόμα είναι φανερό ότι οι αεροπορικές άμυνες της Λευκορωσίας, τα συστήματα ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας και οι σταθμοί ανεφοδιασμού τέθηκαν στη διάθεση της Ρωσίας. Επιπλέον, ο ίδιος ο Λουκασενκο δέχθηκε ότι έχουν εξαπολυθεί ρουκέτες από το έδαφος της Λευκορωσίας στην Ουκρανία με το επιχείρημα ότι οι Δυτικοί ετοιμάζονταν να επιτεθούν στην χώρα.⁹⁴ Χωρίς την Λευκορωσία, η Ρωσία δεν θα μπορούσε να εξαπολύσει την επίθεσή της στα προάστια του Κιέβου, Bucha, Irpin, Vorzel και Borodyanka. Ο λόγος που η Λευκορωσία συνδράμει την Ρωσία είναι γιατί ο Βλαντιμίρ Πούτιν βοήθησε τον Λουκασένκο να διατηρήσει την εξουσία ενόψει των μαζικών διαδηλώσεων. Σε αντάλλαγμα, χρησιμοποιήθηκε η Λευκορωσία ως μέσο για την εισβολή στην Ουκρανία. Με αυτόν τον τρόπο, ο Λουκασένκο έγινε συνένοχος σε έναν επιθετικό πόλεμο και σε επιθέσεις εναντίον αμάχων που εξαπολύθηκαν από το έδαφος της Λευκορωσίας.⁹⁵

Η Λευκορωσία υποστηρίζει τη ρωσική στρατιωτική επίθεση κατά της Ουκρανίας επιτρέποντας στην Ρωσία να εκτοξεύει βαλλιστικούς πυραύλους από το έδαφος της, επιτρέποντας την μεταφορά ρωσικού στρατιωτικού προσωπικού, όπλων και τακ, επιτρέποντας σε ρωσικά στρατιωτικά αεροσκάφη να πετούν πάνω από τον εναέριο χώρο της Λευκορωσίας στην Ουκρανία, παρέχοντας σημεία ανεφοδιασμού και αποθηκεύοντας ρωσικά όπλα και στρατιωτικό εξοπλισμό στην Λευκορωσία.⁹⁶ Αυτές οι παράνομες πράξεις αναμφίβολα καθιστούν υπεύθυνη την Λευκορωσία για τυχόν παραβιάσεις που έχουν διαπραχθεί. Η μη αποστολή τακτικών δυνάμεων στην Ουκρανία εκ μέρους της Λευκορωσίας σε καμία περίπτωση δεν συνεπάγεται με την μη ευθύνη κράτους.

Σύμφωνα με το νόμο περί ευθύνης του κράτους, η Λευκορωσία θα μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνη για παραβίαση του διεθνούς δικαίου από την Ρωσία, επιτρέποντας τη χρήση του εδάφους της για τη διάπραξη επιθετικής πράξης. Το άρθρο 16 των άρθρων της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου σχετικά με την ευθύνη των κρατών για

⁹⁴ PREZANTI, A., (2022) How Lukashenko Can Be Held Accountable for Putin's War in Ukraine, Available at : <https://www.justiceinfo.net/en/90805-lukashenko-accountable-putin-war-ukraine.html>

⁹⁵ CBS News, (2022), Russian rocket attack on TV tower in western Ukraine kills at least 19, officials say, Available at : <https://www.cbsnews.com/news/russia-ukraine-news-war-attack-tv-tower-rivne-deaths/>

⁹⁶ Council of the EU, Belarus' role in the Russian military aggression of Ukraine: Council imposes sanctions on additional 22 individuals and further restrictions on trade Available at : <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/02/belarus-role-in-the-russian-military-aggression-of-ukraine-council-imposes-sanctions-on-additional-22-individuals-and-further-restrictions-on-trade/>

διεθνώς παράνομες πράξεις ορίζει ότι η βοήθεια ή η συνδρομή σε παράνομη πράξη άλλου κράτους αποτελεί παραβίαση του διεθνούς δικαίου.⁹⁷ Η Λευκορωσία έχει παράσχει ουσιαστική βοήθεια στην Ρωσία καθώς αφενός επέτρεψε στα στρατεύματά της να διασχίσουν το έδαφος της αφετέρου παρείχε υλικοτεχνική υποστήριξη πράγμα που την καθιστά υπεύθυνη για παραβίαση του άρθρου 16.⁹⁸ Επομένως η Λευκορωσία θεωρείται εξίσου υπεύθυνη με την Ρωσία για τις παράνομες πράξεις της στην Ουκρανία καθώς εάν χρησιμοποιηθεί το έδαφος ενός κράτους προκειμένου να πλήξει ένα άλλο κράτος τότε φέρει διεθνής ευθύνη ιδίως όταν από το έδαφος του έχουν διαπραχθεί εγκλήματα αδιάκριτα δηλαδή σε αμάχους ή και άλλα εγκλήματα.

Η Λευκορωσία έχει δεχθεί κριτική από την διεθνή κοινότητα για την σύμπραξη της στο πόλεμο στην Ουκρανία. Παράλληλα η Ε.Ε. έχει επιβάλει μια σειρά από κυρώσεις. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο αποφάσισε να επιβάλει κυρώσεις σε 22 υψηλόβαθμα μέλη του στρατιωτικού προσωπικού της Λευκορωσίας για το ρόλο τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στρατηγικού σχεδιασμού που οδήγησαν στην εμπλοκή της Λευκορωσίας στην ρωσική επίθεση κατά της Ουκρανίας. Ακόμα οι κυρώσεις αφορούν δέσμευση περιουσιακών στοιχείων και απαγόρευση διάθεσης κεφαλαίων στα εισηγμένα άτομα και οντότητες. Επιπλέον, ταξιδιωτική απαγόρευση ισχύει για τα πρόσωπα που αναφέρονται στον κατάλογο εμποδίζοντας την είσοδο ή τη διέλευση τους από το έδαφος της ΕΕ. Επιπλέον, σε σχέση με τη Λευκορωσία, το Συμβούλιο εισήγαγε περαιτέρω περιορισμούς στο εμπόριο αγαθών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ή την κατασκευή προϊόντων καπνού, ορυκτών καυσίμων, ασφαλικών ουσιών και προϊόντων αέριων υδρογονανθράκων. Στόχος των κυρώσεων είναι αφενός να πλήξουν τα άτομα στα οποία έχουν επιβληθεί αφετέρου να μειώσουν την δυναμική της οικονομίας της χώρας.⁹⁹

ΜΕΡΟΣ Β – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1- ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΣΤΟ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑ ΚΑΤΑ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

1.1 ΥΠΟΘΕΣΗ ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ

Στην υπόθεση Νικαράγουα κατά Η.Π.Α., το Δικαστήριο έπρεπε να αποφασίσει, μεταξύ άλλων ζητημάτων, εάν θα επιβεβαιώσει τον ισχυρισμό της Νικαράγουας σύμφωνα με τον οποίο οι ΗΠΑ είχαν «σχεδιάσει την στρατηγική και κατεύθυναν τις τακτικές των *contras*, και ότι παρείχε άμεση μαχητική υποστήριξη για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις τους»¹⁰⁰ Το ICJ συνέχισε ότι δεν ικανοποιούταν ότι όλες οι επιχειρήσεις των *contras* ακολουθούσαν την στρατηγική και τακτική που είχαν ορίσει οι ΗΠΑ. Ωστόσο το ICJ έκρινε ότι «η οικονομική στήριξη που δόθηκε από την κυβέρνηση των

⁹⁷ International Law Commission, Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, November 2001, Supplement No. 10 (A/56/10)

⁹⁸ Reetz. N., (2022), Belarus is Complicit in Russia's War of Aggression. Available at : <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/02/belarus-role-in-the-russian-military-aggression-of-ukraine-council-imposes-sanctions-on-additional-22-individuals-and-further-restrictions-on-trade/>

⁹⁹ Reetz. N., (2022), Belarus is Complicit in Russia's War of Aggression. Available at : <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/02/belarus-role-in-the-russian-military-aggression-of-ukraine-council-imposes-sanctions-on-additional-22-individuals-and-further-restrictions-on-trade/>

¹⁰⁰ Nicaragua v USA (para 102)

ΗΠΑ στις στρατιωτικές και παραστρατιωτικές δραστηριότητες των *contras* στη Νικαράγουα είναι ένα πλήρως αποδεδειγμένο γεγονός». ¹⁰¹¹⁰² Επιπλέον, το ICJ υποστήριξε ότι λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν ικανοποιούταν ο ισχυρισμός ότι οι ΗΠΑ ούτε είχαν δημιουργήσει τους *contras* ούτε το ότι τους παρείχαν «άμεση και κρίσιμη μαχητική υποστήριξη» αλλά αυτό που αποδείχθηκε ήταν «ότι οι αρχές των ΗΠΑ χρηματοδότησαν, εκπαίδευσαν, εξόπλισαν και οργάνωσαν σε μεγάλο βαθμό τους *contras*» ¹⁰³

Αρχικά το ICJ κλήθηκε να εξετάσει «κατά πόσο η σχέση των ΗΠΑ με τους *contras* ήταν τέτοιας εξάρτησης και ελέγχου της μίας με της άλλης πλευράς ώστε να μπορούν να θεωρηθούν οι *contras* ως όργανο των ΗΠΑ ή ότι δρούσαν για αυτούς» ¹⁰⁴. Το ICJ κατέληξε ότι δεν υπήρχε κάποια φανερή απόδειξη σύμφωνα με την οποία οι ΗΠΑ να έχουν ασκήσει τέτοιο βαθμό ελέγχου σε όλους τους τομείς κάτι που θα δικαιολογούσε ότι οι *contras* λειτουργούσαν για τις ΗΠΑ. ¹⁰⁵ Το ICJ θεώρησε ότι η βοήθεια στους *contras* ήταν σημαντική, ωστόσο ήταν ανεπαρκής για να μπορέσει να αποδειχθεί πλήρης εξάρτηση από την βοήθεια των ΗΠΑ. ¹⁰⁶ Προκειμένου, να θεωρηθεί μια ομάδα ως όργανο του κράτους σύμφωνα με το δικαστήριο πρέπει να υπάρχει πλήρης έλεγχος και εξάρτηση στην σχέση μεταξύ του κράτους και της ομάδας. ¹⁰⁷ Στην ουσία, η ομάδα πρέπει να εξαρτάται σε τέτοιο βαθμό που να ελέγχεται από το κράτος. Το Δικαστήριο επομένως οδηγήθηκε σε άρνηση του ισχυρισμού της Νικαράγουας που απέδιδε την ευθύνη στις ΗΠΑ για όλες τις δραστηριότητες των *contras*, τις οποίες η Νικαράγουα θεωρεί ως ουσιαστικά πράξεις των ΗΠΑ επειδή ακριβώς δεν υπήρχε αυτή η απαιτούμενη εξάρτηση. ¹⁰⁸ Επιπρόσθετα, το ICJ υποστήριξε ότι ακόμα και ο γενικός έλεγχος από το εναγόμενο κράτος πάνω σε μία δύναμη με μεγάλο βαθμό εξάρτησης σε αυτήν δεν θα σήμαινε ότι οι ΗΠΑ κατεύθυναν ή επέβαλαν τη διάπραξη πράξεων που αντιβαίνουν στα ανθρώπινα δικαιώματα και ανθρωπιστικό δίκαιο. Τέτοιες πράξεις θα μπορούσαν κάλλιστα να διαπράττονται από μέλη των *contras* χωρίς τον έλεγχο των ΗΠΑ. Προκειμένου αυτή η συμπεριφορά να οδηγήσει σε νομική ευθύνη των ΗΠΑ, θα πρέπει καταρχήν να αποδειχθεί ότι το κράτος αυτό είχε αποτελεσματικό έλεγχο του στρατού κατά τη διάρκεια των οποίων διαπράχθηκαν οι παραβιάσεις» ¹⁰⁹ Επομένως, η άρνηση της εξίσωσης των *contras* με ένα όργανο των Ηνωμένων Πολιτειών οδήγησε το Δικαστήριο να αρνηθεί την ευθύνη των ΗΠΑ για όλες τις πράξεις τους. Εξαιτίας του γεγονότος ότι οι *contras* δεν αποτελούν *de facto* όργανο του κράτους των ΗΠΑ, λείπει ο απαραίτητος σύνδεσμος ώστε να φέρουν οι ΗΠΑ ευθύνη για όλες τις πράξεις των *contras*. ¹¹⁰

¹⁰¹ Nicaragua v USA (para 107)

¹⁰² Ortega. A., (2015), The attribution of international responsibility to a State for conduct of private individuals within the territory of another State. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2562038

¹⁰³ Nicaragua v USA (para 108)

¹⁰⁴ Nicaragua v USA (para 109)

¹⁰⁵ Nicaragua v USA (para 109)

¹⁰⁶ Nicaragua v USA (para 110)

¹⁰⁷ Ortega. A., (2015), The attribution of international responsibility to a State for conduct of private individuals within the territory of another State, Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2562038

¹⁰⁸ Nicaragua v USA (para 114)

¹⁰⁹ Nicaragua v USA (para 115)

¹¹⁰ Ortega. A., (2015), The attribution of international responsibility to a State for conduct of private individuals within the territory of another State, Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2562038

Σύμφωνα με το δικαστήριο οι ΗΠΑ θεωρήθηκαν υπεύθυνες για την δική τους συμπεριφορά σε σχέση με τους *contras*: με την εκπαίδευση, τον οπλισμό, τον εξοπλισμό, την χρηματοδότηση και τον εφοδιασμό των δυνάμεων των *contras* ή με άλλον τρόπο ενθάρρυνσης, υποστήριξης και βοηθώντας στρατιωτικές και παραστρατιωτικές δραστηριότητες εντός και κατά της Νικαράγουας, έχει ενεργήσει, κατά της Δημοκρατίας της Νικαράγουας, κατά παράβαση της υποχρέωσής της βάσει του εθιμικού διεθνούς δικαίου να μην παρεμβαίνει στις υποθέσεις άλλου κράτους»¹¹¹ Το ICJ έκρινε επίσης: «και περαιτέρω από αυτές τις πράξεις παρέμβασης [...] που συνεπάγονται την χρήση βίας, έχει ενεργήσει, κατά της Δημοκρατίας της Νικαράγουας, κατά παράβαση της υποχρέωσης βάσει του εθιμικού διεθνούς δικαίου να μην χρησιμοποιούν βία εναντίον άλλου κράτους»¹¹².

1.2 ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ ΚΑΤΑ ΟΥΓΚΑΝΤΑΣ

Το Διεθνές δικαστήριο μεταξύ άλλων έπρεπε να αποφασίσει στην υπόθεση ενοπλες δραστηριότητες στο έδαφος του Κονγκό κατά της Ουγκάντας, σχετικά με την απόδοση ευθύνης δραστηριοτήτων που πραγματοποιήθηκαν από τις ομάδες ανταρτών. Ανάμεσα στους πολλούς ισχυρισμούς που πρόβαλε το Κονγκό ήταν ότι «η Δημοκρατία της Ουγκάντας, εμπλεκόταν σε στρατιωτικές και παραστρατιωτικές δραστηριότητες κατά της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό, καταλαμβάνοντας το έδαφός του και επεκτείνοντας στρατιωτικά, υλικοτεχνικά, οικονομικά ενώ παράλληλα παρείχε οικονομική υποστήριξη σε παράτυπες δυνάμεις που δρούσαν εκεί, παραβίασε αρχές τόσο συμβατικού όσο και εθιμικού δικαίου».¹¹³ Εν αντιθέσει η Ουγκάντα ισχυρίστηκε ότι η ανάπτυξη στρατιωτών στο έδαφος της ΛΔΚ δικαιολογήθηκε ως άσκηση του δικαιώματος της αυτοάμυνας καθώς η ΛΔΚ «παρείχε στρατιωτική και υλικοτεχνική υποστήριξη σε αντάρτες κατά της Ουγκάντας».¹¹⁴ Ωστόσο η ΛΔΚ ισχυρίστηκε ενώπιον του ICJ ότι «η Ουγκάντα δημιούργησε και ήλεγχε την ομάδα ανταρτών MLC» πράγμα το οποίο σημαίνει ότι φέρει ευθύνη για τις πράξεις του.¹¹⁵

Εντούτοις, το ICJ κατέληξε στο συμπέρασμα «ότι δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία που να στοιχειοθετούν ότι η Ουγκάντα δημιούργησε το MLC. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι η Ουγκάντα έχει αναγνωρίσει την παροχή εκπαίδευσης και στρατιωτικής υποστήριξης κάτι το οποίο αποδείκνυαν και τα στοιχεία που είχαν παρουσιαστεί ενώπιον του Δικαστηρίου»¹¹⁶. Επιπλέον, το Δικαστήριο συνέχισε με το γεγονός ότι δεν έχει λάβει αποδεικτικά στοιχεία ότι η Ουγκάντα ήλεγχε ή θα μπορούσε να ελέγξει με τέτοιο τρόπο τον κ. Bemba ο οποίος θα μπορούσε να κάνει χρήση αυτής της βοήθειας. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, η συμπεριφορά του MLC δεν ήταν τέτοια ώστε να θεωρηθεί ως όργανο της Ουγκάντας σύμφωνα με το άρθρο 4 των άρθρων της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου σχετικά με την ευθύνη των κρατών για διεθνώς παράνομες πράξεις 2001, ούτε μπορεί να θεωρηθεί ως οντότητα που ασκεί στοιχεία κυβερνητικής εξουσίας για λογαριασμό της σύμφωνα με άρθρο 5.

¹¹¹ Nicaragua v USA (para 3)

¹¹² Nicaragua v USA (para 4)

¹¹³ Armed Activities case (para 24)

¹¹⁴ Armed Activities case (para 35)

¹¹⁵ Armed Activities case (para 155)

¹¹⁶ Ortega. A., (2015), The attribution of international responsibility to a State for conduct of private individuals within the territory of another State, Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2562038

Ακόμα , το Δικαστήριο εξέτασε εάν η συμπεριφορά MLC ήταν κατόπιν οδηγιών, ή υπό τη διεύθυνση ή τον έλεγχο της Ουγκάντας πράγμα που αναγράφεται στο άρθρο 8 των άρθρων της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου σχετικά με την ευθύνη των κρατών για διεθνώς παράνομες πράξεις.¹¹⁷

Επομένως, το ICJ απέρριψε την εξίσωση του MLC με ένα όργανο της Ουγκάντας από την στιγμή που δεν αποδείχθηκε ο απαιτούμενος έλεγχος ανάληψης ευθύνης. Επιπλέον , ειπώθηκε από το Δικαστήριο «ότι δεν τίθεται ζήτημα ελέγχου στις παραστρατιωτικές ομάδες που δραστηριοποιούνταν στο έδαφος του Κονγκό».¹¹⁸ Το Δικαστήριο κατέληξε ότι παρά την μη απόδοση της συμπεριφοράς του MLC στην Ουγκάντα, το ICJ ισχυρίστηκε ότι η εκπαίδευση καθώς και η βοήθεια που παρείχε η Ουγκάντα έγειρε διεθνή ευθύνη για παραβίαση των διεθνών της υποχρεώσεων ,για απαγόρευση παρέμβασης στο εσωτερικό άλλου κράτους καθώς και απαγόρευση χρήσης βίας κάτι που συνιστά παραβίαση της κυριαρχίας και εδαφικής ακεραιότητας της ΛΔΚ.¹¹⁹

1.3 ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑΣ ΚΑΙ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΕΛΔΦΟΣ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ ΜΕ ΤΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ -ΡΩΣΙΑ

Η σχέση μεταξύ της υπόθεσης της Νικαράγουας με τις εξελίξεις που διεξάγονται στην Ουκρανία είναι σημαντική. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι έχει τεθεί το ζήτημα αν η Ρωσία φέρει ευθύνη για την δράση των ιδιωτικών ομάδων όπως τα πράσινα μικρά στρατιωτάκια καθώς και τους αυτονομιστές για τις παράνομες πράξεις τους στο έδαφος της Ουκρανίας. Δεν θα πρέπει να αγνοηθεί ωστόσο ότι για να αποδειχθεί ότι η Ρωσία όντως έχει ευθύνη δεν αρκεί όπως το δικαστήριο διατύπωσε στην υπόθεση της Νικαράγουας η χρηματοδότηση, παροχή εξοπλισμού, εκπαίδευση ή εφοδιασμός καθώς αυτό που ενδιαφέρει εν προκειμένω το δικαστήριο είναι να υπάρχει μία σχέση πλήρους εξάρτησης σύμφωνα με την οποία η Ρωσία να δίνει εντολές και οδηγίες για κάθε πράξη τους. Επιπλέον στην υπόθεση της Νικαράγουας εξετάστηκε εάν οι *contras* αποτελούν *de facto* όργανο του κράτους των ΗΠΑ με σκοπό να αποδοθούν ευθύνες στο εν λόγω κράτος. Αντίστοιχα στην περίπτωση της Ρωσίας θα μπορούσε να εξεταστεί αν οι μισθοφόροι και τα πράσινα μικρά στρατιωτάκια αποτελούν όργανο του κράτους της Ρωσίας κάτι που θα απέδιδε απευθείας τις παράνομες πράξεις τους στο κράτος όπως αναγράφεται στο άρθρο 5 των άρθρων περί ευθύνης κράτους. Ωστόσο ένας τέτοιος ισχυρισμός δεν έχει αποδειχθεί ακόμα καθώς εν παραδείγματι για τους μισθοφόρους θα έπρεπε να υπάρχει κάποιος νόμος που να τους ενσωμάτωνε στις ένοπλες δυνάμεις της Ρωσίας. Εν αντιθέσει , το παράδοξο είναι ότι ενώ έμμεσα η Ρωσία χρησιμοποιεί την ομάδα Wagner τόσο στην Ουκρανία όσο και σε άλλες περιοχές όπου διεξάγονται ένοπλες συγκρούσεις προκειμένου να εξυπηρετήσει δικά της συμφέροντα έχει παράλληλα προσχωρήσει και υπογράψει την Σύμβαση των ΗΕ του 1989 κατά της στρατολόγησης, χρήσης, χρηματοδότησης και εκπαίδευσης μισθοφόρων. Η Ρωσία φαίνεται ότι ενώ επικαλείται κανόνες διεθνούς δικαίου προκειμένου να δικαιολογήσει τις παράνομες πράξεις παράλληλα το ερμηνεύει με ένα αντικειμενικό τρόπο. Ωστόσο όπως ειπώθηκε στην υπόθεση της Νικαράγουας το Δικαστήριο καταδίκασε τις ΗΠΑ για το γεγονός ότι χρησιμοποίησαν βία στο έδαφος της Νικαράγουας. Παράλληλα ένας

¹¹⁷ Armed Activites case (para 160)

¹¹⁸ Armed Activities case para 160

¹¹⁹ Armed Activites case, para 165

τέτοιος ισχυρισμός ισχύει και στην περίπτωση της Ρωσίας η οποία όχι μόνο χρησιμοποίησε βία στο έδαφος της Ουκρανίας κατά παράβαση του άρθρου 2 π. 4 του Χάρτη των Η.Ε. αλλά ταυτόχρονα έχει παραβιάσει και το άρθρο 2 π.7 που αφορά την υποχρέωση μη επέμβασης στο εσωτερικό μιας χώρας. Σχετικά με την υπόθεση για τις ένοπλες δραστηριότητες στο έδαφος του Κονγκό κατά της Ουγκάντας, το Δικαστήριο τόνισε για ακόμα μια φορά τον απαιτούμενο έλεγχο που πρέπει να υπάρχει προκειμένου να αποδειχθεί ότι ένας ιδιωτικός δρών αποτελεί όργανο του κράτους. Επομένως και σε αυτή την περίπτωση γίνεται φανερό ότι η Ρωσία μπορεί να λογοδοτήσει μόνο εάν αποδεικνυόταν ότι όντως είναι όργανα του κράτους.

Σε αντίθεση με την Ρωσία, έρχεται η περίπτωση της Ουκρανίας και του τάγματος Azov το οποίο όντως αποτελεί μέρος των ενόπλων δυνάμεων. Πράγματι υπάρχει νόμος ο οποίος ενσωματώνει το εν λόγω τάγμα στις ένοπλες δυνάμεις της Ουκρανίας. Επομένως, από εκείνη την στιγμή η Ουκρανία φέρει ευθύνη για οποιαδήποτε παραβίαση διαπράττουν. Αυτό διατυπώνεται τόσο στην υπόθεση της Νικαράγουας όσο και στις ένοπλες Δραστηριότητες στο έδαφος του Κονγκό. Στην ουσία λειτουργούν ως de facto όργανα του κράτους της Ουκρανίας.

1.4 ΥΠΟΘΕΣΗ TADIC

Στην υπόθεση TADIC το τμήμα Εφετών του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου στην προσπάθεια να προσδιορίσει τις σχέσεις μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και του στρατού της Σερβικής Δημοκρατίας στην Βοσνία διατύπωσε το κριτήριο του συνολικού ελέγχου. Το νομικό ερώτημα ήταν εάν αυτή η ένοπλη δύναμη θα μπορούσε πράγματι να συνδεθεί με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας λόγω του υψηλού επιπέδου ελέγχου που ασκούσε η τελευταία στην ομάδα, καθιστώντας έτσι την σύγκρουση διεθνή και παρέχοντας στους αμάχους το καθεστώς «Προστατευόμενα Πρόσωπα» κατά την έννοια της Σύμβασης της Γενεύης IV, πράγμα το οποίο σήμαινε ότι δεν θα μπορούσαν να είναι στρατιωτικός στόχος.¹²⁰

Σχετικά με την εφαρμογή του αποτελεσματικού ελέγχου που εφαρμόστηκε στην υπόθεση της Νικαράγουας, ο Εισαγγελέας στην εν λόγω υπόθεση θεώρησε λάθος την εφαρμογή του αποτελεσματικού ελέγχου και ισχυρίστηκε ότι έπρεπε σε αντίθεση να εφαρμοστούν είτε οι διατάξεις των Συμβάσεων της Γενεύης είτε σχετικές αρχές του ανθρωπιστικού δικαίου.¹²¹ Ο λόγος της μη εφαρμογής του εν λόγω κριτηρίου είναι ότι στην υπόθεση της Νικαράγουας τέθηκε το ζήτημα ευθύνης κράτους ενώ στην υπόθεση Tadic διακυβεύεται η ατομική ποινική ευθύνη. Ωστόσο το Τμήμα Εφετών δεν ταυτίζεται με αυτή την οπτική.¹²² Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ευθύνη κράτους μπορεί να προκύψει και σε άλλες περιστάσεις πέρα από το εάν μια οντότητα ή άτομο λειτουργεί ως de facto όργανο του κράτους.¹²³ Εν προκειμένω, κρατική ευθύνη μπορεί να προκύψει αφενός όταν ένα άτομο ή οντότητα λειτουργεί υπό τον έλεγχο ή τις οδηγίες του, αφετέρου όταν το κράτος δεν αποτρέπει παράνομες πράξεις ενώ έχει την υποχρέωση να το κάνει. Ωστόσο ο Εισαγγελέας ισχυρίστηκε ότι στην υπόθεση

¹²⁰ Nyman, E.,(2008), Overall Control - The Case against Dusko Tadic and the Concept of Control in the ILC-Articles on State Responsibility. Available at : <https://www.lunduniversity.lu.se/lup/publication/1560805>

¹²¹ Tadic case (para 69)

¹²² Tadic case (para 103)

¹²³ Tadic case (para 104)

Νικαράγουα πρώτα έγινε προσπάθεια να βρεθεί εάν οι *contras* μπορούσαν να θεωρηθούν όργανο του κράτους ώστε να φέρουν οι ΗΠΑ κρατική ευθύνη για τις πράξεις των *contras*. Επιπρόσθετα σε δεύτερο στάδιο εφαρμόστηκε το κριτήριο του αποτελεσματικού ελέγχου προκειμένου να διερευνηθεί εάν οι ΗΠΑ μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για συγκεκριμένες πράξεις των *contras* οι οποίες παραβίαζαν το ΔΑΔ.¹²⁴

Στην προκειμένη περίπτωση πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το Εφετείο υποστήριξε ότι δεδομένου των γεγονότων σε κάθε περίπτωση, διαφορετικά επίπεδα ελέγχου μπορούν να εφαρμοστούν όταν άτομα ή ομάδες μπορούν να θεωρηθούν ως *de facto* όργανα του κράτους. Επομένως, όταν τίθεται το ζήτημα εάν μια ιδιωτική ομάδα ή άτομο που δεν είναι στρατιωτικά οργανωμένο λειτουργεί ως *de facto* όργανο όταν κάνει μια συγκεκριμένη πράξη είναι αναγκαίο να επιβεβαιωθεί ότι δέχεται συγκεκριμένες οδηγίες για την διεξαγωγή της πράξης.¹²⁵ Ωστόσο σε αντίθεση με τα παραπάνω έρχεται ο συνολικός έλεγχος σύμφωνα με τον οποίο δεν χρειάζεται να δίνονται συγκεκριμένες οδηγίες σε κάθε επιχείρηση. Ωστόσο είναι κάτι παραπάνω από οικονομική βοήθεια, εκπαίδευση ή παροχή εξοπλισμού.¹²⁶

Σχετικά με το κριτήριο του συνολικού ελέγχου που προτάθηκε από το Τμήμα Εφετών του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για την απόδοση ευθύνης για εξίσωση στρατιωτικών οργανωμένων ομάδων με κρατικά όργανα υποστηρίζει ότι πρέπει να αποδειχθεί ότι ένα κράτος ασκεί συνολικό έλεγχο σε μία ομάδα όχι μόνο χρηματοδοτώντας και εξοπλίζοντας την ομάδα αλλά συντονίζοντας και βοηθώντας στην γενικότερη οργάνωση των δραστηριοτήτων της.¹²⁷ Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι οι προϋποθέσεις ελέγχου που θέτει ο συνολικός έλεγχος δεν είναι τόσο αυστηρές όσο εκείνες του αποτελεσματικού ελέγχου που διατυπώθηκαν στην υπόθεση Νικαράγουα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι προϋποθέσεις για τον συνολικό έλεγχο είναι λιγότερο αυστηρές από αυτές που το ICJ εξετάζει όταν πρόκειται να εξισώσει μία ομάδα με όργανο του κράτους. Εν προκειμένω το ICJ απαιτεί να υπάρχει μια σχέση πλήρους εξάρτησης σε όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων της ομάδας.¹²⁸

1.5 ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Στην υπόθεση *Tadic* δεν έγινε εφαρμογή του κριτηρίου του αποτελεσματικού ελέγχου αλλά του συνολικού ελέγχου. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ενδεχομένως το κριτήριο του συνολικού ελέγχου τυγχάνει καλύτερης εφαρμογής στην περίπτωση της Ρωσίας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι θα ήταν ενδεχομένως ευκολότερο να αποδειχθεί ότι η Ρωσία έχει τον έλεγχο συνολικά σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων της ομάδας *Wagner*. Εν αντιθέσει, ο αποτελεσματικός έλεγχος απαιτεί να είναι η Ρωσία πίσω από κάθε πράξη της εν λόγω ομάδας κάτι το οποίο είναι αρκετά δύσκολο

¹²⁴ *Tadic case* (para 106)

¹²⁵ Ortega, A., (2015), *The attribution of international responsibility to a State for conduct of private individuals within the territory of another State*. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2562038

¹²⁶ *Tadic case* (para 137)

¹²⁷ *Tadic case* (para 131)

¹²⁸ Ortega, A., (2015), *The attribution of international responsibility to a State for conduct of private individuals within the territory of another State*. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2562038

να αποδειχθεί ώστε να φέρει ευθύνη η Ρωσία για όποιες πράξεις έχουν διαπράξει στο έδαφος της Ουκρανίας.

Η Ρωσία δεν έχει άμεση σχέση με την ομάδα Wagner ώστε να υπάρχει μια καθαρή εικόνα μεταξύ των δύο η οποία θα οδηγούσε σε ενδεχόμενη απόδοση ευθύνης στην Ρωσία. Επιπλέον δεν υπάρχουν στοιχεία που να δείχνουν ότι η ομάδα αυτή δέχεται χρηματοδότηση, παροχή όπλων ή εκπαίδευση κάτι που δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο την ακριβή εύρεση της σχέσης. Ωστόσο, ακόμα και να εφαρμοστεί τελικά το κριτήριο του αποτελεσματικού ελέγχου θα πρέπει να βρεθεί ότι η ομάδα Wagner είτε δρα για λογαριασμό της Ρωσίας είτε ότι έχει σταλθεί κάπου για εξυπηρετηθούν δικά της συμφέροντα. Αυτό το σενάριο μέχρι στιγμής δεν είναι εφικτό να επιβεβαιωθεί λόγω έλλειψης πληροφοριών και αποδείξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 – ΧΡΗΣΗ PMSCS ΣΕ ΕΝΟΠΛΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

2.1 ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΟΝΤΡΕ (MONTREUX DOCUMENT)

Αρχικά είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στο ΔΑΔ δεν υπάρχουν διατάξεις οι οποίες απαγορεύουν στα μέρη μιας ένοπλης σύρραξης να προσλαμβάνουν ιδιωτικές εταιρείες οι οποίες θα έχουν ένα βοηθητικό ρόλο. Δεν υπάρχει ορισμός σε κάποιο διεθνές νομικό κείμενο για τις ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες. Ωστόσο με πρωτοβουλία της Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Commission on Human Rights), ένας αρχικός ορισμός αποτυπώθηκε στο κείμενο «Draft of a possible Convention on Private Military and Security Companies (PMSCs) for consideration and action by the Human Rights Council».¹²⁹

Το κείμενο του Montreux ήταν πρωτοβουλία της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού, το οποίο περιέχει συστάσεις και καλές πρακτικές για την διαχείριση των ιδιωτικών εταιρειών. Το κείμενο έχει υπογραφεί από 58 κράτη, καθώς και από την ΕΕ, το ΟΑΣΕ καθώς και από το ΝΑΤΟ. Κυρίως αφορά τα κράτη στα οποία εδρεύουν αυτές οι εταιρείες τα οποία δέχονται την δράση τους στο έδαφος τους καθώς και την πρόσληψη τους από αυτά. Τα άτομα που συμμετέχουν σε αυτές τις εταιρείες έχουν την υποχρέωση σεβασμού του ΔΑΔ. Επομένως, εάν διαπράξουν παραβιάσεις όπως εν παραδείγματι να στοχεύσουν αμάχους κάτι το οποίο απαγορεύεται ρητά, τότε θα πρέπει να διωχθούν από τα κράτη. Το γεγονός ότι δεν είναι μέρος των ενόπλων δυνάμεων δεν συνεπάγεται με το ότι μπορούν να παραβιάζουν αρχές και κανόνες διεθνούς δικαίου. Με το κείμενο αυτό δεν υφίσταται κάποιο νομικό κενό στην διαχείριση καθώς και στην δραστηριοποίηση των ιδιωτικών εταιρειών.¹³⁰

Ωστόσο πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ενώ το εν λόγω κείμενο είναι σημαντικό για την διαχείριση αυτών των εταιρειών δεν είναι δεσμευτικό για τα κράτη. Πρόκειται για ένα κείμενο soft law το οποίο θέτει κανόνες και αρχές δεσμευτικές μόνο για τα κράτη που έχουν επιλέξει να το υπογράψουν.

¹²⁹ Αγραφιώτη Κ., (2019), «Το καθεστώς των μισθοφόρων στο διεθνές δίκαιο». Διαθέσιμο : <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/23795>

¹³⁰ Calazans Erika, “Private Military and Security Companies: The Implications Under International Law of Doing Business in War”. Available at : <https://www.cambridgescholars.com/product/978-1-4438-9061-8>

2.2 ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ PMSCS ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Είναι σημαντικό να εξεταστεί η νομική υπόσταση αυτών των ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών οι οποίες διαδραματίζουν σε αρκετές περιπτώσεις σημαντικό ρόλο σε ένοπλες συγκρούσεις. Ανάλογα με την νομική υπόσταση που κατέχουν αλλάζουν τα δικαιώματα καθώς και οι υποχρεώσεις τους. Στην ουσία τίθεται το ζήτημα αν τα μέλη αυτών των εταιρειών μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως μαχητές ή ως μια άλλη μορφή αμάχων. Δεν υπάρχει μια ξεκάθαρη απάντηση ως προς τον προσδιορισμό των συμμετεχόντων. Είναι ωστόσο φανερό ότι για να θεωρηθούν μέλη των ενόπλων δυνάμεων σε μια σύγκρουση θα πρέπει να αποτελούν μέλη των ενόπλων δυνάμεων ενός από τα εμπλεκόμενα μέρη, έχοντας ενσωματωθεί σε αυτές ενδεχομένως με κάποιον νόμο. Αυτή την πρακτική ακολούθησε η Ουκρανία όταν με νόμο κράτους ενσωμάτωσε το τάγμα Azov. Σε αυτή την περίπτωση τότε απολαμβάνουν το καθεστώς μαχητή και κατ' επέκταση αιχμαλώτου πολέμου στην περίπτωση που συλληφθούν από το αντίπαλο μέρος. Εντούτοις, αυτό είναι ένα σπάνιο σενάριο καθώς δεν εξυπηρετεί τα συμφέροντα ενός κράτους. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, ο λόγος που χρησιμοποιούνται από τα κράτη αφενός είναι να ενισχυθεί ο δικός τους στρατός αφετέρου να γίνει αυτό χωρίς τα κράτη να φέρουν ευθύνη σε μια ενδεχόμενη παραβίαση που τα μέλη αυτών των εταιρειών ενδέχεται να διαπράξουν.

Σχετικά με το καθεστώς αιχμαλώτου πολέμου όπως αναγράφεται στο άρθρο 4 π.4 ΣΓ ΙΙΙ'49, το καθεστώς αυτό το δικαιούνται «μέλη των άλλων εθνοφυλακών και τα μέλη άλλων εθελοντικών σωμάτων». Σύμφωνα με τον σχολιασμό της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού¹³¹ για να αποκτήσει το καθεστώς αιχμαλώτου πολέμου ένα άτομο, δεν απαιτείται οπωσδήποτε η ενσωμάτωση του στις ένοπλες δυνάμεις της χώρας, αλλά μια *de facto* σχέση η οποία υποδηλώνει ότι μια ιδιωτική στρατιωτική εταιρεία δρα για λογαριασμό του κράτους υπό την καθοδήγηση του. Αυτού του είδους η σχέση αναφέρθηκε και στην υπόθεση Tadic όπου διατυπώθηκε ότι η παραστρατιωτική ομάδα πρέπει να πολεμάει για λογαριασμό του κράτους πράγμα το οποίο σημαίνει ότι απαιτείται έλεγχος της ομάδας από το κράτος, καθώς και σχέση εξάρτησης.¹³² Επομένως, η δραστηριοποίηση ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών σε συρράξεις διεθνούς χαρακτήρα, τα μέλη των οποίων πληρούν τα κριτήρια του άρθρου 4 π. 2 ΣΓ ΙΙΙ'49 θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως μαχητές. Ωστόσο είναι δύσκολο οι ιδιωτικές αυτές στρατιωτικές εταιρείες να πληρούν τα κριτήρια που αναγράφονται στο άρθρο άρθρου 4 π. 2 ΣΓ ΙΙΙ'49.

Εντούτοις, στην περίπτωση που αυτές οι εταιρείες αναλαμβάνουν να παρέχουν υπηρεσίες τεχνικής υποστήριξης και εκπαίδευσης πράγμα το οποίο σημαίνει ότι δεν συμμετέχουν στις ένοπλες συγκρούσεις, τότε μπορούν να χαρακτηριστούν ως άμαχοι.

Επομένως, προκειμένου με ακρίβεια να χαρακτηριστεί το νομικό καθεστώς αυτών των ιδιωτικών στρατιωτικών εταιρειών θα πρέπει να λαμβάνονται κάθε φορά υπόψη τα πραγματικά περιστατικά. Υπάρχουν περιπτώσεις που πράγματι μπορούν τα μέλη να χαρακτηριστούν μαχητές και κατ'επέκταση να λάβουν το καθεστώς αιχμαλώτου πολέμου αν αυτές ενσωματώνονται στις ένοπλες δυνάμεις του κράτους. Εν αντιθέσει, εάν κατέχουν απλώς ένα βοηθητικό ρόλο με αποτέλεσμα να μην εμπλέκονται άμεσα

¹³¹ Commentary: III Geneva Convention Relative to the Treatment of Prisoners of War, International Committee of the Red Cross, 1960, σελ. 57

¹³² Prosecutor v. Dusko Tadic, Case IT-94-1-A Appeals Chamber Judgement 15 July 1999 παρ. 94

στις εχθροπραξίες τότε δεν μπορούν να λάβουν το καθεστώς μαχητή συμπεριλαμβανομένων των υποχρεώσεων και των προνομίων τους.¹³³

2.3 ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ PMSCS

Οι ιδιωτικές στρατιωτικές εταιρείες πρέπει όπως έχει αναφερθεί παραπάνω να σέβονται τις αρχές και τους κανόνες του ΔΑΔ. Εν προκειμένω τα κράτη που προσλαμβάνουν τέτοιες εταιρείες οφείλουν να ελέγχουν την συμμόρφωση αυτών με τους κανόνες του ΔΑΔ. Ωστόσο πολλές φορές τα κράτη αγνοούν την υποχρέωση αυτή κάτι το οποίο φάνηκε στην δραστηριοποίηση τέτοιων εταιρειών στο Ιράκ με αποτέλεσμα να υπάρχουν πληθώρα παραβιάσεων.¹³⁴ Εντούτοις, οι παραβιάσεις που παρατηρούνται δεν έχουν μόνο να κάνουν με τον τομέα του ανθρωπιστικού δικαίου αλλά και με το δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Σύμφωνα με το άρθρο 4 των άρθρων περί ευθύνης κράτους, τα κράτη θα έχουν ευθύνη για την δράση των PMSCs με την προϋπόθεση ότι λειτουργούν επισήμως ως όργανα του κράτους. Επομένως, ως προϋπόθεση απαιτείται η ενσωμάτωση τους στις ένοπλες δυνάμεις του κράτους κάτι το οποίο εξαιρετικά σπάνια λαμβάνει χώρα. Εντούτοις, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι λειτουργούν ως de facto όργανα του κράτους κάτι το οποίο θα σήμαινε ότι δρουν υπό την πλήρη εξάρτηση του κράτους.

Το άρθρο 5 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης, εγείρει κρατική ευθύνη για πράξεις προσώπων και οντοτήτων τα οποία δεν είναι κρατικά όργανα αλλά τους έχει εξουσιοδοτηθεί να ασκούν κρατική εξουσία. Σύμφωνα με τον σχολιασμό του άρθρου 5, ο όρος οντότητα μπορεί να αποδοθεί και σε ιδιωτικές εταιρείες που τους έχει εξουσιοδοτηθεί να ασκούν κρατική εξουσία η οποία συνήθως ασκείται από το κράτος. Ωστόσο, το άρθρο αυτό δύσκολα μπορεί να τυγχάνει εφαρμογή στην συγκεκριμένη περίπτωση καθώς δεν αναφέρεται στο σχολιασμό πως μπορεί να γίνει η εξουσιοδότηση και κατά πόσο ένα συμβόλαιο μεταξύ του κράτους και της εταιρείας είναι επαρκές στοιχείο άσκησης κυβερνητικής εξουσίας.

Όσον αφορά το άρθρο 8 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης, δεν πρόκειται για κρατικά όργανα αλλά για την σχέση μεταξύ της ιδιωτικής εταιρείας και του κράτους. Εν προκειμένω, θα πρέπει να δίνονται οδηγίες και καθοδήγηση πράγμα το οποίο σημαίνει την ύπαρξη μιας πλήρους εξάρτησης μεταξύ των δυο. Επομένως, σύμφωνα με τον σχολιασμό του εν λόγω άρθρου, αφορά αφενός όταν οι δρώντες δρουν υπό τον έλεγχο ή την καθοδήγηση του κράτους. Αφετέρου, όταν υπάρχει το στοιχείο του αποτελεσματικού έλεγχου μεταξύ των ιδιωτικών εταιρειών και του κράτους, όπως αποτυπώνεται στην υπόθεση της Νικαράγουας.

Εν προκειμένω, τα κράτη έχουν ευθύνη για τις δραστηριότητες των μελών των εν λόγω εταιρειών. Επομένως, τα κράτη έχουν την υποχρέωση αφενός να θεσπίζουν κανόνες αφετέρου να κάνουν συχνούς ελέγχους προκειμένου να διασφαλίζεται ο σεβασμός ουσιωδών διατάξεων τόσο του γενικού διεθνούς δικαίου όσο και του ΔΑΔ. Δυστυχώς μέχρι σήμερα ελάχιστα κράτη έχουν θεσπίσει κανόνες που να διέπουν την

¹³³ Κωφίδης Σ., (2021), «Οι ιδιωτικές εταιρείες ασφαλείας υπό το πρίσμα του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου». Διαθέσιμο :

https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/14199/1/KofidisS_2021.pdf

¹³⁴ Lehnardt Chia, (2007) "Private Military Companies and State Responsibility". Available at : <https://academic.oup.com/book/27183?login=false>

λειτουργία αυτών των εταιρειών. Επομένως, τα κράτη πράγματι φέρουν διεθνή ευθύνη στην περίπτωση παραβιάσεων των εταιρειών αυτών που έχουν προσληφθεί από τα κράτη.¹³⁵

Ωστόσο, συναντώνται αρκετές δυσκολίες σχετικά με την απόδοση ευθύνης στο κράτος. Αρχικά είναι δύσκολο να προσδιοριστούν με ακρίβεια οι πράξεις οι οποίες μπορούν να εγείρουν ευθύνη στο κράτος εξαιτίας της φύσης των υπηρεσιών που παρέχουν στο κράτος. Όμως, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι από την στιγμή που στα πλαίσια μίας σύγκρουσης μια ιδιωτική εταιρεία έχει προσληφθεί προκειμένου να εξυπηρετήσει συγκεκριμένα συμφέροντα θα πρέπει να μπορεί να εγερθεί ευθύνη για το κράτος υπό το πλέγμα των άρθρων 4, 5 και 8 των άρθρων περί διεθνούς ευθύνης.¹³⁶

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3⁰ – PMSCS ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΡΩΣΙΑΣ – ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

3.1 Η ΧΡΗΣΗ PMSCS ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Τα Ηνωμένα Έθνη ορίζουν PMSC «ως μια εταιρική οντότητα που παρέχει σε αντισταθμιστική βάση στρατιωτικές ή/και υπηρεσίες ασφαλείας από φυσικά πρόσωπα ή/και νομικά πρόσωπα. Οι στρατιωτικές υπηρεσίες περιλαμβάνουν εξειδικευμένες υπηρεσίες που σχετίζονται με στρατιωτικές ενέργειες, συμπεριλαμβανομένου στρατηγικού σχεδιασμού, πληροφοριών, έρευνας, αναγνώρισης χερσαίων, θαλάσσιων ή εναέριων, πτητικές επιχειρήσεις κάθε τύπου, επανδρωμένες ή μη επανδρωμένες, δορυφορική επιτήρηση, κάθε είδους μεταφορά γνώσης με στρατιωτικές εφαρμογές, υλικές και τεχνικές υποστήριξη στις ένοπλες δυνάμεις και άλλες συναφείς δραστηριότητες. Οι υπηρεσίες ασφαλείας περιλαμβάνουν ένοπλη φύλαξη ή προστασία κτιρίων, εγκαταστάσεων, περιουσίας και ανθρώπων, κάθε είδους μεταφορά γνώσης με εφαρμογές ασφάλειας και αστυνόμευσης, ανάπτυξη και εφαρμογή μέτρων ασφάλειας πληροφοριών και άλλες συναφείς δραστηριότητες.» Η χρήση τους στην μετά τον Ψυχρό Πόλεμο εποχή ήταν ιδιαίτερα ευρεία με αποτέλεσμα το κείμενο του Μοντρέ το 2008 να προσπαθεί να θέσει τα όρια στην χρήση τους σε ένοπλες συγκρούσεις. Ωστόσο, αν και το εν λόγω έγγραφο το έχουν υπογράψει 58 κράτη¹³⁷ η Ρωσία δεν έχει προσχωρήσει σε αυτό.

Μετά την εκλογή του Βλαντιμίρ Πούτιν, η χρήση των εν λόγω εταιρειών αποτελεί τακτική προώθησης της Ρωσικής εξωτερικής πολιτικής κάτι το οποίο επιβεβαιώνει η δήλωση του ίδιου του Προέδρου «τέτοιες εταιρείες είναι ένας τρόπος υλοποίησης των εθνικών συμφερόντων χωρίς την άμεση ανάμειξη του κράτους»¹³⁸ Η χρήση τέτοιων εταιρειών παρατηρήθηκε εκ μέρους της Ρωσίας στην Σύρια με την Ομάδα Ασφαλείας

¹³⁵ Αγραφιώτη Κ., (2019), «Το καθεστώς των μισθοφόρων στο διεθνές δίκαιο». Διαθέσιμο : <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/23795>

¹³⁶ Κωφίδης Σ., (2021), «Οι ιδιωτικές εταιρείες ασφαλείας υπό το πρίσμα του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Δικαίου». Διαθέσιμο : https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/14199/1/KofidisS_2021.pdf

¹³⁷ Participating States of the Montreux Document. Available at : <https://www.eda.admin.ch/eda/en/fdfa/foreign-policy/international-law/international-humanitarian-law/private-military-security-companies/participating-states.html>

¹³⁸ Konstantin. B., (2012), Private Military Companies in Russia: to be or not to be. Available at : https://www.rbth.com/articles/2012/04/17/private_military_companies_in_russia_to_be_or_not_to_be_15499

Moran η οποία συνείσφερε στην Συριακή κυβέρνηση.¹³⁹ Επιπρόσθετα, η ευρεία χρήση ιδιωτικών εταιρειών ασφαλείας έγινε το 2014 στην Κριμαία όπου η ομάδα Wagner διαδραμάτισε ένα άκρως βοηθητικό ρόλο προς την Ρωσία. Αντίστοιχα, όταν η Ρωσία προχώρησε σε εισβολή το 2022 στο έδαφος της Ουκρανίας έγινε επιστράτευση από το Κρεμλίνο Ρωσικών PMSC προκειμένου να εξυπηρετήσει τα δικά της συμφέροντα. Μάλιστα, η ομάδα Wagner προχώρησε σε στρατολόγηση από την Συρία προκειμένου να αυξήσει την πολεμική δύναμη της χώρας στον Ντονμπας.¹⁴⁰ Αντίστοιχα η Ουκρανία χρησιμοποιεί τις δικές της PMSC προκειμένου να αντιμετωπίσει την ρωσική απειλή.

Σε αντίθεση με τις λειτουργίες που καλούνται να εκπληρώσουν τα PMSC, οι Ρωσικές εταιρείες όπως αυτή του Wagner είναι απόλυτα συνδεδεμένη με το Ρωσικό κράτος η οποία καλείται ανά περίπτωση να συνεισφέρει στις επιδιώξεις του Κρεμλίνου. Εν παραδείγματι, χρησιμοποιήθηκε ως μέσο στήριξης προς στην Συριακή κυβέρνηση καθώς και η απομάκρυνση της Κεντροαφρικανικής Δημοκρατίας και του Μάλι από την τροχιά επιρροής της Γαλλίας. Εντούτοις, η εν λόγω ομάδα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην προσάρτηση της Κριμαίας το 2014 καθώς και στην διάρκεια του πολέμου του Ντονμπάς η οποία υποστήριξε έμπρακτα τους αυτονομιστές των αυτοαποκαλούμενων Λαϊκών Δημοκρατιών του Ντόνετσκ και του Λουχάνσκ. Επιπλέον λόγω της σχέσης της με την Ρωσία, εκπαιδεύεται στις εγκαταστάσεις του Ρωσικού Υπουργείου Άμυνας καθώς επιδιώκει τα συμφέροντα του Ρωσικού κράτους.¹⁴¹ Στο πλαίσιο της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022, μονάδες Wagner έχουν εντοπιστεί στην ανατολική Ουκρανία, οι οποίες λειτουργούν βοηθητικά στις τακτικές ρωσικές δυνάμεις. Ωστόσο, η φύση των επιχειρήσεων του Wagner με τις Ρωσικές μονάδες Ειδικών Δυνάμεων είναι ακόμη ασαφής λόγω έλλειψης πληροφοριών. Μέχρι στιγμής φαίνεται ότι έχουν εμπλακεί σε σφαγές έξω από το Κίεβο καθώς και σε επιχειρήσεις καθαρισμού στην ανατολική Ουκρανία.¹⁴²

3.2 ΔΙΑΦΟΡΑ ΜΕΤΑΞΥ ΜΙΣΘΟΦΟΡΩΝ ΚΑΙ PMSCS

Είναι αρκετά σύνηθες να υπάρχει μια σύγχυση μεταξύ της έννοιας του μισθοφόρου και των ιδιωτικών εταιρειών ασφαλείας κατά πόσο πρόκειται για ταυτόσημες ή διαφορετικές έννοιες. Αρχικά θα πρέπει να τονιστεί ότι ενώ η χρήση μισθοφόρων απαγορεύεται από διεθνείς νόμους, οι ιδιωτικές εταιρείες ασφαλείας μπορούν να χρησιμοποιούνται. Αυτό οφείλεται ενδεχομένως και στο γεγονός ότι οι PMSC χρησιμοποιούνται περισσότερο για συλλογή πληροφοριών, εκπαίδευση, τεχνική και τεχνολογική υποστήριξη και μεταφορά αναγκών σε ζώνες συγκρούσεων.¹⁴³ Εν αντιθέσει, οι μισθοφόροι χρησιμοποιούνται ξεκάθαρα από τα αντίπαλα μέρη στην μάχη αμείβοντας τους και πολλές φορές προκειμένου να μην αναλώνουν τις ένοπλες

¹³⁹ John P Ruehl, (2022), Russia's war on Ukraine could turn private. Available at : <https://mg.co.za/opinion/2022-07-23-russias-war-on-ukraine-could-turn-private/>

¹⁴⁰ John P Ruehl, (2022), Russia's war on Ukraine could turn private. Available at : <https://mg.co.za/opinion/2022-07-23-russias-war-on-ukraine-could-turn-private/>

¹⁴¹ Foley. E, Kaunert. C., (2022), Russian Private Military and Ukraine: Hybrid Surrogate Warfare and Russian State Policy by Other Means. Available at : <https://www.cejiss.org/russian-private-military-and-ukraine-hybrid-surrogate-warfare-and-russian-state-policy-by-other-means>

¹⁴² Foley. E, Kaunert. C., (2022), Russian Private Military and Ukraine: Hybrid Surrogate Warfare and Russian State Policy by Other Means. Available at : <https://www.cejiss.org/russian-private-military-and-ukraine-hybrid-surrogate-warfare-and-russian-state-policy-by-other-means>

¹⁴³ Tekingunduz. A., (2018), Are private military contractors any different from mercenaries?. Available at: <https://www.trtworld.com/americas/are-private-military-contractors-any-different-from-mercenaries-20680>

δυνάμεις της χώρας τους. Επιπλέον , οι μισθοφόροι ορίζονται στο άρθρο 47 του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου Ι στις Συμβάσεις της Γενεύης και πρέπει να γίνει αναφορά ότι σπάνια το προσωπικό των PMSC μπορεί να θεωρηθεί ως μισθοφόροι. Εν προκειμένω , η χρήση μισθοφόρων απαγορεύεται αφενός από τη Διεθνή Σύμβαση του 1989 ¹⁴⁴κατά της πρόσληψης, χρήσης, χρηματοδότησης και εκπαίδευσης μισθοφόρων μέλη της οποίας είναι τόσο η Ουκρανία όσο και η Ρωσία αφετέρου από την Σύμβαση του 1977 για τον Οργανισμό Αφρικανικής Ενότητας για την Εξάλειψη του Μισθοφόρου στην Αφρική.¹⁴⁵

Ωστόσο , το κοινό που εντοπίζεται και στις δύο περιπτώσεις είναι ότι τόσο οι μισθοφόροι όσο και οι PMSC εργάζονται για τα χρήματα. Αφενός στην περίπτωση των πρώτων προσλαμβάνονται είτε από μία χώρα είτε από έναν ιδιωτικό παράγοντα ο οποίος τους πληρώνει. Αφετέρου , οι δεύτεροι στρατολογούν ανθρώπους σε μία οργάνωση η οποία υπάγεται σε μία χώρα στην οποία εδρεύει. Επομένως , οι μισθοφόροι έχουν λιγότερο σύνδεσμο με τα κράτη καθώς πολεμούν καθαρά για την λήψη χρημάτων σε αντίθεση με τις PMSC οι οποίες συνδέονται περισσότερο.

Σχετικά με τον νομικό προσδιορισμό τους σύμφωνα με το ΔΑΔ, θεωρούνται και οι δυο περιπτώσεις ότι ανήκουν στην κατηγορία των αμάχων. Αυτό σημαίνει ότι δεν δικαιούνται να συμμετέχουν σε ένοπλες συγκρούσεις καθώς και αν συλληφθούν δεν δικαιούνται καθεστώς αιχμαλώτου πολέμου όπως δικαιούνται οι μαχητές. Ωστόσο , οφείλουν τόσο οι μισθοφόροι όσο και οι PMSC να σέβονται και να τηρούν τις αρχές του ΔΑΔ καθώς προστατεύονται από την Τέταρτη Σύμβαση της Γενεύης. Το γεγονός ότι έχουν το καθεστώς αμάχου σημαίνει ότι δεν μπορούν να θεωρηθούν ως στρατιωτικός στόχος εκτός και αν συμμετέχουν στις εχθροπραξίες. Ωστόσο τίθεται το ζήτημα για τις PMSC οι οποίες δεν συμμετέχουν πολλές φορές άμεσα στην μάχη καθώς ασκούν άλλες λειτουργίες όπως στρατιωτική βοήθεια ή βοήθεια ασφαλείας σε κράτη ή οργανισμούς. Επομένως , τα μέλη των εν λόγω εταιρειών μπορούν να θεωρηθούν νόμιμος στόχος μόνο εάν συμμετέχουν άμεσα στις εχθροπραξίες. ¹⁴⁶

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο – ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΡΩΣΙΑΣ ΕΝΩΠΙΩΝ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

4.1 ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΙΜΩΡΙΑ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑΣ (ΟΥΚΡΑΝΙΑ ΚΑΤΑ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ)

Στις 26 Φεβρουαρίου 2022 , η Ουκρανία μετά την εισβολή στο έδαφος της , κίνησε διαδικασίες ενώπιων του Διεθνούς Δικαστηρίου Δικαιοσύνης της Χάγης σχετικά με τους «Ισχυρισμούς για Γενοκτονία βάσει της Σύμβασης του 1948 για πρόληψη και τιμωρία εγκλημάτων Γενοκτονίας». Εν προκειμένω , η Ουκρανία υποστήριξε ενάντια

¹⁴⁴ International Convention against the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries, 4 December 1989.

¹⁴⁵ Oau Convention for the Elimination of Mercenarism in Africa. Available at : https://au.int/sites/default/files/treaties/37287-treaty-0009_-_oau_convention_for_the_elimination_of_mercenarism_in_africa_e.pdf

¹⁴⁶ Geneva Academy , (2021) , The Involvement of Mercenaries & Private Military Security Companies in Armed Conflicts. Available at : <https://www.rulac.org/news/the-involvement-of-mercenaries-and-private-military-security-companies-in-a>

της Ρωσίας , ότι η τελευταία είχε εμπλακεί σε πράξεις γενοκτονίας στις περιφέρειες Λουχάνσκ και Ντόνετσκ. Η Ουκρανική κυβέρνηση ζήτησε την διάταξη προσωρινών μέτρων τα οποία θα αναστέλλουν την στρατιωτική επιχείρηση που διεξάγει η Ρωσία. Η Ρωσία αιτιολόγησε την ειδική στρατιωτική επιχείρηση στο έδαφος της Ουκρανίας πάνω σε αυτό το επιχείρημα, πράγμα το οποίο φάνηκε και από το διάγγελμα του Βλαντίμιρ Πούτιν.

Πράγματι , στις 16 Μαρτίου 2022, μετά από ταχεία διαδικασία, το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης διέταξε προσωρινά μέτρα στην υπόθεση Ουκρανίας κατά Ρωσίας. Κατά την προσφυγή της υπόθεσης, η Ουκρανία πρόβαλλε το επιχείρημα ότι η Ρωσία είχε αδικώς ισχυριστεί μια γενοκτονία στην Ουκρανία για να δικαιολογήσει την εισβολή της η οποία αντιβαίνει το διεθνές δίκαιο. Ωστόσο , η στάση της Ρωσίας σε αυτή την διαδικασία ήταν αρνητική απορρίπτοντας την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. Εξαιτίας της έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων για τους ισχυρισμούς της Ρωσίας για γενοκτονία και της αρχής ότι οποιαδήποτε ενέργεια για την πρόληψη της γενοκτονίας πρέπει να λαμβάνεται με καλή πίστη και σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, το Δικαστήριο κάλεσε τη Ρωσία να αναστείλει αμέσως τις στρατιωτικές επιχειρήσεις.¹⁴⁷

Επομένως , ο κύριος ισχυρισμός της Ουκρανίας είναι ότι η Ρωσία ψευδώς κατηγορήσε την Ουκρανία για απόπειρα γενοκτονίας στις περιφέρειες Λουχάνσκ και Ντόνετσκ χρησιμοποιώντας αυτό , ως πρόσχημα για να αναγνωρίσει αυτές τις περιφέρειες ως ανεξάρτητες. Η αίτηση της Ουκρανίας ενώπιον του ICJ δεν υποστηρίζει ότι η Ρωσία διέπραξε το έγκλημα της γενοκτονίας, αλλά υπονοεί ότι μπορεί να είναι «σχεδιασμός πράξεων γενοκτονίας στην Ουκρανία». Αναμφίβολα , το ερώτημα εάν η κατάχρηση της Σύμβασης για τη Γενοκτονία ως επιχείρημα στρατιωτικής επέμβασης παρέχει επαρκή δικαιοδοσία για να αποφασίσει το ICJ δεν είναι ορατή.¹⁴⁸

4.2 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΡΩΣΙΑΣ ΓΙΑ ΑΠΟΡΡΙΨΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑΣ ΤΟΥ ICJ

Στις 5 Μαρτίου 2022, ο Πρέσβης της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην Ολλανδία μετά την γνωστοποίηση του ότι η Ουκρανία έχει ξεκινήσει διαδικασίες ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης , ενημέρωσε τον Γραμματέα του Δικαστηρίου ότι η κυβέρνηση της Ρωσικής Ομοσπονδίας δεν θα συμμετείχε στην διαδικασία της προφορικής συζήτησης. Παράλληλα, από σεβασμό προς το Δικαστήριο, η Ρωσική Ομοσπονδία αποφάσισε ότι η θέση της σχετικά με την έλλειψη αρμοδιότητας του Δικαστηρίου στην παρούσα υπόθεση πρέπει να του γνωστοποιηθεί.

Η Ρωσία απευθυνόμενη προς το Δικαστήριο υποστήριξε ότι δεν μπορεί να διεκδικήσει αξίωση, ακόμη και σε στάδιο προσωρινών μέτρων, χωρίς να έχει προηγουμένως εξακριβωθεί ότι έχει δικαιοδοσία επ' αυτού. ¹⁴⁹Όπως έχει

¹⁴⁷ International Court of Justice preliminary decision in Ukraine v Russia (2022), Available at : [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA\(2022\)729350](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_ATA(2022)729350)

¹⁴⁸ ICJ decision on Ukraine v. Russia (2022). Available at :[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729350/EPRS_ATA\(2022\)729350_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729350/EPRS_ATA(2022)729350_EN.pdf)

¹⁴⁹ ICJ decision on Ukraine v. Russia (2022). Available at :[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729350/EPRS_ATA\(2022\)729350_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729350/EPRS_ATA(2022)729350_EN.pdf)

επανελημμένα το Δικαστήριο δηλώσει, «μία από τις θεμελιώδεις αρχές του Καταστατικού της είναι ότι δεν μπορεί να αποφασίσει για διαφωνία μεταξύ κρατών χωρίς τη συγκατάθεση των κρατών στη δικαιοδοσία του»¹⁵⁰ Εν προκειμένω, τα κύρια επιχειρήματα της Ρωσίας σχετικά με την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου ήταν ότι αφενός η Σύμβαση για την Γενοκτονία δεν διέπει ούτε την χρήση βίας ανάμεσα στα κράτη ούτε την αναγνώριση κρατών τα οποία είναι επιχειρήματα της Ουκρανικής κυβέρνησης. Συγκεκριμένα, η Σύμβαση ορίζει τη γενοκτονία για τους σκοπούς της Σύμβασης,¹⁵¹ υποχρεώνει στην ουσία τα μέρη «να θεσπίσουν την απαραίτητη νομοθεσία»,¹⁵² για τιμωρία ατόμων που διαπράττουν γενοκτονία ή παρόμοια εγκλήματα τέτοιας βαρύτητας και ¹⁵³«να χορηγήσουν έκδοση σύμφωνα με τους νόμους και τις συνθήκες τους». ¹⁵⁴ Η Σύμβαση προβλέπει τη δυνατότητα για οποιοδήποτε συμβαλλόμενο μέρος να επικαλεστεί τα αρμόδια όργανα των Ηνωμένων Εθνών να αναλάβουν τέτοια δράση, όπως κρίνουν σκόπιμο για την πρόληψη και την καταστολή πράξεων γενοκτονίας.

Αφετέρου, η «ειδική στρατιωτική επιχείρηση» που διεξάγει η Ρωσία δεν βασίστηκε νομικά στην Σύμβαση για τη Γενοκτονία, αλλά στο άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών το οποίο αναφέρει το δικαίωμα για άσκηση του δικαιώματος στην αυτοάμυνα σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης καθώς και το εθιμικό διεθνές δίκαιο. Η αναφορά στην πρόληψη στο άρθρο I της Σύμβασης ή η αναφορά στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών στο Άρθρο VIII της Σύμβασης δεν μπορεί ούτε να το κάνει τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών μέρος της Σύμβασης, φέρνοντας έτσι ζητήματα που σχετίζονται με το άρθρο 51 υπό τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου, ούτε να κάνει το άρθρο IX της Σύμβασης «γενική διάταξη για την επίλυση διαφορών» από το Δικαστήριο. ¹⁵⁵ Πουθενά στην Σύμβαση δεν μπορεί κανείς να βρει αναφορά στη χρήση βίας μεταξύ κρατών ή αναγνώριση κρατών, τα οποία ρυθμίζονται από τον Χάρτη ΗΕ και το εθιμικό διεθνές δίκαιο. Η ερμηνεία αυτή στοχεύει σε μια ουσιαστική τροποποίηση και παραμόρφωση του αντικειμένου και του σκοπού της Σύμβασης πράγμα στο οποίο στοχεύουν οι παρατηρήσεις της Ουκρανίας όπως υποστηρίζεται από την Ρωσία. Επιπλέον, η Ρωσία ισχυρίζεται ότι οι αναφορές σε πράξεις γενοκτονίας στη δήλωση του Προέδρου η οποία αναγγέλλει την έναρξη στρατιωτικής επέμβασης δεν προβλέπουν επαρκή βάση για να ισχυριστεί κανείς ότι υπήρξε επίκληση της Σύμβασης ή την ύπαρξη διαφοράς βάσει αυτής.

Ακόμα η Ρωσία τόνισε στην επιστολή της προς το ICJ ότι η μόνη βάση για τη δικαιοδοσία που αναφέρεται από την κυβέρνηση της Ουκρανίας είναι η ρήτρα επίλυσης διαφορών της Σύμβασης, η οποία «δεν αποτελεί γενική διάταξη για την επίλυση διαφορών».¹⁵⁶ Παρόλο που τόσο η Ρωσία όσο και η Ουκρανία είναι συμβαλλόμενα μέρη στην Σύμβαση χωρίς να έχουν προβάλλει επιφυλάξεις, για να έχει δικαιοδοσία το Δικαστήριο πρέπει να θεσπίσει ότι το «αντικείμενο της διαφοράς αφορά

¹⁵⁰ East Timor (Portugal v. Australia), Judgment, I.C.J Reports 1995, p. 90, para. 26.

¹⁵¹ Convention, Article II.

¹⁵² Convention, Article V.

¹⁵³ Convention, Article IV.

¹⁵⁴ Convention, Article VII.

¹⁵⁵ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide {Croatia v. Serbia}, Judgment, J.C.J. Reports 2015, p. 3, para. 93.

¹⁵⁶ Document (with annexes) from the Russian Federation setting out its position regarding the alleged “the lack of jurisdiction” of the Court in the case para 7 p.2

«την ερμηνεία, την εφαρμογή ή την εκπλήρωση της Σύμβασης»¹⁵⁷ Επιπρόσθετα , υποστηρίχθηκε εκ μέρους της Ρωσία ότι η αναγνώριση των Λαϊκών Δημοκρατιών του Ντόνετσκ και του Λουγκάνσκ είναι κυρίαρχη πολιτική πράξη της Ρωσικής Ομοσπονδίας.¹⁵⁸

Επιπρόσθετα , το επιχείρημα της Ρωσίας σχετικά με την δικαιοδοσία του ICJ εμπλουτίστηκε από το γεγονός ότι η αναφορά στην γενοκτονία δεν ισοδυναμεί με την επίκληση της Σύμβασης ή την ύπαρξη διαφοράς βάσει αυτής, αφού η έννοια της γενοκτονίας υπάρχει στο εθιμικό διεθνές δίκαιο ανεξάρτητα από τη Σύμβαση. Επιπλέον , υπάρχει και στα εθνικά νομικά συστήματα κρατών τόσο της Ρωσίας όσο και της Ουκρανίας. Ακόμα , δεν υπάρχουν αναφορές στην Σύμβαση στο διάγγελμα του Πούτιν που απηύθυνε στο λαό όπως υποστηρίζει η Ρωσία. Πρώτα η Ουκρανία ανέφερε τη Σύμβαση στο πλαίσιο αναφοράς στη γενοκτονία στο Ντονμπας , σε μια δήλωση του Υπουργείου Εξωτερικών της Ουκρανίας η οποία αναρτήθηκε , την ημέρα που η Ουκρανία υπέβαλε αίτηση στο Δικαστήριο με σκοπό να επινοήσει την βάση δικαιοδοσίας ¹⁵⁹, ενώ δύο ημέρες νωρίτερα, στις 24 Φεβρουαρίου 2022, το Υπουργείο Εξωτερικών της Ουκρανίας χαρακτήρισε την ειδική στρατιωτική επιχείρηση από την άποψη της χρήσης βίας χωρίς καμία αναφορά είτε στην Σύμβαση είτε στην γενοκτονία.^{160 161}

Η Ρωσία εμπλουτίζοντας το επιχείρημα της πρόσθεσε ότι όπως ανέφερε το Δικαστήριο, «καθώς το άρθρο IX προβλέπει δικαιοδοσία μόνο όσον αφορά «την ερμηνεία, την εφαρμογή ή την εκπλήρωση της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένου την ευθύνη ενός κράτους για γενοκτονία ή για οποιαδήποτε από τις άλλες πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο III»,¹⁶² η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου δεν εκτείνεται σε ισχυρισμούς παραβίασης του εθιμικού διεθνούς δικαίου για την γενοκτονία».¹⁶³ Επομένως , ενώ η κυβέρνηση της Ουκρανίας επιμένει στον επείγοντα χαρακτήρα των μέτρων της προστασίας υπό το πρίσμα της τρέχουσας κατάστασης. Το επείγον πρέπει να μην αφορά την κατάσταση γενικά, αλλά την προστασία των δικαιωμάτων που προβλέπει η Σύμβαση. Όπως έχει αποφασίσει προηγουμένως το Δικαστήριο, πρέπει «να περιορίσει την εξέταση των μέτρων και από τους λόγους που προβλήθηκαν για την

¹⁵⁷ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Provisional Measures, Order of 8 April 1993, J.C.J. Reports 1993, p. 3, para. 26.

¹⁵⁸ Document (with annexes) from the Russian Federation setting out its position regarding the alleged “ the lack of jurisdiction” of the Court in the case para 17 p.5

¹⁵⁹ Ministry of Foreign Affairs of Ukraine official website, "Statement of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine on Russia's False and Offensive Allegations of Genocide as a Pretext for Its Unlawful Military Aggression", 26 February 2022. Available at : <https://mfa.gov.ua/en/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-npravdivih-ta-obrazlivih-zvinuvachen-rosiyi-v-genocidi-yak-privodu-dlya-yiyi-protipravnoyi-vijskovoyi-agresiyi>

¹⁶⁰ Ministry of Foreign Affairs of Ukraine official website, "Statement of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine on the new wave of aggression of the Russian Federation against Ukraine", 24 February 2022. Available at : <https://mfa.gov.ua/en/news/statement-ministry-foreign-affairs-ukraine-new-wave-aggression-russian-federation-against-ukraine>.

¹⁶¹ Document (with annexes) from the Russian Federation setting out its position regarding the alleged “ the lack of jurisdiction” of the Court in the case para 20 p.6

¹⁶² Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Croatia v. Serbia), Judgment, J.C.J. Reports 2015, p. 3, para. 87.

¹⁶³ Document (with annexes) from the Russian Federation setting out its position regarding the alleged “ the lack of jurisdiction” of the Court in the case para 21 p.6

αίτηση για τέτοια μέτρα, σε αυτούς που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης για τη Γενοκτονία»¹⁶⁴

Συνεπώς, η αίτηση και το αίτημα που υπέβαλε η Ουκρανία ενώπιον του δικαστηρίου ξεπερνούν το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης και κατ' επέκταση της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου. Επομένως, η Ρωσία ζήτησε από το Δικαστήριο να μην προβεί στην επιβολή προσωρινών μέτρων καθώς και να μην ασχοληθεί με την εν λόγω υπόθεση.

4.3 ΔΙΑΤΑΞΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΡΩΣΙΑ

Σε αντίθεση με τον ισχυρισμό της Ρωσίας, η απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Μαρτίου 2022, η οποία υιοθετήθηκε με πλειοψηφία 13 ψήφοι κατά 2, θεωρεί ότι υπάρχουν επαρκή στοιχεία ώστε η Ουκρανία να επικαλεστεί την ρήτρα στο Άρθρο ΙΧ της Σύμβασης, η οποία αποδίδει δικαιοδοσία στο ICJ για διαφορές που προκύπτουν βάσει της Σύμβασης. Τα προσωρινά μέτρα περιλαμβάνουν ότι η Ρωσία πρέπει να αναστείλει αμέσως τις στρατιωτικές επιχειρήσεις που ξεκίνησαν στην Ουκρανία στις 24 Φεβρουαρίου, πρέπει να διασφαλίσει ότι τυχόν στρατιωτικές ή παράτυπες ένοπλες μονάδες που κατευθύνονται ή υποστηρίζονται από αυτήν, και οποιεσδήποτε οργανώσεις και πρόσωπα υπό τον έλεγχό της δεν λαμβάνουν μέτρα για την προώθηση των στρατιωτικών επιχειρήσεων καθώς και ότι τα δύο μέρη πρέπει να απέχουν από οποιαδήποτε ενέργεια που θα μπορούσε να επιδεινώσει ή να την παρατείνει ενώπιον του Δικαστηρίου ή να γίνει πιο δύσκολη η επίλυση.¹⁶⁵

Οι δικαστές από την Κίνα και τη Ρωσία καταψήφισαν τα δύο πρώτα προσωρινά μέτρα. Στην δήλωσή τους, που επισυνάπτεται στα συμπεράσματα του Δικαστηρίου, υποστηρίζουν ουσιαστικά τη Ρωσική ερμηνεία ότι το ICJ δεν έχει δικαιοδοσία, δεδομένου ότι το ζήτημα που απασχολεί αφορά την αναγνώριση του κράτους και χρήση βίας στο διεθνές δίκαιο, που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης για Γενοκτονία. Ωστόσο και οι δυο ψήφισαν το τρίτο μέτρο.

Όπως ήταν αναμενόμενο, η ρωσική κυβέρνηση, μέσω του εκπροσώπου της δήλωσε στις 17 Μαρτίου ότι δεν μπορούσε «να λάβει υπόψη αυτή την απόφαση» και δήλωσε την μη εφαρμογή των προσωρινών μέτρων.

4.4 ΣΗΜΑΣΙΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Η δικαστική απόφαση θεωρείται «σχεδόν συνολική» νίκη για την Ουκρανία, ενώ η μη τήρηση της απόφασης αναμένεται να προκαλέσει περαιτέρω βλάβη στη φήμη της Ρωσίας. Αν και η απόφαση δεν αντικρούει όλους τους λόγους εισβολής, σηματοδοτεί ένα σημαντικό βήμα προς την απόδειξη της παρανομίας του πολέμου βάσει διεθνούς δικαίου. Το μπλοκάρισμα από τη Ρωσία στην προσπάθεια του ΣΑ του ΟΗΕ να

¹⁶⁴ Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, (Bosnia and Herzegovina v. Serbia and Montenegro), Provisional Measures, Order of 8 April 1993, I.C.J. Reports 1993, p. 3, para. 35.

¹⁶⁵ ICJ decision on Ukraine v. Russia (2022). Available at :[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729350/EPRS_ATA\(2022\)729350_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729350/EPRS_ATA(2022)729350_EN.pdf)

καταδικάσει την εισβολή, αποκαλύπτει τους περιορισμούς του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών και την ανάγκη επανεξέτασής του.

Υποστηρίζεται ότι η αιτιολόγηση του πολέμου της Ρωσίας που σχετίζεται με την γενοκτονία βασίζεται σε μια καταχρηστική ερμηνεία της έννοιας της ανθρωπιστικής παρέμβασης. Κεντρικό στοιχείο σε αυτό είναι το δόγμα της «ευθύνης προστασίας» (R2P), το οποίο αναπτύχθηκε ως απάντηση στις θηριωδίες που διαπράχθηκαν στη Ρουάντα και στην πρώην Γιουγκοσλαβία τη δεκαετία του 1990. Το 2005 στην Σύνοδο Κορυφής του ΟΗΕ, τα κράτη μέλη του δεσμεύτηκαν στην αρχή της ευθύνης για προστασία πληθυσμών από γενοκτονία, εγκλήματα πολέμου, εθνοκάθαρση και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας μέσω της χρήσης διπλωματικών, ανθρωπιστικών και άλλων ειρηνικών μέσων. Στην περίπτωση που αυτά αποτύχουν, θα συντονιστεί από το ΣΑ συλλογική δράση, σύμφωνα με το Κεφάλαιο VII του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.¹⁶⁶

4.5 ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΧΑΓΗΣ

Παρά τους ισχυρισμούς της Ρωσίας σχετικά με την δικαιοδοσία του ICJ να επιληφθεί την υπόθεση, το Δικαστήριο θεμελίωσε την αρμοδιότητα του πάνω στην εν λόγω υπόθεση παραθέτοντας μια σειρά από επιχειρήματα. Ένα από τα επιχειρήματα που παρέθεσε η Ρωσία είναι ότι δεν μπορεί το Δικαστήριο να ασχοληθεί με την εν λόγω υπόθεση καθώς δεν επικαλέστηκε την Σύμβαση για Γενοκτονία πάνω στην οποία η Ουκρανία θεμελιώνει την δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. Εν αντιθέσει το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο ΙΧ της Σύμβασης για την Γενοκτονία καθιστά τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου υπό τον όρο της ύπαρξης διαφοράς σχετικά με την ερμηνεία, την εφαρμογή ή την εκπλήρωση της Σύμβασης. Δεδομένου ότι η Ουκρανία επικαλέστηκε, ως βάση της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου, την ρήτρα που υπάρχει στην Σύμβαση σχετικά με την επίλυση διαφορών, το Δικαστήριο πρέπει να εξακριβώσει εάν οι πράξεις που καταγγέλλονται από τον αιτούντα μπορούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της.¹⁶⁷

Αφού εξέτασε τα επιχειρήματα των μερών, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, από το 2014, κρατικά όργανα και ανώτεροι εκπρόσωποι της Ρωσικής Ομοσπονδίας ανέφεραν, σε επίσημες ανακοινώσεις, την διάπραξη πράξεων γενοκτονίας από την Ουκρανία στις περιοχές Λουχάνσκ και Ντόνετσκ. Παρατήρησε κυρίως ότι η Ερευνητική Επιτροπή της Ρωσικής Ομοσπονδίας η οποία αποτελεί επίσημο κρατικό όργανο έχει κινήσει από το 2014 ποινική δίωξη κατά υψηλόβαθμων Ουκρανών αξιωματούχων σχετικά με την υποτιθέμενη διάπραξη πράξεων γενοκτονίας κατά του Ρωσόφωνου πληθυσμού που κατοικούσε στις προαναφερόμενες περιοχές «κατά παράβαση της Σύμβασης του 1948 για την Πρόληψη και Τιμωρία των το έγκλημα της γενοκτονίας».¹⁶⁸

¹⁶⁶ ICJ decision on Ukraine v. Russia (2022) . Available at :[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729350/EPRS_ATA\(2022\)729350_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/729350/EPRS_ATA(2022)729350_EN.pdf)

¹⁶⁷ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Request for the indication of provisional measures. Available at : <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-SUM-01-00-EN.pdf> p.3 para 28

¹⁶⁸ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment

Επιπρόσθετα το Δικαστήριο επικαλέστηκε το διάγγελμα του Ρώσου Προέδρου στο οποίο περιέγραψε την κατάσταση στο Ντονμπάς ως «φρίκη και γενοκτονία, την οποία αντιμετωπίζουν σχεδόν 4 εκατομμύρια άνθρωποι». Επιπλέον στην επιστολή που στάλθηκε στον Γενικό Γραμματέα, διευκρινιζόταν ότι ο σκοπός έναρξης της ειδικής στρατιωτικής επιχείρησης ήταν «για την προστασία των ανθρώπων που υποβλήθηκαν σε κακοποίηση και γενοκτονία από το καθεστώς του Κιέβου για οκτώ χρόνια». Ακόμα, τονιζόταν ότι η Ρωσική Ομοσπονδία όφειλε να σταματήσει «μια γενοκτονία» εναντίον εκατομμυρίων ανθρώπων και ότι θα ζητούσε τη δίωξη εκείνων που είχαν διαπράξει πολυάριθμα αιματηρά εγκλήματα κατά αμάχων.¹⁶⁹

Το Δικαστήριο σημείωσε ότι, ως απάντηση στους ισχυρισμούς της Ρωσικής Ομοσπονδίας το Υπουργείο Εξωτερικών της Ουκρανίας εξέδωσε δήλωση στις 26 Φεβρουαρίου 2022, λέγοντας ότι η Ουκρανία «αρνείται σθεναρά τους ισχυρισμούς της Ρωσίας για γενοκτονία» και αμφισβητεί «κάθε προσπάθεια χρήσης ισχυρισμών ως δικαιολογία για την παράνομη επιθετικότητα της Ρωσίας».¹⁷⁰

Το Δικαστήριο θεώρησε ότι, στην παρούσα διαδικασία, τα στοιχεία της δικογραφίας καταδεικνύουν εκ πρώτης όψεως ότι οι δηλώσεις που έγιναν από τα μέρη αναφέρθηκαν στο αντικείμενο της Σύμβασης για τη Γενοκτονία με επαρκώς σαφή τρόπο πράγμα το οποίο μπορεί να επιτρέψει στην Ουκρανία να την επικαλεστεί ως βάση για τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου.¹⁷¹

4.6 ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Είναι ορατό το ενδιαφέρον πολλών χωρών ευρωπαϊκών και μη, συμπεριλαμβανομένου της Ελλάδας για την εν λόγω υπόθεση πράγμα που αποτυπώνεται από την επιθυμία των κρατών να συμμετέχουν. Συγκεκριμένα, είκοσι τρεις χώρες καθώς και μια μη κυβερνητική οργάνωση ζήτησαν να παρέμβουν στην υπόθεση υποβάλλοντας αίτηση (αίτηση αρ. 11055/22). Αυτό οφείλεται ενδεχομένως στο γεγονός ότι τα κράτη έμπρακτα θέλουν να καταδικάσουν τις επιθετικές πράξεις της Ρωσίας και κατ' επέκταση την υποστήριξη τους προς την Ουκρανία. Αφετέρου, διακυβεύεται ένα αρκετά σοβαρό ζήτημα, της γενοκτονίας με αποτέλεσμα να θέλουν να καταθέσουν την δική τους στάση πάνω σ' αυτού το ζήτημα.

of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Request for the indication of provisional measures. Available at :<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-SUM-01-00-EN.pdf> p.3 para 30

¹⁶⁹ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Request for the indication of provisional measures. Available at : <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-SUM-01-00-EN.pdf> p.3 para 33

¹⁷⁰ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Request for the indication of provisional measures. Available at: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-SUM-01-00-EN.pdf>

¹⁷¹ Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Request for the indication of provisional measures. Available at :<https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-SUM-01-00-EN.pdf> p.5 para 48-49

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι αναμφίβολο ότι ο πόλεμος της Ρωσίας ενάντια στην Ουκρανία έχει αλλάξει τα δεδομένα στην παγκόσμια κοινότητα , επιβεβαιώνοντας ωστόσο τις νόρμες και τις αρχές του διεθνούς δικαίου. Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία αποτελεί παραβίαση του άρθρου 2 π.4 καθώς και του άρθρου 2 π.7 του Χάρτη των Η.Ε. Ο κόσμος αλλάζει μετά από αυτή την επιθετική πράξη καθώς επαναφέρει μνήμες του Β' Παγκοσμίου Πολέμου όπου τα κράτη χρησιμοποιούσαν βία για να υπερασπιστούν τα κυριαρχικά τους δικαιώματα. Μετέπειτα περάσαμε σε μία φάση όπου θεμελιώθηκαν διεθνείς οργανισμοί , αναπτύχθηκε περαιτέρω το διεθνές δίκαιο και κυρίως απαγορεύτηκε η χρήση βίας προκειμένου να μην επαναληφθούν τα ίδια γεγονότα.

Εντούτοις, στον πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας , φάνηκε ότι αν και η Ρωσία αγνοεί στην πράξη τους κανόνες διεθνούς δικαίου , στην ρητορική της το διαχειρίστηκε τελείως διαφορετικά. Μάλιστα , στο διάγγελμα που απηύθυνε ο Ρώσος Πρόεδρος σχετικά με την έναρξη της εισβολής επικαλέστηκε το άρθρο 51 του Χάρτη των ΗΕ δίνοντας ωστόσο, μια άλλη διάσταση διαφορετική από αυτήν της ερμηνείας του εν λόγω άρθρο.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό που ενδεχομένως να προκάλεσε μούδιασμα ήταν ότι ο εν λόγω πόλεμος διαφέρει από τους παραδοσιακούς πολέμους που περιορίζονταν μόνο στο πεδίο της μάχης. Εν προκειμένω, είναι φανερό ότι έγινε χρήση τόσο του διαδικτύου όσο και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Συγκεκριμένα , η Ουκρανία χρησιμοποίησε τα κοινωνικά δίκτυα προκειμένου να ταρακουνήσει την παγκόσμια κοινή γνώμη ενάντια στην Ρωσία δημοσιεύοντας βίντεο καθώς και εικόνες της βιαιότητας και της δυστυχίας που είχε προξενήσει η Ρωσία στην Ουκρανία. Στην ουσία η Ουκρανία χρησιμοποίησε τα κοινωνικά δίκτυα με προπαγανδιστικό τρόπο στοχεύοντας πρωτίστως στην Δύση. Επιπλέον , η Ουκρανία δημιούργησε το διαδικτυακό στρατό , καλώντας οποιοδήποτε πολίτη από κάθε χώρα είτε να συνεισφέρει στο πεδίο της μάχης είτε με κυβερνοεπιθέσεις προς καίριες Ρωσικές ιστοσελίδες. Από την άλλη πλευρά η Ρωσία ως απάντηση χρησιμοποίησε την δύναμη των κοινωνικών δικτύων προωθώντας μια μορφή προπαγάνδας με αποτέλεσμα να υπάρχει τεράστια σύγχυση σχετικά με τις διαθέσιμες πληροφορίες που υπήρχαν.

Επιπρόσθετα , ο πόλεμος στην Ουκρανία ήρθε να δείξει με τον πιο σθεναρό τρόπο ότι ένας πόλεμος μπορεί να προκαλέσει ντόμινο συνεπειών σε ολόκληρη την διεθνή κοινότητα. Παλαιότερα ήταν ευκολότερο να περιοριστεί ένας πόλεμος στα σύνορά του χωρίς να επηρεάσει άλλες χώρες κάτι το οποίο δεν μπορεί να επιτευχθεί πλέον λόγω της διασύνδεσης που έχουν τα κράτη. Συγκεκριμένα , ο πόλεμος είναι φανερό ότι έχει προκαλέσει τεράστιες οικονομικές και ενεργειακές συνέπειες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι οικονομίες των χωρών βρίσκονται πλέον σε μια συνεχόμενη αλληλεξάρτηση. Επιπλέον τα κράτη κλήθηκαν να συνεργαστούν σε όλα τα επίπεδα προκειμένου να δημιουργήσουν πολιτικές οι οποίες θα μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις αλληπάλλληλες κρίσεις. Ωστόσο , δεν θα πρέπει να αγνοηθεί η προσφυγική κρίση που προκλήθηκε. Κράτη όπως η Πολωνία , η Σλοβακία και η Ουγγαρία κλήθηκαν να διαχειριστούν τεράστιες ροές προσφύγων στο έδαφός τους πράγμα το οποίο σημαίνει ότι θα έπρεπε ταχύτατα να οργανωθούν δημιουργώντας δομές. Παράλληλα , η Ευρωπαϊκή Ένωση έπρεπε με στρατηγικές να βοηθήσει αυτά τα κράτη τόσο με χρηματοδοτήσεις όσο και με πολιτικές εισόδου των προσφύγων. Επιπλέον , στην μεγάλη εικόνα ο πόλεμος μπορεί μακροχρόνια αν συνεχιστεί να

προκαλέσει επισιτιστική κρίση σε ολόκληρο τον κόσμο με την έλλειψη βασικών προϊόντων όπως του σιταριού. Είναι φανερό λοιπόν ότι ένας τέτοιος πόλεμος δεν περιορίζεται απλά στα σύνορα τόσο της Ουκρανίας όσο και της Ρωσίας αλλά εξαπλώνεται σε ολόκληρη την διεθνή κοινότητα αναγκάζοντας τα κράτη να αφήσουν οποιοσδήποτε διαφορές και να οργανωθούν. Παράδειγμα αυτού ήταν το αίτημα τόσο της Σουηδίας όσο και της Φιλανδίας οι οποίες για πρώτη φορά μετά τον πόλεμο εξέφρασαν μία τέτοια επιθυμία οι οποίες πρέπει να τονιστεί ότι απείχαν από οποιαδήποτε τέτοια συνεργασία αμυντικού χαρακτήρα.

Είναι ορατό ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία φέρνει ολόκληρη την ανθρωπότητα αντιμέτωπη με την εύρεση νέων ισορροπιών τις οποίες τα κράτη οφείλουν να διατηρήσουν. Μία τέτοια κατάσταση έρχεται να ελέγξει τόσο τις αντοχές του διεθνούς δικαίου όσο και τις επιθυμίες των κρατών να μην επιτρέψουν να κλονιστούν αρχές που έχουν αντέξει στους αιώνες. Είναι αρκετά ενδιαφέρον ωστόσο η διαχείριση της προσφυγής και κατ' επέκταση της υπόθεσης από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης καθώς θα αποτελέσει παράδειγμα για τα υπόλοιπα κράτη. Εντούτοις , πέρα από την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου , είναι σημαντικό ολόκληρη η διεθνής κοινότητα να δείξει με έμπρακτο τρόπο την αμείλικτη στάση που έχει απέναντι σε αυτές τις συμπεριφορές διαφορετικά τα κράτη θα αρχίσουν να εισβάλλουν σε άλλα αγνοώντας οποιαδήποτε αρχή διεθνούς δικαίου και ακολουθώντας επεκτατικές στρατηγικές σε έδαφος άλλου κράτους. Από την άλλη πλευρά δεν θα πρέπει να λησμονηθεί το γεγονός ότι πρέπει να διατηρηθούν ισορροπίες πράγμα το οποίο μπορεί να δικαιολογήσει την χλιαρή στάση της διεθνούς κοινότητας. Εν παραδείγματι, είναι εμφανές ότι για οικονομικούς κυρίως λόγους τα κράτη δεν επιβάλλουν πολιτικές οι οποίες θα είναι τόσο αυστηρές καθώς φοβούνται την αντίδραση της Ρωσίας. Αντίστοιχα , οι χώρες του NATO είναι πολύ προσεκτικές με τις πολιτικές που ακολουθούν καθώς μπορεί να οδηγηθούν σε πόλεμο με την Ρωσία με μια λάθος κίνηση. Επομένως , η ισορροπία είναι το κλειδί προκειμένου αφενός να καταδικαστεί η επιθετική συμπεριφορά της Ρωσίας αφετέρου να αποτραπεί η επέκταση του πολέμου σε άλλες χώρες. Είναι αναμφίβολο ότι αυτή την στιγμή γράφονται νέες σελίδες στην παγκόσμια ιστορία με τον πόλεμο που λαμβάνει χώρα αυτή την στιγμή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Περράκης, Σ. & Μαρούδα, Μ. Ντ. (2016). Διεθνής δικαιοταξία. Αθήνα: Ι. Σιδερής
- Μαρούδα, Μ. – Ντ. (2006). Η διεθνής ευθύνη για παραβιάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου, Η κρατική και η ατομική ευθύνη σε κίνηση. Αθήνα – Κομοτηνή: Αντ. Σάκκουλας

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Ηνωμένα Έθνη, Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, 24 Οκτωβρίου 1945
- Milanovic M., (2022), EJIL:Talk! What is Russia’s Legal Justification for Using Force against Ukraine ?. Available at : <https://www.ejiltalk.org/what-is-russias-legal-justification-for-using-force-against-ukraine/>
- Janik R. , EJIL:Talk! Putin’s War against Ukraine: Mocking International Law. Available at : <https://www.ejiltalk.org/putins-war-against-ukraine-mocking-international-law/>

- Buchan R. and Tsagourias N. , (2022) , EJIL:Talk! Ukrainian ‘IT Army’: A Cyber Levée en Masse or Civilians Directly Participating in Hostilities?. Available at : <https://www.ejiltalk.org/ukrainian-it-army-a-cyber-levee-en-masse-or-civilians-directly-participating-in-hostilities/>
- Wilson, H. (2003), International law and the use of force by national liberation movements, Oxford: Clarendon Press
- Western Sahara, Advisory Opinion, ICJ Reports 1975
- Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment [1986] ICJ Rep 14 (‘Nicaragua Judgment’)
- Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), ICJ Rep. 2005
- Case Concerning Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. USA) (Merits), ICJ Rep. 1986
- C. Waldock, ‘The regulation of the use of force by individual states in international law’ (1951) 81 . Available at : https://referenceworks.brillonline.com/entries/the-hague-academy-collected-courses/*A9789028611825_05
- Global Right Compliance, (2022) , “International and Defining Russia’s Involvement in Crimea and Donbas”. Available at : <https://globalrightcompliance.com/project/international-law-and-defining-russias-involvement-in-crimea-and-donbas/>
- Matisek J. , (2022) , “From little green men to little blue helmets: imagining the future of Russian aggression—and what to do about it” . Available at : <https://mwi.usma.edu/from-little-green-men-to-little-blue-helmets-imagining-the-future-of-russian-aggression-and-what-to-do-about-it/>
- Shevchenko V., (2014), "Little green men" or "Russian invaders"; . Available at : <https://www.bbc.com/news/world-europe-26532154>
- Britannica, (2022), “ The crisis in Crimea and eastern Ukraine”. Available at : <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-crisis-in-Crimea-and-eastern-Ukraine>

- Guardian, (2014), ‘Crimean parliament seized by unknown pro-Russian gunmen’ .Available at :
<https://www.theguardian.com/world/2014/feb/27/crimean-parliament-seized-by-unknown-pro-russian-gunmen>
- Reuters Staff, (2014), The agreement was signed on 16 March 2014 , ‘Ukraine, Russia agree Crimea truce until March 21: Ukraine minister’. Available at : <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-truce-idUSBREA2F0DP20140316>
- Amnesty International , (2022) , Ukraine: Ukrainian fighting tactics endanger civilians . Available at :
<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/08/ukraine-ukrainian-fighting-tactics-endanger-civilians/>
- Al Jazeera , (2022) , Profile: Who are Ukraine's Far-Right Azov Regiment?“. Available at :<https://www.aljazeera.com/news/2022/3/1/who-are-the-azov-regiment>
- Nuzov I. (2022), Mercenary or Combatant? Ukraine’s International Legion of Territorial Defense under International Humanitarian Law . Available at :
<https://www.ejiltalk.org/mercenary-or-combatant-ukraines-international-legion-of-territorial-defense-under-international-humanitarian-law/>
- Report on the human rights situation in Ukraine 16 November 2015 to 15 February 2016, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights
- Sampath C. , (2022) , The neo-Nazis of Ukraine, the Hindu . Available at :
<https://www.thehindu.com/news/international/the-azov-battalion-the-neo-nazis-of-ukraine/article65239935.ece>
- Urooba Jamal , (2022) , Facebook is reversing its ban on posts praising Ukraine's far-right Azov Battalion, report says, Available at :
<https://www.businessinsider.com/facebook-reverses-ban-praise-ukraine-far-right-forces-2022-2>
- Krushelnycky A., (2014), “The Battle for Mariupol.” Available at :
<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/the-battle-for-mariupol/>
- Al Jazeera, (2014), “Ukrainian Troops Regain Mariupol.” Available at :
<https://www.aljazeera.com/news/2014/6/13/ukrainian-troops-regain-port-city-of-mariupol>
- AP News , (2022) , Russia declares Ukrainian military unit a terrorist group . Available at : <https://apnews.com/article/russia-ukraine-moscow-terrorism-prisoners-of-war-4665551889d896819b6fa465eb4e3b1b>

- Voa news , (2022) , Russia High Court Labels Ukraine's Azov Regiment ‘Terrorist’ Group. Available at : <https://www.voanews.com/a/russia-high-court-labels-ukraine-s-azov-regiment-terrorist-group/6683665.html>
- Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001 . Available at :https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf
- Draft articles of Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001 . Available at [:https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf](https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf)
- Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949.
- Commentary Of 2020 , Article 4 : Prisoners of War. Available at : <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Comment.xsp?action=openDocument&documentId=1796813618ABDA06C12585850057AB95>
- Wallace D. , (2022), Levee En Masse In Ukraine: Applications, Implications, And Open Questions . Available at : <https://lieber.westpoint.edu/levee-en-masse-ukraine-applications-implications-open-questions/>
- Hakemy S.,(2022) , Levee en masse: The old law of war guiding Ukraine's citizen soldiers. Available at : <https://www.thenationalnews.com/opinion/comment/2022/02/28/levee-en-masse-the-old-law-of-war-guiding-ukraines-citizen-soldiers/>
- Buchan R. and Tzagourias N. ,(2022) , Ukrainian ‘IT Army’: A Cyber Levee en Masse or Civilians Directly Participating in Hostilities? . Available at : <https://www.ejiltalk.org/ukranian-it-army-a-cyber-levee-en-masse-or-civilians-directly-participating-in-hostilities/>
- ICJ, Nuclear Weapons , Available at : <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/95/095-19960708-ADV-01-00-EN.pdf>
- Zelenskyy, V. (2022). Appeal to foreign citizens to help Ukraine in fighting against Russia’s aggression. President of Ukraine Official Website . Available at : [president.gov.ua/en/news/zvernennya-do-gromadyan-inozemnih-derzhav-yaki-pragnut-dopom-73213](https://www.president.gov.ua/en/news/zvernennya-do-gromadyan-inozemnih-derzhav-yaki-pragnut-dopom-73213)
- Naman Karl-Thomas Habtom., (2022) , The Composition and Challenges of Foreign Fighters in Ukraine. Available at : <https://sjms.nu/article/10.31374/sjms.151/>
- Randerson, J. (2022, February 27). UK’s Liz Truss: I support Brits who take up arms against Putin. Politico. Available at : [politico.eu/article/ukraine-united-kingdom-russia-war-liz-truss-support-brits-arms-against-vladimir-putin/](https://www.politico.eu/article/ukraine-united-kingdom-russia-war-liz-truss-support-brits-arms-against-vladimir-putin/)

- Arraf, J. (2022, May 1). Deaths of foreign fighters draw renewed attention to the military volunteers in Ukraine. New York Times. Available at : [nytimes.com/2022/05/01/world/europe/foreign-legion-volunteers.html](https://www.nytimes.com/2022/05/01/world/europe/foreign-legion-volunteers.html)
- Ghaedi, M. (2022, March 24). Chechen and Tatar Muslims take up arms to fight for Ukraine. Deutsche Welle. Available at : [dw.com/en/chechen-and-tatar-muslims-take-up-arms-to-fight-for-ukraine/a-61174375](https://www.dw.com/en/chechen-and-tatar-muslims-take-up-arms-to-fight-for-ukraine/a-61174375)
- Grynspan E. and Vincent F., (2022), Ukraine's military accused of war crimes against Russian troops. Available at : https://www.lemonde.fr/en/international/article/2022/04/09/ukraine-s-military-accused-of-war-crimes-against-russian-troop_5980121_4.html
- Amnesty International , (2022) , Ukraine: Ukrainian fighting tactics endanger civilians. Available at : <https://www.amnesty.org>
- David J. Scheffer , (2022) , Can Russia Be Held Accountable for War Crimes in Ukraine? .Available at : <https://www.cfr.org/article/can-russia-be-held-accountable-war-crimes-ukraine>
- United Nations Human Rights , (2022) , The situation of human rights in Ukraine in the context of the armed attack by the Russian Federation, 24 February to 15 May 2022 . Available at : <https://www.ohchr.org/en/documents/country-reports/situation-human-rights-ukraine-context-armed-attack-russian-federation>
- Maddocks J. , (2022) , Russia, The Wagner Group, and the Issue of Attribution. Available at : <https://lieber.westpoint.edu/russia-wagner-group-attribution/>
- Nuzov I., (2022) , Mercenary or Combatant? Ukraine's International Legion of Territorial Defense under International Humanitarian Law . Available at : <https://www.ejiltalk.org/mercenary-or-combatant-ukraines-international-union-of-territorial-defense-under-international-humanitarian-law/>
- Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977
- Case Concerning Application of The Convention on The Prevention And Punishment Of The Crime Of Genocide (Bosnia And Herzegovina V. Serbia And Montenegro)
- Isabel Van Brugen ,(2022) , Russian Prisoners Offered Freedom If They Join Fight Against Ukraine . Available at : <https://www.newsweek.com/russian-prisoners-offered-freedom-amnesty-join-ukraine-war-donbas-wagner-group-1721695>

- United Nations Human Rights , (2022) , CAR: Experts alarmed by government’s use of “Russian trainers”, close contacts with UN peacekeepers .Available at : <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2021/03/car-experts-alarmed-governments-use-russian-trainers-close-contacts-un>
- Charlie Dunlap, (2022) , Guest Post: “Wagner Group Atrocities – Holding Russia Accountable Under Prosecutor v. Tadic?” . Available at : <https://sites.duke.edu/lawfire/2022/08/13/guest-post-wagner-group-atrocities-holding-russia-accountable-under-prosecutor-v-tadic/>
- Marten K., (2022) , Russia’s use of semi-state security forces: the case of the Wagner Group ,.Available at : <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1060586X.2019.1591142>
- CSIS., (2020) , Band of Brothers: The Wagner Group and the Russian State. Available at : <https://www.csis.org/blogs/post-soviet-post/band-brothers-wagner-group-and-russian-state>
- Liboreiro J. & Pitchers C., (2022) , EU countries agree to host Ukrainian refugees under exceptional protection scheme Access to the comments . Available at : <https://www.euronews.com/my-europe/2022/03/03/eu-countries-agree-to-trigger-a-never-used-law-to-host-ukrainian-refugees>
- EU response to Russia's invasion of Ukraine, European Union . Available at : <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>
- NATO , (2022), Relations with Ukraine . Available at : https://www-nato-int.translate.goog/cps/en/natohq/topics_37750.htm?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=el&_x_tr hl=el&_x_tr_pto=sc
- Michael N. Schmitt , (2022) , Providing Arms and Materiel to Ukraine: Neutrality, Co-Belligerency, and the Use of Force. Available at : <https://lieber.westpoint.edu/ukraine-neutrality-co-belligerency-use-of-force/>
- Convention (V) respecting the Rights and Duties of Neutral Powers and Persons in Case of War on Land. The Hague, 18 October 1907.
- Convention (XIII) concerning the Rights and Duties of Neutral Powers in Naval War. The Hague, 18 October 1907.
- James Farrant, ‘Modern Maritime Neutrality Law’ [2014] 90 International Law Studies 198, 222
- Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons (n 16) [88]
- Jeremy K. Davis, ‘Bilateral Defense-Related Treaties and the Dilemma Posed by the Law of Neutrality’ (2020) 11 Harvard National Security Law Journal

455, 466 ('Neutral states must refrain from assisting one belligerent to the detriment of the other and must refrain from harming one belligerent and thereby advantaging the other'.)

- Alexander Freund, (2022) , 'Ukraine is using Elon Musk's Starlink for drone strikes'. Available at : <https://www.dw.com/en/ukraine-is-using-elon-musks-starlink-for-drone-strikes/a-61270528>
- Prezanti A., (2022) , How Lukashenko Can Be Held Accountable For Putin's War In Ukraine 14 April 2022. Available at : <https://www.justiceinfo.net/en/90805-lukashenko-accountable-putin-war-ukraine.html>
- CBS News , (2022) , Russian rocket attack on TV tower in western Ukraine kills at least 19, officials say . Available at : <https://www.cbsnews.com/news/russia-ukraine-news-war-attack-tv-tower-rivne-deaths/>
- International Law Commission, Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, November 2001, Supplement No. 10 (A/56/10)
- Reetz N., (2022) , EJIL:Talk! Belarus is Complicit in Russia's War of Aggression. Available at : <https://www.ejiltalk.org/belarus-is-complicit-in-russias-war-of-aggression/>
- Erik Nyman , (2022) , Overall Control - The Case against Dusko Tadic and the Concept of Control in the ILC-Articles on State Responsibility . Available at : <https://www.lunduniversity.lu.se/lup/publication/1560805>
- Elena Laura Álvarez Ortega , (2015) , The attribution of international responsibility to a State for conduct of private individuals within the territory of another State . Available at : https://indret.com/wp-content/themes/indret/pdf/1116_es.pdf
- Αγραφιότη Κ. , (2019), «Το καθεστώς των μισθοφόρων στο διεθνές δίκαιο» . Διαθέσιμο : <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/23795>
- Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Ukraine v. Russian Federation), Request for the indication of provisional measures. Available at : <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220316-SUM-01-00-EN.pdf>
- Geneva Academy, (2021) , The Involvement of Mercenaries & Private Military Security Companies in Armed Conflicts . Available at : <https://www.rulac.org/news/the-involvement-of-mercenaries-and-private-military-security-companies-in-a>

- Nicholson R., (2022), The International Court of Justice has ordered Russia to stop the war. What does this ruling mean? Available at : <https://theconversation.com/the-international-court-of-justice-has-ordered-russia-to-stop-the-war-what-does-this-ruling-mean-179466>